

Montserrat
Beltran, Núria
Burguillos,
Sebastià Riera,
Jordi Serchs,
Xavier
Tarraubella i
Laura Ureña

Quaderns del Seminari d'Història de Barcelona

Els fons documentals municipals del període 1808-1868. Guia d'investigació

Montserrat
Beltran, Núria
Burguillos,
Sebastià Riera,
Jordi Serchs,
Xavier
Tarraubella i
Laura Ureña

Els fons documentals municipals del període 1808-1868. Guia d'investigació

Quaderns del Seminari d'Història de Barcelona

Institut de
cultura: ARXIU HISTÒRIC
DE LA CIUTAT

Junta de Govern de l'Institut de Cultura:

Ferran Mascarell

Regidor president de la Comissió de Cultura, Educació i Benestar Social

Marina Subirats

Vicepresidenta

Carles Martí, Maravillas, Rojo, Jaume Ciurana, Teresa M. Fandos, Ángeles Esteller, Xavier Basso, Ricard Martínez, Ricard Gomà, Júlia Pérez, Blanca Barbero, Xavier Robert, Josep Ramoneda, Carme Riera

Lluïsa Pedrosa

Secretària delegada

Lluís Salvat

Interventor delegat

Oriol Balaguer

Director gerent

Xavier Sunyol

Director de Patrimoni

Xavier Tarraubella

Director de l'Arxiu Històric de la Ciutat

Secretaria:

Dolça Roca

Coordinador de les edicions del Seminari d'Història de Barcelona:

Ramon Grau

© del text, els respectius autors

© de l'edició:

Arxiu Històric de la Ciutat

(Institut de Cultura, Ajuntament de Barcelona)

Casa de l'Ardiaca

Santa Llúcia, 1

08002 Barcelona

Tel. 93 518 11 95

Fax 93 517 85 27

E-mail: shb@mail.bcn.es

Pàg. web: www.bcn.es/arxiu/arxiuhistoric/

Disseny gràfic: Ferran Cartes / Montse Plass

Fotomecànica i impressió: Imatge i Producció Editorial Municipal

ISSN: 1576-26-37

Dipòsit legal: B. 51.257-2004

Desembre de 2004

Introducció

Objectius del treball

Seguint la tradició dels darrers Congressos d'Història de Barcelona i en la línia de sistematitzar la documentació disponible per a l'estudi del període al qual es refereixen les successives convocatòries, en ocasió del VIII Congrés (*La ciutat i les revolucions, 1808-1868*), celebrat els dies 10-13 de novembre de 2003, es va creure oportú preparar una ponència amb la descripció dels fons documentals que corresponen al període indicat, tant de l'Ajuntament de Barcelona com dels ajuntaments dels antics pobles del Pla, els quals, amb la seva annexió, modificaren substancialment el terme municipal barceloní. L'elaboració de la ponència, base del present treball, ha anat a càrrec d'un equip d'arxiviers municipals, representants dels diferents centres que conserven la documentació. De l'Arxiu Històric de la Ciutat, hi han participat Xavier Tarraubella, director del centre, i Sebastià Riera, cap de la Secció d'Arxiu Medieval i Modern. Per l'Arxiu Municipal Administratiu, hi han treballat Montserrat Beltran, directora del centre, i Laura Ureña, arxiviera. I finalment, els arxius dels municipis agregats han estat representats per Jordi Serchs, coordinador dels Arxius de Districte, i Núria Burguillos, directora de l'Arxiu Municipal del Districte de Sants-Montjuïc.

El període d'estudi del VIII Congrés incideix en dos aspectes que condicionen i determinen l'estructura i continguts d'aquesta ponència:

D'una banda, en aquest període es produeix la transformació del règim municipal, amb el pas d'una organització d'antic règim a un sistema d'estructura liberal, la qual cosa repercuteix plenament en la producció i característiques de la documentació generada.

De l'altra, cal tenir present que la documentació municipal d'aquest període està repartida entre els diferents centres del sistema arxivístic de l'Ajuntament de Barcelona: Arxiu Històric de la Ciutat, Arxiu Municipal Administratiu i Arxius Municipals de Districte.

A grans trets, l'objectiu essencial que vol assolir aquest treball és proporcionar als estudiosos del segle XIX en general, i del període comprès entre els anys 1808 i 1868 en particular, una guia d'investigació que els faciliti l'aproximació i coneixement global de la documentació municipal del període, i en concret els fons i sèries documentals d'interès, el volum i abast cronològic concret, els continguts informatius i temàtics i el centre de custòdia.

El treball comprèn: la present introducció sobre l'organització històrica dels ajuntaments i sobre el sistema arxivístic actual; sengles capítols de descripció de la documentació generada per l'Ajuntament de Barcelona i pels municipis del Pla avui annexionats a la ciutat, amb indicació de les seves possibilitats d'aprofitament historiogràfic; i un annex amb dues taules que recapitulen la classificació per àmbits temàtics i la seva correspondència amb la disposició arxivística vigent.

Com acabem d'indicar, la introducció tracta de centrar, d'una banda, la producció documental durant el període 1808-1868 i, d'altra banda, la seva distribució actual entre els diferents arxius de l'Ajuntament de Barcelona. En la part històrica es plantegen els trets bàsics de l'organització dels ajuntaments i de l'evolució de les competències municipals essencials entre els anys 1808 i 1868. En la part arxivística s'explica l'actual sistema municipal d'arxius i els criteris bàsics de classificació i de distribució dels fons documentals.

El cos del text exposa una detallada descripció de la documentació municipal conservada corresponent al període d'estudi del

Congrés, i se n'indiquen les característiques i l'abast informatiu, amb un primer capítol dedicat a la descripció de la documentació generada per l'Ajuntament de Barcelona i un segon capítol que descriu la documentació generada pels Ajuntaments dels antics municipis del Pla.

En el primer capítol, la descripció de la documentació s'organitza mitjançant la creació de 14 àmbits temàtics:

Acció de govern: aplega la documentació que fa referència al funcionament dels òrgans de govern i a l'activitat política de l'administració municipal. En aquest sentit, es fa referència també a la documentació relativa al control i gestió de la població, als serveis militars o als processos electorals.

Actes protocol·laris i relacions externes: inclou la documentació relativa a l'activitat protocol·lària i de representació de l'Ajuntament.

Afers jurídics: aplega la documentació generada per l'exercici de funcions judicials o de caràcter jurídic.

Recursos humans: fa referència a les agrupacions documentals amb informació relacionada amb l'organització, administració, selecció i retribució del personal i càrrecs de l'Ajuntament.

Finances: inclou la documentació referent a l'organització, administració i gestió econòmica i financera de l'administració municipal.

Patrimoni municipal: aplega la documentació disponible relacionada amb l'adquisició, administració o alienació de béns per part de l'Ajuntament.

Educació: inclou la documentació relativa a l'exercici de competències en matèria d'ensenyament i instrucció pública.

Cultura: fa referència a les agrupacions documentals que contenen informació sobre activitats culturals i lúdiques d'índole diversa desenvolupades a la ciutat.

Seguretat i atenció ciutadana: inclou la documentació generada o rebuda amb la finalitat de mantenir l'ordre públic i el control i la seguretat de la població del municipi.

Transports i circulació: aplega la documentació relacionada amb la planificació i control del transport públic i privat de viat-

gers, amb el control del transport de bestiar i mercaderies i amb l'ordenació i vigilància del trànsit de vehicles.

Urbanisme i obres: inclou les agrupacions documentals que contenen informació relativa al control de l'edificació, a la concessió de permisos d'obra a particulars, a la realització d'obres públiques a la ciutat i al planejament urbanístic.

Proveïments, comerç i consum: aplega la documentació relativa a l'organització i control de l'abastament de productes, amb informació relativa als mercats, a l'escorxador, als preus dels productes o a l'entrada d'aquests a la ciutat.

Sanitat i salut pública: fa referència a la documentació relacionada amb la intervenció del municipi en la gestió d'establiments sanitaris, de la higiene i salubritat, de les epidèmies o dels cementiris de la ciutat.

Serveis i benestar social: inclou la documentació amb informació relativa a la prestació de serveis de beneficència i atenció social per part del municipi.

En el segon capítol, la descripció de la documentació es presenta seguint l'estructura del quadre de classificació dels fons documentals dels pobles agregats, el qual respon a les funcions i producció documental de l'administració municipal d'aquests pobles del Pla:

Administració general: inclou la documentació generada pels òrgans de govern dels municipis, l'alcaldia i la secretaria, així com la derivada de l'administració del personal municipal.

Finances: aplega la documentació relativa a l'administració dels recursos econòmics dels municipis, patrimoni i fiscalitat.

Proveïments: inclou la documentació produïda per l'administració de l'abastament de productes de consum bàsic per a la població, els mercats i fires i l'escorxador.

Beneficència i assistència social: aplega la documentació derivada de l'assistència a la població mancada de recursos, tant a través de la gestió de centres assistencials com de l'atorgament de subsidis personals.

Sanitat: inclou la documentació pròpia de la gestió del cementiri, els serveis funeraris, els dispensaris i els hospitals, i també de les campanyes de control sanitari de la població.

Obres i urbanisme: aplega la documentació de control i gestió del territori i l'edificació.

Seguretat pública: aplega la documentació generada amb la finalitat de mantenir l'ordre públic i l'administració de presons i del dipòsit municipal

Serveis militars: inclou la documentació derivada de la contribució dels municipis al manteniment de l'exèrcit regular.

Població: inclou els censos, registres i padrons de població.

Eleccions: aplega la documentació relativa al cens electoral i als diversos processos electorals municipals, provincials i generals.

Ensenyament: aplega la documentació derivada de la intervenció de l'administració municipal en l'ensenyament públic.

Cultura: aplega la documentació originada per l'organització de festes i activitats i per la gestió dels pocs equipaments culturals de titularitat municipal existents en els pobles del Pla de Barcelona.

Competències i organització dels ajuntaments, 1808-1868

En aquest apartat es presenta l'evolució de les competències municipals durant el període 1808-1868, així com els trets bàsics de l'organització administrativa dels ajuntaments de Barcelona i dels pobles agregats. No és el nostre objectiu –ni creiem que sigui el marc d'aquesta ponència el lloc més adient per fer-ho– fer la història dels ajuntaments del Pla de Barcelona en aquests anys. Només pretenem dibuixar l'entorn competencial, organitzatiu i administratiu de la institució amb la intenció de fer més entenedora la producció documental i la seva organització, per tal de facilitar-ne la comprensió i la utilització com a font per a la investigació històrica de la ciutat de Barcelona i dels altres pobles del Pla, en un període breu (seixanta anys) però molt dinàmic en tots els aspectes.

Tanmateix, creiem necessari recordar que va ser a partir de la Constitució de Cadis de 1812 que es va configurar constituïo-

nalment un mosaic d'ajuntaments en aquest territori del Pla: Horta, Sant Andreu de Palomar, Sant Gervasi de Cassoles, Sant Martí de Provençals, Santa Creu d'Olorda, Sants, Sarrià, Vallvidrera, les Corts, Gràcia i Barcelona.¹

Partint d'aquesta complexitat territorial, i per entendre millor les característiques, l'estructura i el contingut de la documentació municipal conservada referent al període 1808-1868, és imprescindible situar prèviament el marc competencial i organitzatiu de la institució o institucions productores dels documents. El coneixement de les atribucions i competències assignades a l'administració municipal i de la manera com aquesta administració s'organitza per gestionar-les i portar-les a terme facilita en gran mesura aquest coneixement i permet explicar millor els fons i agrupacions documentals existents.

Per aquesta raó, a continuació farem, d'una banda, un repàs de les competències assignades als ajuntaments en aquests anys i de la seva evolució; i de l'altra, traçarem unes pinzellades sobre la seva organització política i administrativa en aquest període, amb una incidència especial en els aspectes que d'una manera més directa comporten canvis en la producció o organització dels documents.

En primer lloc i com a comentari general cal esmentar que de l'anàlisi de la documentació conservada es pot deduir que, malgrat els canvis que s'introdueixen durant els anys de la Guerra del Francès (1808-1814) i del Trienni Liberal (1820-1823), durant

1. Concretament ja des de l'any 1812 trobem constituïts, a part del de Barcelona, els municipis de Sant Martí, Sant Joan d'Horta (inclosa la parròquia de Sant Genís i la de Sant Joan d'Horta), Sant Andreu del Palomar, Sant Gervasi de Cassoles, Vallvidrera (que s'agregarà a Sarrià el 1892), Santa Creu d'Olorda (que desapareixerà com a municipi el 1916 per repartir-se entre d'altres municipis, entre els quals Sarrià) i Sants. Un cas més complex és el de Sant Vicenç de Sarrià, que durant l'Antic Règim estava configurat per dos termes civils: Sarrià i les Corts. El darrer, durant aquest període, provarà la seva independència l'any 1823 i la consolidarà el 1856, fins al 1897. Gràcia dependrà de Barcelona fins al 1820, se n'independitzarà temporalment entre 1820 i 1823, i posteriorment ho tornarà a fer l'any 1850.

la primera part del període estudiat, fins a la consolidació definitiva (i sense possibilitat de retorn) del règim liberal que es produeix a partir de 1835, l'organització i funcionament de l'administració municipal barcelonina continua mantenint els trets bàsics de l'Antic Règim. De tota manera, i com afirmen els autors de l'obra *Barcelona: anàlisi històrica del règim municipal*,² el període comprès entre els anys 1808 i 1835 es podria qualificar d'etapa de transició:

Des del punt de vista de la formació dels consistoris, la història de l'Ajuntament de Barcelona es divideix en dues fases ben diferenciades, tot i que la frontera cronològica entre elles comprèn una franja de transició d'un quart de segle: l'antic règim, que entra en crisi el 1808, i el règim liberal, que s'aferma a partir de 1835.

Pel que fa a les competències, val la pena recordar breument quines tenia atribuïdes el consistori barceloní abans de l'any 1808, tenint en compte que són les que, a grans trets, es mantindran durant els períodes de restauració de l'Antic Règim a l'administració municipal (1814-1820 i 1823-1833). Les principals són les següents: administració dels béns municipals; gestió dels funcionaris municipals i de la Taula de Canvi; manteniment de la Casa de la Ciutat; neteja i reparació dels carrers; enllumenat públic; fonts públiques i proveïment d'aigua; forns i abastament de pa; gestió de l'escorxador, els corrals i el proveïment de la carn; culte diví; obres pies i almoines; control de l'edificació; salut pública (policia urbana); control de mercats; control de la població; i serveis militars i bagatges.

D'altra banda, sembla que els canvis en l'organització, composició o elecció dels ajuntaments que es produeixen durant el període no suposaran cap modificació important en les funcions

2. Manuel ARRANZ, Ramon GRAU i Marina LÓPEZ, «Anàlisi històrica de l'Ajuntament de Barcelona (segles XVIII-XX)», dins *Barcelona: anàlisi històrica del règim municipal*, Barcelona, Ajuntament, 1987, pàg. 39.

desenvolupades pels municipis respecte a les que tenien encomanades des de feia segles.⁵

El que sí que es produirà serà una més gran concreció, regulació i racionalització de les competències i de l'organització de l'administració municipal, de la mà d'una legislació cada cop més desenvolupada i també com a efecte de la consolidació d'una pràctica que anirà professionalitzant progressivament l'aparell de l'administració local.

En l'inici del període ens trobem amb una etapa molt definida, caracteritzada per la dominació i ocupació francesa de la ciutat entre els anys 1808 i 1814. En aquesta etapa, i pel que fa a l'organització del consistori, cal diferenciar la situació fins a l'any 1812 i la que es dona entre 1812 i 1814. En els primers anys de l'ocupació napoleònica, l'Ajuntament de Barcelona manté, a grans trets, la mateixa organització de l'Antic Règim. En canvi, a partir de la incorporació de Barcelona a l'Estat francès el mes de juliol de 1812, s'implanta el sistema municipal napoleònic: la *Mairie* de Barcelona. De tota manera, i d'acord amb el que posa de manifest la documentació que es conserva d'aquest període (amb molts buits i llacunes, d'altra banda), el canvi serà únicament formal i amb poques repercussions en l'organització i funcionament municipal.

Pel que fa a les competències i segons Mercader Ribà,⁴ l'ocupació francesa de la ciutat suposarà una limitació progressiva de les funcions municipals. En un primer moment, entre els anys 1809 i l'estiu de 1812, les competències de l'Ajuntament quedaran reduïdes al manteniment de la il·luminació i pavimentació

5. Hi ha nombroses publicacions que permeten conèixer l'organització i funcions bàsiques de l'administració municipal barcelonina durant l'Antic Règim. Mencionarem només, per la relació que s'hi estableix entre l'organització i funcions d'una banda, i la producció documental d'una altra, els treballs presentats per en Sebastià Riera en les dues edicions anteriors del Congrés d'Història de Barcelona: Sebastià RIERA i VIADER, «Les fonts municipals del període 1249-1714. Guia d'investigació», *Barcelona. Quaderns d'Història*, 4 (2001), pàg. 259-275; Sebastià RIERA i VIADER, *Repertori de fonts d'arxiu per a l'estudi de la ciutat de Barcelona (1714-1808)*, Barcelona, Arxiu Històric de la Ciutat (Quaderns del Seminari d'Història de Barcelona, 15), 2004.
4. Juan MERCADER RIBÀ, *Barcelona durante la ocupación francesa (1808-1814)*, Madrid, CSIC, 1949, pàg. 343 i següents.

dels carrers, el manteniment de l'hospital civil i altres institucions de beneficència, la fabricació de pa, la gestió dels molins fariners extramurs de la ciutat, els allotjaments militars, la presidència de teatres, el control de festes populars i la participació en la Junta Sanitària de la Ciutat. La implantació del règim municipal francès a la ciutat a partir del juliol de 1812, arran de l'annexió de Catalunya a França, suposà una reducció encara més gran de les competències de l'Ajuntament a favor del Departament de Policia de la Baixa Catalunya. Així, competències que fins llavors tenia l'Ajuntament, com ara la vigilància de cementiris, la vigilància i neteja de carrers, la inspecció de fonts públiques, la sanitat pública, la policia de mercats o la vigilància d'espectacles, seran assignades al cos de policia.

L'estiu de 1814 i després de la caiguda del règim napoleònic, Ferran VII ignora per complet els plantejaments constitucionals desenvolupats per les Corts de Cadis i restaura l'organització municipal de l'Antic Règim, què es mantindrà fins a l'any 1820.

La implantació del règim constitucional a l'Estat espanyol a partir del pronunciament de Riego a començament de 1820 suposarà el primer intent d'organitzar l'Ajuntament de Barcelona i els altres municipis del Pla d'acord amb les directrius emanades de les Corts de Cadis de 1812 i de la concreció del seu àmbit competencial d'acord amb aquestes directrius, les quals consideren els ajuntaments com la cèl·lula bàsica de l'organització territorial de l'Estat.

En l'àmbit organitzatiu, durant el Trienni Liberal s'impulsa la consolidació de les comissions permanents com a òrgans auxiliars i de suport al consistori. Evidentment, la figura de les comissions permanents no és una novetat, i tant aquestes com les comissions particulars que es creen per a l'estudi d'un tema concret ja existien en el municipi d'Antic Règim. La novetat que ara es produeix rau en el fet que s'inverteix la tendència dominant a l'Ajuntament del segle XVIII, en què es preferien les comissions particulars en detriment de les permanents⁵. L'altra gran

5. ARRANZ, GRAU i LÓPEZ, «Anàlisi històrica...», pàg. 84-85.

novetat important que s'apunta en aquest moment –si bé no es materialitzarà fins després del parèntesi que suposà el retorn al règim absolutista entre 1823 i 1833– és la tendència a distribuir totes les competències municipals en unes poques comissions permanents, amb un nucli dur format per les tres comissions bàsiques en que s'articularà el funcionament de l'administració municipal des dels anys 30 del segle XIX i fins a ben entrat el segle XX: la Comissió d'Hisenda, la Comissió de Governació i la Comissió de Foment. Finalment, cal recordar també que és durant el Trienni Liberal quan es perfila la creació d'uns òrgans ciutadans als quals s'atribueix la funció específica de control, revisió i fiscalització de la hisenda i els béns municipals: les juntes de propis, les juntes permanents, les juntes populars o les juntes parroquials.

Pel que fa a les competències municipals, el Trienni Liberal suposarà un intent d'implantar i desenvolupar l'àmbit competencial dels ajuntaments que s'havia fixat durant les Corts de Cadis, tant en la mateixa Constitució de l'any 1812 (capítol I del títol IV) com en la *Instrucción para el gobierno económico político de las provincias* de l'any 1813. Aquesta voluntat es materialitzarà amb l'aprovació, el febrer de 1823, d'una nova *Instrucción para el gobierno económico político de las provincias*.

La *Instrucción* de 1823 recupera la definició de l'àmbit competencial municipal que ja s'havia fixat deu anys abans, i suposa un intent de perfilar i racionalitzar les competències tradicionals de l'administració municipal. Els àmbits bàsics d'actuació municipal que es defineixen són els següents: neteja de carrers, mercats i places; gestió dels establiments de beneficència, cases de caritat, hospitals i presons; control de la qualitat dels aliments; cementiris; dessecació i conducció d'aigües residuals o insalubres; salut pública; registre de naixements, matrimonis i defuncions; control de malalties i epidèmies; proveïment d'aliments i d'aigua potable; manteniment de l'empedrat i il·luminació dels carrers; manteniment de camins rurals i realització d'obres públiques d'utilitat; pòsit; ordre públic i protecció de persones i béns; administració i inversió dels cabals de propis i arbitris;

repartiment i recaptació de les contribucions; gestió d'escoles de primeres lletres i altres establiments educatius mantinguts amb fons municipals; foment de l'agricultura, la indústria i el comerç; repartiment de bagatges, allotjaments i subministraments a l'exèrcit.

A més a més, i com a funcions delegades per l'Administració central a l'alcalde, s'atribueixen també competències judicials, cosa que recupera en certa manera les funcions judicials que tradicionalment havia exercit el govern municipal amb anterioritat al 1714. Aquesta competència donarà lloc a la producció de noves sèries documentals, com els expedients de judicis verbals de faltes o els de conciliacions, les quals entronquen amb les de *Plets i processos* o *Processos* del període del Consell de Cent.

La caiguda del règim liberal el mateix any 1823 i la immediata restauració absolutista per segon cop en deu anys suposarà un nou retorn als principis polítics i organitzatius del municipi d'Antic Règim, els quals es mantindran, a grans trets, fins a l'adveniment definitiu de la concepció liberal de l'Estat a partir de l'any 1833.

Després d'aquesta segona restauració absolutista, la transició vers el liberalisme comença a Barcelona per dos ajuntaments, el del 1833 i el del 1834, que presenten una estructura de base conservadora i majoritàriament integrats per càrrecs designats. El 30 de novembre de 1833 s'aprova la divisió territorial provincial de l'Estat i la creació dels subdelegats principals del Ministeri de Foment, càrrecs d'autoritat superior administrativa que exerciran el control dels ajuntaments i que havien de fomentar, en el seu territori, la prosperitat material i cultural.

Per efecte del reial decret de 23 de juliol de 1835⁶, l'Ajuntament de Barcelona i els dels pobles del Pla adquireixen una estructura constitucional basada en el sufragi censatari i queda determinada la composició dels ajuntaments: alcalde, tinent d'alcalde, regidors i el procurador del comú (en les poblacions de rang principal, com ara Barcelona, l'Estat podia nomenar un corregidor

6. *Boletín Oficial de Barcelona*, núm.128, Martes 4 de agosto de 1835, pàg. 539-546.

com a president de l'Ajuntament). Aquesta llei incorpora per primera vegada la figura de l'alcalde únic amb tinents d'alcalde subordinats (els pobles amb més habitants tenen tinents d'alcalde, mentre que els municipis més petits no en tindran fins al 1845), i en concreta les competències i atribucions. El desenvolupament d'aquestes competències i funcions produirà grans sèries documentals⁷ que conservem en els nostres arxius. En són un bon exemple les produïdes per: l'acció de govern i el actes protocol·laris; la gestió de la secretària del comú; la disposició d'ordres, reglaments i ordenances municipals; l'acció de la justícia local; l'administració del territori i la defensa dels seus límits; la contribució en la defensa de l'Estat, el sorteig i manteniment de l'exèrcit i també de la Milícia Urbana; el control estadístic de la població; el control de les finances municipals i de les de l'Estat i el repartiment de les contribucions; el control dels cabals propis i del patrimoni del comú; la gestió de l'obra pública i la conservació de les finques del comú; el control de la seguretat ciutadana; el proveïment de productes de primera necessitat, la vigilància de preus, de l'acaparament i l'adulteració dels aliments; l'aprofitament de les pastures i les aigües; la inspecció sanitària; el control en l'edificació particular; la intervenció en matèria de protecció civil, sanitat, salubritat pública i beneficència.

A l'empara d'aquesta llei es consoliden les comissions permanents creades durant el Trienni Liberal –Governació, Hisenda i Foment– i es tendeix a distribuir totes les competències municipals entre aquest nucli dur administratiu. Aquestes comissions eren formades en principi per un nombre d'entre 3 i 5 regidors amb activitats professionals afins a les funcions que eren de la seva competència, i presidides pel regidor més antic. Durant els períodes de govern del model moderat, aquestes comissions eren presidides per l'alcalde o per un tinent d'alcalde, mentre que la secretaria requeïa en el cap de la secció o negociat de les

7. Isabel SECO CAMPOS, «Tipología documental administrativa en el municipio contemporáneo», dins *Los archivos de la administración local*, Toledo, Anabad Castilla-La Mancha, 1994.

dependències administratives homòlogues. Aquesta realitat va facilitar, amb els anys, la professionalització d'aquestes comissions.

A Barcelona també es creà la Secretaria de l'Alcaldia, encarregada d'executar administrativament les diligències de l'Alcaldia i les més pròpies emanades de l'alcalde com a òrgan unipersonal. En la majoria dels pobles del Pla només actuava la secretaria del comú, i sovint el secretari compaginava les seves funcions entre l'Ajuntament i el Jutjat de Pau.

A més de les comissions permanents, actuen altres comissions especials: la del cementiri, la junta de bagatges, la junta col·lectora d'arbitris, la comissió del cens, la comissió de majors contribuents (contribucions i consums), la comissió local d'instrucció primària, la de sanitat., i també algunes juntes pericials creades a propòsit d'assumptes puntuals i que es dissolen una vegada han complert l'encàrrec del consistori.

Durant aquest període la llei també obliga els ajuntaments a gestionar els llibres del Registre Civil, així com els censos de població i els padrons municipals.

La Constitució de 1837 consolida definitivament el règim constitucional d'Espanya i modifica l'organització de les diputacions provincials. Aquest text constitucional, però, dedicarà escassa atenció a l'organització dels governs locals i al funcionament dels ajuntaments. A l'empara de la restauració de la vigència de la Constitució de Cadis, a Barcelona es promulga un reglament municipal que regula l'actuació dels alcaldes de barri i posa la Milícia Nacional sota les ordres del l'alcalde.

L'any 1840, el ministre de la Governació, Calderón Collantes, presenta a les Corts un projecte sobre organització i atribucions de les diputacions i dels ajuntaments. Aquesta proposta provoca l'enfrontament del consistori barceloní amb el govern central i la creació d'una Junta Suprema de Vigilància. El projecte no es va arribar a aprovar.

Cinc anys més tard es presenta el text de reforma de la Constitució, mantenint els mateixos títols però modificant-ne substancialment el contingut polític i unificant definitivament la forma-

ció administrativa de tots els municipis de l'Estat. Aquesta, seguint el model moderat liberal, enforteix l'òrgan unipersonal de l'alcalde com a cap de l'administració municipal, i concentra en la seva figura la capacitat de control del govern de la ciutat en detriment de les competències del ple municipal. Com a conseqüència, es reforça també la Secretaria de l'Alcalde.

Organitzativament, Barcelona s'estructura en quatre seccions: la Primera, amb competències en matèria d'instrucció pública, beneficència, eleccions i altres funcions relacionades; la Segona, encarregada de tots els afers econòmics; la Tercera, responsable dels afers relacionats amb les obres públiques i les particulars; i finalment la Quarta, dedicada a donar suport a l'Estat en matèria de defensa (allotjament de les tropes, bagatges, quintes, etc.).

La llei del 8 de gener de 1845⁸ disposa que el nomenament de l'alcalde, en els municipis de més de 2.000 habitants, serà competència del govern central, i els alcaldes pedanis seran nomenats pels caps polítics de la Província o governadors civils. Es posa en relleu el caràcter centralitzador del text legislatiu i la cadena de dependència jeràrquica.⁹ Aquesta llei també concreta i modifica les competències municipals de l'anterior, i diferencia les funcions que són pròpies de l'ajuntament de les executades per delegació del govern.

L'alcalde, per delegació del govern, ha d'executar les lleis de l'administració superior i el control local de les eleccions; adoptar mesures de seguretat; activar el cobrament d'impostos; desenvolupar administrativament i resoldre les lleves a l'exèrcit; col·laborar en les accions de beneficència i en la gestió de la instrucció pública; gestionar la realització d'estadístiques (padrons, censos...) i publicar els bans i les crides a la població.

Com a cap de l'ajuntament, l'alcalde ha d'exercir el control dels cabals propis i del patrimoni, administrar els béns del comú i presidir les subhastes; vigilar i activar les obres públiques, proposar

8. *Boletín Oficial de Barcelona*, núm. 10, Jueves 23 de enero de 1845, pàg. 1-11.

9. Francisco JORGE TORRES, *Guía de Alcaldes y ayuntamientos ó sea recopilación metódica*, Madrid, Imprenta de Corrales y compañía, 1847, 2 toms

al governador les millores i les noves construccions; procurar la conservació de les finques del comú; tenir cura de l'administració de la policia urbana i rural i del seu nomenament; col·laborar en el desenvolupament de l'ensenyament i la beneficència i tenir cura dels establiments municipals d'instrucció pública, de beneficència i d'altres sostinguts amb els fons del comú; concedir o denegar els permisos per celebrar activitats de concurrència pública; representar el poble en els judicis i aplicar governativament el càstig de les infraccions de les ordenances, etc.

La llei determina com a atribucions pròpies del Ple o consistori del municipi les següents: la construcció d'obres públiques; el control de les obres privades; l'ordenació de la ciutat (alineacions de carrers, edificis, places, etc.); l'arrendament de finques i béns del comú; l'aprofitament de boscos, planters, forests, aigües, etc., i l'establiment de fires i mercats.

El caràcter conservador i centralista de la llei de 1845 és reconegut i palesa una severa restricció de les competències dels ajuntaments. S'acaba amb el tarannà obert de les sessions del consistori i s'inicia un període de sessions no públiques, que potencia altra volta el secretisme que el corrent més progressista va voler desterrar de la política a partir de 1812.¹⁰ Comporta el creixement del poder del cap polític provincial o governador civil –que és el responsable del control policíac de la ciutat– en detriment de l'atribuït a l'alcalde i el consistori. Això suposa un increment del control de l'ajuntament per part de l'Estat i, en definitiva, la pèrdua d'autonomia i competències en benefici d'altres administracions concurrents.

Els recursos de què disposa l'Estat, i subsidiàriament el municipi, procediran a partir d'ara de la recaptació d'impostos. En aquest sentit la reforma tributària d'Alejandro Mon de 1845 establirà un abans i un després en l'administració de la hisenda municipal que fins ara havia conservat un caràcter d'hisenda patrimonial, hereva d'èpoques anteriors i ara es consolida sobre el principi del benefici.

10. ARRANZ, GRAU i LÓPEZ, «Anàlisi històrica...», pàg. 82.

És amb la llei municipal de 1845 quan queda regulada la formació de l'ajuntament segons un barem que té en compte el nombre d'habitants. A partir de 51 habitants ja tenien dret a un tinent d'alcalde, quatre regidors i un alcalde.

Es crea la primera Junta Municipal o Junta d'Associats o Vocals, la qual inicia la tasca de repartiment de les contribucions i intervinrà en el municipi com a fiscalitzadora de l'activitat econòmica de l'Ajuntament. Aquesta Junta, però, no es consolida fins al 1870.

El reial decret general de 1847 integra les funcions del cap polític, sota la dependència del Ministeri de Governació, i la dels intendents dels quals depenia l'administració econòmica. S'estableix una veritable xarxa d'autoritats que va des del Ministeri, passant pel governador general, el civil de la província, el subdelegat civil del districte, fins als alcaldes dels pobles. El desembre de 1849 se substitueixen els caps polítics i els intendents pels governadors provincials, i aquests recuperen la vella facultat corregimental de suspendre els acords municipals quan vulnerin la legalitat o algun principi fonamental de l'Estat.

La legislació moderada considera l'Alcaldia com un òrgan unipersonal i la figura de l'alcalde és concebuda com a delegat polític de l'Estat i com a corretja de transmissió de les ordres superiors. L'erosió de la capacitat executiva de l'Ajuntament en profit de l'alcalde, i la concepció de les atribucions dels regidors més a títol personal que no pas com a òrgan col·lectiu de govern, en són exemples reveladors. En definitiva, l'Ajuntament es considera com una simple entitat administrativa, i se'n nega el vessant polític i representatiu.

A Barcelona, però, l'existència d'un nucli burocràtic municipal, que malgrat el control de l'Estat no deixa d'estar a les ordres directes del consistori, i l'activitat de les juntes mixtes aconseguen dotar la ciutat de contingut polític i d'una eficiència administrativa rellevant que va guanyant terreny al llarg de la segona meitat de segle gràcies a una certa professionalització de les comissions permanents i dels tècnics assessors.

Durant el Bienni Progressista, la Constitució de 1856 segueix les línies mestres de la de 1837. Avança en la configuració democrà-

tica dels representants locals, amplia la declaració de drets, limita més el poder reial i democratitza les Corts. El 5 de juliol de 1856 es publica la llei que restableix els principis d'organització i funcionament de la vida municipal. Els ajuntaments són considerats corporacions econòmiques i administratives i no poden exercir altres funcions i actes polítics que els assenyalats expressament. Es corregeix la tendència centralitzadora, però segons el mateix model d'uniformitat i de subordinació jeràrquica.

La nova llei permet l'elecció democràtica de l'alcalde, la creació d'una junta d'associats i alguns plantejaments de participació en la vida municipal, però, aquesta llei té una vida molt curta. El Bienni Progressista acaba amb la promulgació del reial decret de 16 d'octubre de 1856 que recupera el model liberal moderat d'Estat de 1845: l'alcalde és designat per l'Estat i els seus representants (governador civil, rei); restricció de les competències municipals i de la llibertat d'exercir-les; rígids procediments de control i de tutela; increment del poder de la figura de l'alcalde –personalista– davant de l'òrgan col·lectiu; control financer de les corporacions municipals; centralisme i uniformisme de la manera d'organitzar-se i governar-se. En definitiva, suposa la pèrdua total d'identitat del govern dels pobles i ciutats i la professionalització de l'administració municipal.

A partir d'aquests anys, els pobles del Pla de Barcelona experimenten un creixement considerable i progressiu de població, l'augment associat de competències i, per tant, l'increment del nombre de comissions i de treballadors municipals. En la dècada dels anys 60 aquests municipis elaboren les seves ordenances municipals prenent com a model les dictades per l'Ajuntament de Barcelona.

El sistema municipal d'arxius i la distribució dels fons documentals

El progressiu desenvolupament del municipi barceloní –fundat per Jaume I el 1249– va comportar que en les principals

escrivanies municipals –l'escrivania del Consell i l'escrivania del racional– s'anessin guardant els documents. Es va formar així l'embrió de l'Arxiu Municipal. L'existència de mobiliari destinat específicament a guardar-hi documents –arquibancs, caixes de fusta– ja està clarament testimoniada en el segle XIV. Quan es va construir la Casa de la Ciutat, la major part d'aquesta documentació s'hi va traslladar, juntament amb les corresponents escrivanies.

En el període comprès entre els segles XV i XIX, l'Arxiu Municipal va tenir una sort diversa. La documentació municipal va anar augmentant i els successius arxivers es van dedicar, amb més o menys fortuna, a conservar-la i a tenir-la ben classificada. En aquest aspecte hem de recordar les figures del notari Esteve Gilabert Bruniquer (segle XVII) –escrivà del racional i després síndic de la ciutat, autor de les seves famoses *Rúbriques*–, Josep Puiggarí (segle XIX) i Alfons Damians (segle XX). En tot aquest llarg període de temps, però, l'Arxiu Municipal, que va canviar diverses vegades de seu, es va mantenir sempre com una unitat indivisible.

Aquesta situació va canviar a principis del segle XX. El 1916 es va crear, en el si de l'Ajuntament de Barcelona, una Comissió de Cultura amb la finalitat de fomentar l'alta cultura a la ciutat. Aquesta Comissió va decidir, el 1917, crear una Oficina Municipal d'Investigacions Històriques que tenia, com un dels punts del seu programa d'actuació, dividir els fons documentals de l'Arxiu Municipal en històrics i administratius i instal·lar els primers en un edifici propi. Amb aquesta finalitat, el 1919 es va adquirir la Casa de l'Ardiaca, on es va instal·lar l'Arxiu Històric de la Ciutat, sota la direcció d'Agustí Duran i Sanpere.

En un principi l'Arxiu Històric havia de tenir la documentació municipal només fins al 1714, però finalment també s'hi va traslladar la documentació del segle XVIII, altres fons documentals d'època contemporània considerats més prestigiosos (les actes municipals, els fons de les exposicions de 1888 i 1929, els expedients de cerimonial, etc.), així com la documentació procedent dels municipis agregats a Barcelona en els segles XIX i XX.

La resta de la documentació municipal va continuar conservant-se en l'anomenat Arxiu Municipal Administratiu. Aquesta situació es va perllongar fins al 1987.

A partir de 1987, el govern municipal pren consciència de la situació de dispersió i descontrol de bona part de la documentació municipal i s'encarrega la redacció del Projecte d'Ordenació d'Arxius. Per primera vegada a la història un equip d'arxivers porta a terme una recollida sistemàtica de dades sobre tota la documentació municipal que es troba en les oficines i òrgans dependents de l'administració municipal, anàlisi que permet formular un pla d'actuació arxivística a llarg termini.

La posada en marxa del projecte a partir de 1990 comporta la racionalització dels fons dipositats en els diferents centres del Sistema Municipal d'Arxius, i s'estableix que la divisió de la documentació del municipi de Barcelona entre l'Arxiu Històric de la Ciutat i l'Arxiu Municipal Administratiu es farà prenent com a referència el període de transició entre el municipi d'antic règim i el de caire liberal.

D'altra banda i en coherència amb la creació dels Arxius Municipals de Districte, els fons dels diferents pobles del Pla agregats a Barcelona es dipositen a l'Arxiu de Districte corresponent. L'any 1988 ja es fan tasques de classificació, ordenació i inventari del conjunt dels fons –que encara eren en un dipòsit de l'Arxiu Històric de la Ciutat a l'antic Hospital de la Santa Creu–, prèvies al seu trasllat als districtes corresponents. El fons municipal de Sant Martí de Provençals, excepcionalment, no havia sortit mai de la seu de l'antic Ajuntament, on ja s'havien iniciat tasques de classificació a partir de 1980.

Per causes històriques poc documentades (revoltes, incendis, etc.) entre els fons municipals dels antics municipis de Gràcia i Sant Andreu no s'ha conservat documentació municipal del període 1808-1868, mentre que els documents del municipi de Sants són molt escadussers. Els fons documentals municipals de Sarrià, Sant Gervasi i Sant Martí, en canvi, s'han conservat de manera molt completa pel que fa a la primera meitat del segle XIX.

D'aquesta manera, els fons documentals municipals que són objecte d'estudi en aquest treball estan repartits entre l'Arxiu Històric de la Ciutat, l'Arxiu Municipal Administratiu i els Arxius Municipals de Districte.

El desenvolupament del projecte comportà també la creació de la figura de l'arxiver en cap amb l'objectiu principal de garantir una actuació arxivística homogènia de tots els òrgans de l'Arxiu Municipal de Barcelona, la globalització dels serveis i l'establiment d'un corpus normatiu i reglamentari general, en què destaca especialment l'aprovació de la instrucció sobre Administració Integral de Documents i Arxius (AIDA) l'any 1998, que posa les bases d'un sistema de gestió integral de la documentació amb el propòsit de garantir la conservació i accés a tot el patrimoni documental municipal.

La normalització del tractament de la documentació que forma part del Sistema Municipal d'Arxius s'articula mitjançant el que s'anomena Quadre d'Organització de Fons i es concreta, pel que fa als fons municipals, en l'existència de tres quadres de classificació: del fons municipal medieval i modern, del fons municipal contemporani i dels fons dels antics pobles agregats. Aquests quadres de classificació responen a un conjunt de factors tècnics i arxivístics, i fonamentalment a les necessitats i característiques dels diferents fons documentals a tractar.

Paral·lelament al desenvolupament organitzatiu i normatiu ha tingut lloc una renovació seqüencial de les infraestructures: reforma integral de l'Arxiu Històric de la Ciutat, finalitzada el setembre del 1998, de l'Arxiu Municipal Administratiu i de la xarxa d'Arxius Municipals de Districte, que han permès una millora gradual en les condicions de conservació i accés del conjunt de la documentació.

La documentació generada per l'Ajuntament de Barcelona

Per facilitar la comprensió de la producció documental durant el període 1808-1868 i sistematitzar-ne la descripció, els diferents subfons, sèries o agrupacions documentals existents s'han agrupat per grans àmbits funcionals i temàtics. Els àmbits definits són els següents: acció de govern; actes protocol·laris i relacions externes; afers jurídics; recursos humans; finances; patrimoni municipal; educació; cultura; seguretat; transports i circulació; urbanisme i obres; proveïments, comerç i consum; sanitat i salut pública; i serveis i benestar social.

Acció de govern

L'Arxiu Municipal conserva documentació essencial en relació amb aquest àmbit d'estudi, producte de les competències del municipi i la seva capacitat d'acció i d'organització. Cal destacar les accions en matèria d'administració i protecció del territori i de control i coneixement de la població; de compliment de les obligacions envers les necessitats de l'Estat central en matèria de suport a les tropes regulars i el procés de lleves obligatòries de soldats; i de suport al control estadístic i la garantia dels processos electorals i la confecció del cens electoral.

També es considera resultat de l'acció de govern la documentació generada per tot un seguit d'òrgans municipals, com ara les sèries documentals produïdes pel consell municipal plenari o per les diferents comissions que, per designació d'aquest, es

creen al llarg d'aquests anys, entre les quals destaquen per sobre de tot les de Governació, d'Hisenda i de Foment.

En aquest apartat també es farà referència a la documentació generada pels òrgans de govern unipersonals, que, per delegació del Govern, feien funcions específiques d'administració i de justícia, competències no exercides pel consistori sinó assignades directament a la figura de l'alcalde.

Finalment, el govern i l'administració de la ciutat han generat tipologies documentals molt concretes de publicació i difusió dels acords presos pels càrrecs, consells i comissions competents, que cal llegir o estudiar si es vol conèixer a fons el període: les ordenances municipals, els reglaments, els edictes, bans, decrets i acords, així com les diligències rebudes d'òrgans de l'administració de rang superior.

Tant a l'Arxiu Històric de la Ciutat (d'ara endavant AHCB) com a l'Arxiu Municipal Administratiu (d'ara endavant AMAB) es conserva documentació relativa a l'acció i als òrgans de govern municipal durant el període 1808-1868.

De la documentació que es conserva a l'AHCB, els subfons *Ajuntament borbònic i constitucional* (1D), *Consellers* (1C) i *Diversos* (1M) contenen informació sobre aquest període.

Pel que fa al subfons *Ajuntament borbònic i constitucional*, són diverses les agrupacions documentals que hi fan referència: les sèries *Acords*; *Polític, reial, decrets*; *Polític i representacions*; *Registre de despatxos*; *Pregons*; *Ordres*; *Protocols*; *Quaderns de certificacions* i *Esborranyes de representacions* permeten conèixer i estudiar, des de diferents perspectives, l'organització, funcionament i acció de govern del municipi barceloní durant aquests anys. Així mateix, aquesta documentació també permet l'estudi de tots aquells aspectes derivats de les competències assignades a l'administració municipal durant aquest període, de la política de l'Estat en relació amb el municipi o de les relacions de l'Ajuntament amb altres administracions, institucions i entitats.

La sèrie *Acords* (1D.I) conté les actes de les reunions del Ple de l'Ajuntament corresponents al període comprès entre els anys 1808 i 1839, agrupades en 58 volums. Aquests volums disposen

d'índex analític. La continuació d'aquesta sèrie es conserva a l'Arxiu Municipal Administratiu, concretament a la sèrie *Consell Plenari-Actes* (A134).

La sèrie *Polític, reial, decrets* (1D.III) conté, en 40 volums, la correspondència rebuda per l'Ajuntament en el període comprès entre els anys 1808 i 1852, procedent d'altres administracions i autoritats i referida a instruccions o directrius per al govern de la ciutat. Aquesta sèrie està molt relacionada amb la d'*Ordres* (1D.VII), que aplega les disposicions oficials emeses pel govern de l'Estat entre els anys 1808 i 1840, la majoria impreses, adreçades al Principat de Catalunya i trameses al govern de la ciutat per al seu compliment. Es tracta de lleis, decrets, ordres, reglaments, circulars i altres disposicions oficials recollides en 6 volums. Abans de l'any 1808, aquest tipus de disposicions oficials estan incloses en la sèrie *Polític, reial, decrets*.

La sèrie *Polític i representacions* (1D.IV) aplega els registres i extractes de la correspondència de sortida de l'Ajuntament adreçada a altres administracions, a institucions i entitats i a particulars. La formen 32 volums del període 1808-1840, si bé no hi ha documentació dels anys 1809-1811 ni 1813. La majoria dels volums disposen d'índex analític.

La sèrie *Registre de despatxos* (1D.V) recull els nomenaments de càrrecs polítics i de govern de l'administració municipal, així com de funcionaris municipals. Està formada per 4 volums del període 1808-1854, però no hi ha documentació ni dels anys de dominació napoleònica (1809-1813) ni del Trienni Liberal (1820-1823).¹¹ Tots els volums disposen d'índex analític.

La sèrie *Pregons* (1D.VI) aplega les disposicions dels òrgans de govern de l'Ajuntament i d'altres autoritats en relació amb l'administració de la ciutat, elaborades en forma d'edecte i publicades mitjançant la modalitat de pregó. Està formada per 3 volums del període 1808-1835, però no hi ha documentació dels anys

11. Armando DE FLUVIA I ESCORSA, «Índice de los cargos y empleos del antiguo Ayuntamiento de Barcelona (Registro de despachos de 1718 a 1754)», *Documentos y Estudios*, (Barcelona), XIII, pàg. 185-306.

1810-1813. Les disposicions fan referència a diferents aspectes de la vida ciutadana: proveïments, sanitat, transports, gremis, etc. La majoria dels volums disposen d'índex analític.

La sèrie *Protocols* (1D.VIII) recull el registre i assentament d'escriptures públiques elaborades per l'escrivà major i secretari de l'Ajuntament, referents a diferents aspectes de l'administració i govern de la ciutat. Està formada per 22 volums dels anys 1810-1862, la majoria dels quals inclouen algun tipus d'índex analític. Aquesta sèrie està molt relacionada amb la d'*Escriitures* (1D.IX), que, en 3 volums dels anys 1808-1868, aplega escriptures notarials referides a determinades competències de l'administració municipal, sobretot relacionades amb actuacions urbanístiques i de gestió de serveis públics: compra, venda, cessió, permuta o alienació de béns, construcció i reforma d'edificis municipals, obertura de carrers, adjudicació de serveis públics (safareig, venda de productes, etc.), venda o adjudicació de productes a particulars, etc.

La sèrie *Quaderns de certificacions* (1D.X), formada per tres caixes de documentació dels anys 1808 i 1814-1835, recull els registres de les certificacions emeses per l'escrivà major o secretari de l'Ajuntament, en relació amb acords i actuacions municipals, expedits a petició d'institucions o persones privades. Com que es tracta d'uns registres que inclouen la transcripció o resum força extens de la certificació emesa, constitueixen una font d'informació alternativa en aquells casos en què no s'hagi conservat la documentació original utilitzada per a la seva confecció.

La sèrie *Esborrans de representacions* (1D.XVI) aplega documentació molt residual i esparsa corresponent al període 1808-1868. Únicament es conserven 4 plec dels anys 1808-1809, 1814 i 1819. Es tracta d'esborrans dels informes o resolucions de diferents òrgans o càrrecs de l'administració municipal en relació amb l'exercici de les seves competències. Aquesta documentació està relacionada molt directament amb les sèries *Acords* (1D.I) i *Pregons* (1D.VI), ja esmentades.

Finalment, també cal fer esment d'un volum de la sèrie *Miscel·lània* (1D.XIV). Es tracta d'un copiadore de correspondència

de sortida de l'any 1821, el qual complementa la documentació ja esmentada de la sèrie *Polític i representacions*.

Pel que fa al subfons *Consellers*, la sèrie *Bosses de deliberacions* (1C.XIII) està formada per les notes del secretari i altres documents preparatoris per a la redacció definitiva de les sèries *Acords* (AHCB, 1D.I) i *Consell Plenari-Actes* (AMAB, A134), i conté informació no inclosa en la redacció final. Té 50 lligalls dels anys 1808-1868.

Respecte al subfons *Diversos*, la sèrie de *Bans municipals i fulls diversos impresos* (1M.III) està formada pels cartells mitjançant els quals es feien públiques disposicions de caràcter divers de les autoritats amb jurisdicció a la ciutat de Barcelona. Inclou reials ordres i reials decrets; decrets de les Corts espanyoles; edictes i ordres del capità general de Catalunya, de la Reial Audiència, de l'intendent general de Catalunya, de la Junta de Sanitat de Catalunya, de la Junta del Reial Patrimoni, de l'intendent de policia de Catalunya, del cap polític de la Província de Barcelona, del bisbe de Barcelona, del corregidor i del governador militar i polític de Barcelona, dels alcaldes constitucionals de Barcelona i de la Junta Local de Sanitat. També hi consten avisos de l'Ajuntament de Barcelona, entre d'altres. Hi ha 21 carpetes amb documentació dels anys 1808-1868.

L'Arxiu Municipal Administratiu (AMAB) per la seva banda, aplega documentació fonamental per a l'estudi del període contemporani de la història de Barcelona, com a resultat de l'acció de govern dels òrgans polítics i de les comissions especials que, en els anys que ens ocupen, es poden concretar en les sèries documentals següents: *Territori supramunicipal* (A102), *Padró municipal d'habitants* (A105), *Serveis Militars* (A113), *Registre Civil* (A167), *Consell plenari-Actes* (A134), *Comissió d'Hisenda* (A182), *Comissió de Governació* (A183), *Comissió d'Eixample* (A184) i *Secretaria de l'Alcaldia* (A191).

Pel que fa a l'acció que els òrgans de govern de la ciutat desenvolupaven com a resultat de l'administració del territori, es conserven 5 expedients que van de l'any 1828 al 1852 a la sèrie *Territori supramunicipal* (A102), la qual reuneix la documentació

relacionada amb la modificació i les incidències sofertes en els límits de Barcelona en relació amb els municipis veïns. La gestió i ordenació del territori municipal és una de les funcions més fonamentals de l'Ajuntament, i al llarg del segle XIX fins que no es va tancar el procés d'agregació dels pobles del Pla de Barcelona van sovintejar els processos d'afectació entre els territoris limítrofes i la modificació dels seus límits. Cal assenyalar que també es poden trobar expedients relatius a conflictes entre municipis veïns i a les agregacions i segregacions de territori, en les sèries de *Comissió de Governació* (A183) i *Obres públiques* (Q136 i Q137).

En relació amb la gestió del *Padró municipal d'habitants* (A105), es conserven 15 caixes de documentació relativa al padró que corresponen, fonamentalment, als anys 1849-1854, i 16 caixes de correspondència del Negociat d'Estadística que abracen el període 1844-1867. El Padró municipal d'habitants és el document públic que proporciona les dades bàsiques dels residents en el terme municipal i la seva formació, així com la seva rectificació. A partir de 1836, el recompte periòdic de la població esdevé una funció bàsica i obligatòria del municipi. La necessitat de conèixer el nombre d'habitants d'un territori amb finalitats administratives, fiscals, econòmiques, militars, electorals, demogràfiques, urbanístiques, de seguretat, etc., havia motivat d'antuvi l'elaboració d'estadístiques no sempre prou fiables, que amb el temps es van anar perfeccionant. La gestió del Padró municipal d'habitants genera dues sèries documentals que no sempre s'han conservat: el *Llibre del Padró*, que s'executava periòdicament; i els *expedients de rectificació anual del Padró*, amb les altes i baixes produïdes. El primer Padró municipal d'habitants que es conserva de Barcelona data de 1930 i no tenim constància de les causes que ha motivat la manca dels anteriors. També es troba documentació sobre estadística de població a la sèrie *Comissió de Governació* (A183).

A més del Padró d'habitants, existeixen altres elements de control de la població del municipi, com ara el Registre Civil, que va funcionar als ajuntaments entre el 1840 i el 1870, moment en que

entrà en vigor la nova llei de 17 de juny de 1870. El Registre Civil Municipal està format per les subsèries de *Natalitat* (A168), *Nupcialitat* (A169) i *Mortalitat* (A 171), formades per llibres que es generen a partir de l'assentament registral dels naixements, matrimonis i defuncions, respectivament, produïts en un any concret. Es conserven 124 llibres de naixements del període 1841-1868, i 40 llibres de matrimonis i 53 de defuncions del període 1842-1868.

La sèrie *Serveis militars* (A113) reuneix els documents relatius a l'adquisició de la condició de militar a partir de la incorporació a files i durant tot el període de servei. Dels anys de referència es conserva poca documentació: 3 caixes amb expedients d'allistament, de baixes i d'exclosos, i amb documentació produïda per la gestió de les quintes mitjançant el repartiment pecuniari, corresponents als anys 1843-1844; i els llibres de registre de quintes dels anys 1841 i 1862. La participació de la població en les lleves de soldat es feia pel mètode de la *quinta*, que consistia inicialment a sortejar els homes útils, de manera que una cinquena part s'incorporava a files. Al llarg de tot el segle XIX i principi del XX aquesta imposició va ser molt impopular a causa de les nombroses exempcions que sempre beneficiaven les classes més benestants. Es va desenvolupar el sistema de voluntariat o de substitució per cobrir les places estipulades pel municipi, que comportava el pagament econòmic del substitut per part del titular o bé l'abonament d'una quantia per cada plaça no ocupada. L'establiment de l'exèrcit regular comportà també que els habitants dels municipis assumissin una sèrie de socors obligatoris, com ara les prestacions d'allotjament i bagatges i el proveïment de la tropa. Per tal de seguir un torn rigorós en la prestació de les càrregues per part dels caps de família, es confeccionaven uns padrons que s'anaven rectificants anualment.

En relació amb la documentació que va generar la gestió dels processos electorals de caràcter polític –*Procediments electorals* (A122)–, tant municipals com territorials o generals, cal assenyalar que l'instrument bàsic que en matèria d'eleccions atorgava la llei al municipi era el cens electoral. Des de 1862 les llistes d'e-

lectors es consideraven permanents i només alterables per rectificació cada dos anys, i eren formades pel cap polític de la Província d'acord amb les formulacions de l'Ajuntament. Els municipis caps de secció havien d'obrir un llibre de registre del cens electoral que normalment es conservava a la Secretaria. Per causes que es desconeixen, els censos anteriors a 1931 no s'han conservat. Malgrat això, dins de la documentació de la *Comissió de Governació* (A183) i de *Secretaria de l'Alcaldia* (A191) es poden localitzar expedients sobre les eleccions, corresponents als anys 1835-1868.

L'actuació de l'òrgan col·lectiu del govern municipal genera una de les sèries més importants, les actes o llibres d'*Actes del Consell Plenari* (A134). D'aquest òrgan de caràcter col·legiat es conserven a l'AMAB 50 volums del període 1840-1868, els quals suposen la continuació dels ja esmentats en la sèrie *Acords* (1D.I) de l'AHCB. L'estudi d'aquesta documentació facilita informació sobre els assumptes de més interès per al municipi i la seva resolució. Malgrat que les transcripcions de les sessions acostumen a redactar-se seguint el protocol i llenguatge administratiu, de vegades poc fidel al debat polític i social real, deixen traslluir els assumptes de més preocupació o transcendència per a la ciutat.

En relació amb la *Competència normativa* (A156) –ordenances, bans públics, etc.– es poden consultar les disposicions generals de caràcter reglamentari dictades o rebudes per l'administració local en l'àmbit de les seves competències. Es conserva 1 caixa d'ordenances de 1857-1868 i la seva consulta presenta un gran interès, perquè aplega la normativa fonamental en la regulació i ordenació de la ciutat i dels drets i deures dels seus ciutadans durant la darrera part del període estudiat. També es conserven 7 caixes d'*Impresos, bans públics i disposicions*, de 1821-1868, elaborades i aprovades pel govern municipal com a conseqüència de les seves competències de reglamentar i organitzar-se. Era competència directa de l'alcalde l'execució dels bans públics i les crides, i la publicitat dels edictes i els decrets de rang superior. Fonamentalment es tracta de disposicions administratives de caràcter general que comptaven amb els requisits de com-

petència, respecte a les lleis o disposicions de rang superior; i obligatorietat, limitada al terme municipal. Sobre aquesta potestat normativa i reglamentària es conserven molts documents inclosos dins els expedients de la *Comissió de Governació* (A183) i la *Secretaria d'Alcaldia* (A191).

Durant el Trienni Liberal es creen tres grans comissions permanents que aglutinen i fiscalitzen les principals funcions del govern municipal: la de Governació, la d'Hisenda i la de Foment. Fins a la segona meitat del segle XIX, la hisenda municipal conserva el caràcter d'hisenda patrimonial, heretada d'èpoques anteriors. Fins i tot quan ja s'havia iniciat la desamortització de 1855, les rendes de béns propis eren la principal font de recursos de les hisendes locals. La reforma tributària de 1845 iniciarà el desenvolupament dels impostos dels quals es nodrirà el municipi, ja sigui per imposició directa o per l'obtenció d'un percentatge sobre la recaptació d'un impost estatal.

La *Comissió d'Hisenda* (A182) és una de les tres comissions permanents en que s'organitzà l'Ajuntament des del Trienni Liberal (1820-1823) fins la Segona República. Aplega la documentació generada per les funcions i competències en matèria econòmica com, per exemple, estudiar i proposar a l'Ajuntament l'aprovació dels pressupostos municipals, el control dels ingressos i despeses, la gestió dels propis, dels arbitris, el mercats, les rifes, els recursos extraordinaris i els emprèstits. Inclou una sèrie formada pels manaments d'ingrés i expedients de la Comissió. La totalitat de les seves agrupacions documentals van de l'any 1821 al 1935. Del període d'estudi es conserven 369 caixes. La resta de documentació econòmica es troba classificada a la secció *Finances* (H100).

La *Comissió de Governació* (A183) tenia, durant aquest període, competència sobre la majoria dels assumptes que tenien relació amb el govern de la ciutat. Es conserven 215 caixes dels anys 1835-1868. La documentació que va generar ens permet treballar, de manera no seriada, un gran ventall d'aspectes i de problemàtiques relacionades amb temes diversos: el govern de la ciutat i l'ordenació de la població i del seu territori, la defensa i

control de la ciutat, l'administració del personal que treballava en la funció pública local, el manteniment de la seguretat i l'ordre públic, el proveïment de la ciutat i el control de pesos i mesures, els mercats, l'ordenació i vigilància de l'obra privada, l'assistència pública i l'acció de la beneficència, el control de la salubritat pública, els actes de pressa de possessió del govern de la ciutat i les activitats protocol·làries. Aquesta documentació conserva l'organització i ordenació d'origen dividida en diferents agrupacions documentals: A, B, C, D, E, G, GM i Comissió 5a, i que respon a una certa periodització temporal més que no funcional.

Una altra comissió que començava a funcionar durant els darrers anys d'aquest període fou la *Comissió de l'Eixample* (A184). Es conserva un llibre dels anys 1865-1868 que reuneix l'acció generada per la gestió administrativa i funcionament intern d'aquesta Comissió, així com per les seves reunions i deliberacions (actes i ordres del dia).

També serà necessari consultar algunes de les agrupacions documentals d'Urbanisme i Obres per estudiar els expedients que va gestionar aquesta Comissió en relació amb les obres públiques realitzades durant aquest període, mentre que la documentació sobre les contribucions recaptades per aquesta Comissió cal consultar-la a Finances. Aquesta comissió especial es crea a partir de l'enderrocament de les muralles de Barcelona i la proposta d'eixample de la ciutat en el territori natural del Pla de Barcelona, afectat, fins aleshores, per la prohibició borbònica d'edificar en l'espai de fora muralles. La documentació que va generar aquest òrgan col·legiat reuneix les sessions, deliberacions i actes de les resolucions adoptades en la gestió de construcció de l'Eixample i la problemàtica urbanística que va sorgir en els enllaços amb els diferents termes municipals del Pla de Barcelona.

Per a l'estudi d'aquesta època també resulta imprescindible la consulta de la documentació generada per la *Secretaria de l'Alcaldia* (A191). Aquest òrgan d'administració era l'encarregat de gestionar els assumptes derivats de les competències que la legislació municipal del primer terç del segle XIX atribueix als

alcaldes. En total es conserven 651 caixes d'aquests anys i 42 volums de llibres de registres de documents dels anys 1835-1868. Inclou afers que en molts casos poden ser complementaris o paral·lels als tractats per altres òrgans municipals, sobretot per la Comissió de Governació. A partir de la llei d'organització dels ajuntaments de 8 de gener de 1845, les atribucions dels alcaldes es van ampliar i diversificar de manera que afectaven bona part de les competències municipals: garantir la seguretat ciutadana i l'ordre públic en el municipi, el control de les forces de seguretat i la col·laboració amb l'Estat en el manteniment de l'exercit regular, l'abastament de productes de primera necessitat (pa, carn, oli i vi); el cobrament i recaptació d'impostos; l'acció de beneficència, d'instrucció pública, el control de l'estadística i altres, com ara l'elaboració i publicació de bans; l'execució dels acords i deliberacions de l'Ajuntament; la conservació dels béns de propietat municipal; la vigilància i promoció d'obres públiques; la gestió de les subhastes de vendes i arrendaments de béns de propis, arbitris i drets del comú. També podem trobar documentació més administrativa, com són les certificacions.

Actes protocol·laris i relacions externes

En aquest apartat es farà referència a la documentació generada per l'activitat protocol·lària i de representació de l'Ajuntament i per les relacions externes d'aquest amb altres institucions, entitats i organismes.

Pel que fa a la documentació d'aquest àmbit conservada a l'AHCB, es pot trobar informació en els subfons *Diversos* (1M) i *Consell de Cent* (1B).

En el primer cas destaca la sèrie documental denominada *Cerimonial* (1M.I), la qual conté 13 caixes amb documents del període 1808-1868 referents a aspectes administratius i organitzatius derivats de l'atenció protocol·lària de la corporació municipal i els seus membres, sobretot en relació amb visites de personalitats, actes religiosos, actes militars, actes socials, funerals, inau-

guracions, festes, commemoracions, preses de possessió, recepcions i convits, homenatges i distincions, i d'altres.

D'una manera específica, i atenent a la seva rellevància o al volum de documentació existent, convé destacar la informació relativa a:

- Festes i cerimònies públiques durant l'ocupació francesa, 1809-1813.
- Funerals del General Lacy, 1820-1823.
- Visites i commemoracions reials a la ciutat, 1827-1860.
- Festivitat del Corpus, 1815-1854.
- Relacions de càrrecs, autoritats, personatges i membres dels diferents estaments de la ciutat (noblesa, clergat, indústria i comerç, militars, etc.), 1815-1830 aprox.

Pel que fa al subfons *Consell de Cent*, la sèrie *Dietari de l'antic Consell barceloní* (1B.XXV) inclou l'anotació de fets relacionats amb el cerimonial de l'Ajuntament (festivitats, preses de possessió d'autoritats, funerals, etc.). El darrer volum de la sèrie (1B.XXV-49) té informació dels anys 1808 i 1815-1839; aquest volum té un índex analític coetani i hi ha alguns impresos i diaris intercalats (*Diario de Barcelona, El Guardia Nacional*).

Per la seva banda, la documentació que conserva l'AMAB, generada per l'acció de la representació protocol·lària de l'Ajuntament i les relacions i comunicació entre aquest i altres administracions al llarg del segle XIX, va ser duta a terme, fonamentalment, per la *Comissió de Governació* (A183). Òbviament també podem trobar documentació generada per aquesta funció a *Secretaria de l'Alcaldia* (A191). Aquests expedients de protocol i de correspondència amb altres administracions estan classificats i ordenats amb la resta d'expedients generats per aquests òrgans administratius.

Afers jurídics

En aquest àmbit es fa referència als documents produïts o rebuts en l'exercici de les activitats judicials o jurídiques. Durant

aquest període cal destacar la documentació produïda per l'alcalde en l'exercici de les atribucions judicials delegades pel govern de l'Estat, en les causes penals menors (robatoris, venda il·legal, contraban de productes, baralles entre veïns...) i en els processos de conciliació.

La sèrie *Processos* (1C.XX) de la secció *Consellers* del fons municipal conservat a l'AHCB, conté 3 caixes amb documentació relativa als processos judicials en els quals l'Ajuntament o els membres de la corporació municipal són part implicada, corresponent al període comprès entre els anys 1807 i 1852. Els afers judicials que hi predominen es refereixen a conflictes de propietat, deutes a l'administració municipal, embargament de béns, incompliment de deures, robatoris, venda il·legal i contraban de productes de consum, entre altres.

Aquesta sèrie està relacionada amb les següents, que es conserven a l'AMAB: *Judicis de faltes* (C116), *Diligències criminals* (C117) i *Conciliacions* (C118).

Els documents que van generar els anomenats *Judicis de faltes* (C116), amb un total de 20 caixes de l'any 1821 al 1868, deixen constància del desenvolupament d'aquesta vista penal que se celebrava davant de l'alcalde amb motiu de l'administració de justícia contra les accions o omissions penades per la llei i que sovint es resolien amb una sanció lleu: robatoris, venda il·legal, contraban de productes, baralles entre veïns, etc.

De la sèrie de *Diligències criminals* (C117) es conserven 14 caixes de 1836-1868 que contenen la documentació relativa a la jurisdicció penal, que comprèn el conjunt de normes que tipifiquen o puneixen les accions o omissions considerades nocives a l'ordre establert. Es tracta dels esborranys i les diligències recollides durant el procés penal i que acrediten la legalitat de la seva resolució.

També es conserven 77 caixes, que abracen els anys 1820-1851, de documentació relativa a les *Conciliacions* (C118), processos de caràcter preventiu mitjançant els quals s'estableix un acord entre les parts davant de l'òrgan judicial competent. L'acte de conciliació s'equipara als efectes que produeix una sentència.

Només es conserva la documentació generada durant els anys de vigència de la legislació progressista del Trienni Liberal i també des de la llei de 1835 fins a l'entrada en vigor de la llei moderada de 1845.

Recursos humans

En aquest apartat es fa referència a les agrupacions documentals relacionades amb l'organització, administració, selecció, condicions laborals i retribucions i salaris dels treballadors i càrrecs de l'Ajuntament.

De la documentació conservada a l'AHCB, el subfons *Ajuntament borbònic i constitucional* aplega dues sèries amb documentació relacionada amb la gestió del personal i dels càrrecs de l'administració municipal: *Registre de despatxos* (1D.V) i *Salaris* (1D.XIII).

La sèrie *Registre de despatxos* (1D.V) recull els nomenaments de càrrecs polítics i de govern de l'administració municipal, així com de funcionaris municipals. Està formada per 4 volums del període 1808-1854, però no hi ha documentació ni dels anys de dominació napoleònica (1809-1813) ni del Trienni Liberal (1820-1823).¹² Aquesta sèrie permet l'estudi dels càrrecs i oficis municipals, de la política i procés de nomenament dels càrrecs polítics, dels sistemes d'assignació de llocs de treball a l'administració municipal, de l'evolució de la plantilla municipal o la realització de biografies de les persones vinculades a l'Ajuntament en aquest període. A més a més, aquesta sèrie inclou també assentaments i informació relativa a la concessió de títols nobiliaris, acadèmics i professionals a ciutadans que no pertanyen a l'administració municipal.

La sèrie *Salaris* (1D.XIII), per la seva banda, aplega únicament un volum corresponent als anys del Trienni Liberal (1820-1823), en el qual figuren els assentaments dels salaris pagats a càrrecs

12. FLUVIÀ I ESCORSA, «Índice de los cargos...»

i empleats municipals, a treballadors d'institucions relacionades com la Taula de Canvi o treballadors en obres públiques realitzades per l'Ajuntament. Aquesta documentació permet la realització d'estudis sobre la retribució als funcionaris i càrrecs de l'administració municipal durant el Trienni Liberal o sobre l'estructura de la plantilla i els càrrecs i llocs de treball existents en aquest període.

Per a l'estudi dels salaris dels empleats i funcionaris municipals d'un sector concret, també cal tenir en compte algunes sèries documentals dels subfons *Administració municipal del pa* (1E) i *Administració municipal de la carn* (1F). En el primer cas, les sèries *Caixa del pa* (1E.VI), *Apunts de caixa* (1E.XVI) i *Llibre major* (1E.XXVIII) tenen en conjunt 4 volums dels anys 1808-1812, els quals ofereixen algunes dades sobre les remuneracions dels administradors de la *Junta de Administración del Pan* i dels empleats del Pastim (fleca municipal) i dels magatzems de grans municipals. En el segon cas, les sèries *Llibre major* (1F.XIII) i *Diari de caixa* (1F.XV) inclouen també 4 volums amb informació puntual sobre els salaris dels treballadors de l'escorxadador municipal i de la *Junta de Administración de la Carne* en els anys 1808, 1810, 1814 i 1815-1828.

Pel que fa a la documentació conservada a l'AMAB, destaca en aquest àmbit, la sèrie *Expedients de personal-Funcionaris* (F131), molt relacionada i, fins i tot encavalcada, amb la sèrie *Registre de despatxos* esmentada més amunt. Es conserva un total de 9 caixes de documentació anterior a 1868 sobre el personal que prestava els seus serveis a l'Ajuntament. A partir de 1835 la funció de control i la gestió del personal de l'Ajuntament la duia a terme la *Comissió de Governació* (A183) i, per tant, es trobaran en aquesta agrupació els documents sobre concursos i oposicions de personal administratiu, guardes municipals, guardes de passeig, músics, mestres, vigilants, etc.

Finalment cal esmentar que en la sèrie *Nòmines* (F160) es conserva una caixa amb documentació referent als salaris de mestres de pàrvuls durant els anys 1845-1846.

Finances

La documentació relativa a les finances constitueix una de les parts més importants del fons documental municipal. Fins a la segona meitat del segle XIX, les rendes dels béns propis eren la principal font d'ingressos de les hisendes locals, mentre que els tributs hi jugaven un paper ben secundari, a excepció del cadastre, introduït a Catalunya a partir de l'any 1716 per gravar els béns immobles i les activitats econòmiques industrials, comercials i professionals.

La reforma tributària d'Alejandro Mon el 1845 inicià el desenvolupament d'un munt d'impostos ordinaris i extraordinaris que va permetre assentar econòmicament el municipi sobre els recàrrecs dels impostos estatals i el principi del benefici, i es reflecteix en l'aparició de documentació sobre la gestió de l'impost de consum i de la contribució territorial urbana, sobre l'aprofitament individual de béns comunals com l'escorxadador, sobre l'arbitri per l'ús de pesos i mesures oficials en les vendes i traspassos dels objectes de comerç i productes agrícoles, sobre la taxa a abonar per l'expedició de certificacions, sobre els repartiments municipals sobre utilitats, i d'altres arbitris similars que les lleis atorguen potestativament als ajuntaments.

A més, en aquest apartat també es fa referència a la documentació del període produïda per la gestió pressupostària i comptable de l'administració municipal: els pressupostos, els llibres de comptabilitat, les actes d'arqueig, els manaments d'ingrés i pagament, l'endeutament, etc.

Del fons municipal dipositat a l'AHCB, els subfons que contenen documentació referent a l'àmbit de les finances són els següents: *Consellers* (1C), *Ajuntament borbònic i constitucional* (1D), *Administració municipal del pa* (1E), *Administració municipal de la carn* (1F), *Cadastre* (1J), *Consell de Cent* (1B), *Pavellons i drets de portes* (1K) i *Taula de Canvi* (1H).

Pel que fa a l'AMAB, són diverses les sèries que contenen documentació relativa a aquesta qüestió: *Pressupostos* (H105), *Emissions públiques, emprèstits i amortitzacions* (H104), *Recaptació*

d'arbitris i impostos (H146), *Recaptació de taxes* (H147) i *Comptabilitat administrativa* (H153).

Centrant-nos de moment en la documentació conservada a l'AHCB i començant pel subfons *Consellers*, la sèrie *Guerres* (1C.XVI) recull bona part de la documentació generada al municipi de Barcelona durant l'ocupació napoleònica dels anys 1808-1814 (225 unitats d'instal·lació). La major part d'aquesta documentació recull la comptabilitat de les contribucions extraordinàries pagades per la població civil per costejar l'estada de les tropes franceses a Barcelona. També hi ha alguns llibres de comptabilitat municipal del període. Gran part d'aquesta documentació està escrita en francès.

Quant al subfons *Ajuntament borbònic i constitucional* són tres les sèries documentals que cal esmentar:

La sèrie *Dotació* (1D.XVIII), formada per 7 caixes dels anys 1808-1819 (no hi ha documentació de l'any 1813), aplega diferents documents i instruments comptables relatius a la gestió dels ingressos i despeses de l'administració municipal. Aquesta documentació aporta informació sobre la política financera de l'Ajuntament, el funcionament general de l'economia municipal, la gestió dels recursos econòmics, les subvencions i aportacions municipals a altres institucions o els salaris dels càrrecs i funcionaris municipals.

Relacionat precisament amb aquest darrer aspecte, la sèrie *Salaris* (1D.XIII) –mencionada també en l'apartat corresponent a **Recursos humans**– inclou 1 volum dels anys 1820-1823 amb informació relativa al pagament de sous a càrrecs i empleats municipals, a personal d'altres institucions vinculades a l'Ajuntament (de la Taula de Canvi, per exemple) o als treballadors de determinades obres públiques municipals. També recull informació sobre les aportacions econòmiques efectuades a entitats benèfiques i religioses.

La tercera sèrie d'aquest subfons que cal mencionar és l'anomenada *Escriptures* (1D.IX). En 3 volums dels anys 1808-1868, aplega escriptures notarials referides a determinades competències de l'administració municipal, sobretot relacionades amb

actuacions urbanístiques i de gestió de serveis públics, com ja s'ha indicat en l'apartat **Acció i òrgans de govern**, però també s'hi pot trobar alguns documents acreditatius de la gestió i organització de les finances municipals, sobretot en relació amb el ritual d'obertura de la caixa de cabals i amb la formalització de determinats ingressos i pagaments.

Pel que fa als subfons *Administració municipal del pa* i *Administració municipal de la carn*, diferents sèries contenen documentació –molt esparsa i fragmentària en la majoria dels casos– amb informació econòmica, comptable i fiscal derivada de l'administració del proveïment de pa i carn a la ciutat, sobretot del període comprès entre els anys 1808 i 1853. Hem de mencionar en aquest sentit les sèries *Caixa del pa*, *Apunts de caixa*, *Còpies de balanços* i *Llibre major de l'Administració municipal del pa*; i les sèries *Llibre major*, *Ajust de bestiar*, *Diari de caixa*, *Entrada i sortida de ramats*, *Intervenció-dret de consums*, *Diversos* i *Documents solts*. *Càrrec i data de l'Administració municipal de la carn*. Aquí només indiquem aquesta circumstància, perquè l'abast cronològic i la descripció i contingut de la documentació el detallarem més endavant en l'àmbit referent a la documentació relativa a **Proveïments, comerç i consum**, al qual pertanyen d'una manera més directa els subfons *Administració municipal del pa* i *Administració municipal de la carn*.

El tercer subfons de l'AHCB al qual hem de referir-nos, i que mereix una atenció especial en l'àmbit d'estudi de les finances municipals, és el de *Cadastr* (1J). Aquest subfons aplega la documentació generada per l'aplicació d'aquest tribut al municipi de Barcelona, introduït a Catalunya l'any 1716 com a resultat de la nova política fiscal implantada al Principat per Felip V, i que perdurarà fins a la reforma de la fiscalitat a mitjan segle XIX. El nou sistema estableix tres tributacions diferents: el cadastre reial, el cadastre personal i el cadastre comercial. El cadastre reial gravava els béns immobles (cases, terres, forns, molins, etc.) i els seus elements hipotecaris (censos, censals, etc.), i només els eclesiàstics i les institucions religioses estaven parcialment exempts del pagament. El cadastre personal gravava els guanys derivats de

l'activitat professional dels contribuents (artesans, menestrals i jornalers, bàsicament), i en quedaven exempts l'estament eclesiàstic, la noblesa i els que gaudien de privilegi militar. I, finalment, el cadastre comercial o de guanys s'aplicava a tots els beneficis derivats de l'activitat comercial i industrial.¹³

La documentació del cadastre permet, per tant, estudiar l'evolució de l'estructura de la propietat agrària i urbana a la ciutat durant el segle XVIII i la primera meitat del XIX, ja que es tracta del primer impost destinat a gravar-la, però també permet aproximar-se a l'evolució dels conreus, a la producció agrícola, ramadera i industrial o a l'estructura i activitat comercial i professional existent al municipi. Així mateix, no hem d'oblidar que algunes de les sèries també permeten obtenir informació de tipus arquitectònic i urbanístic, ja que contenen descripcions més o menys exhaustives dels immobles i també dades referents a la seva ubicació i emplaçament.¹⁴ Finalment, i com a documentació derivada de l'aplicació i gestió d'un tribut, permet analitzar també diferents aspectes relatius a la fiscalitat i a la recaptació dels impostos a Barcelona.

El subfons està estructurat en 11 sèries, que inclouen documentació que en tots els casos arriba fins a mitjan segle XIX (de 1837 a 1888 segons els casos). La informació, abast cronològic i volum de cadascuna de les 11 sèries, pel que fa al període estudiat, és la següent:

Cases, censos i censals (1J.I). Aplega la documentació relativa a la gestió de la tributació cadastral de les propietats urbanes (cadastre reial), formada per llibres de matrícula, relacions de censos i censals, registres de contribució, quaderns de cases ree-

13. Antoni SEGURA I MAS, *El catastro en España, 1714-1906: de los Catastros del siglo XVIII a los Amillaramientos de la segunda mitad del siglo XIX*, Madrid, Centro de Gestión Catastral y Cooperación Tributaria, 1988, Vol I.

14. Antoni SEGURA I MAS, «El cadastre: la seva història (1715-1845) i la seva importància com a font documental», *Estudis d'Història Agrària*, 4, (1983), pàg. 129-143. Xavier TARRAUBELLA I MIRABET, *Urbanisme, arquitectura i construcció a Catalunya. Guia d'arxius i de fonts documentals*, Barcelona, Col·legi d'Aparelladors i Arquitectes Tècnics - Garsineu Edicions, 1993, pàg. 159.

dificades, repartiments, recaptació diària, etc. Està formada per 85 unitats (llogalls i volums), 14 de les quals són índexs, dels anys 1808 a 1847.

Terres (1J.II). Inclou documentació relativa a la gestió de la tributació cadastral de les propietats agrícoles o rústiques (cadastre reial). Està formada per 19 unitats (llogalls i volums) dels anys 1808 a 1845.

Extramurs (1J.III). Aplega documentació referent a l'aplicació del cadastre a les finques situades extramurs de la ciutat (cadastre reial), com ara a la Barceloneta, Gràcia o Sants, entre altres zones. Està formada per 21 volums dels anys 1820 a 1848.

Personal (1J.IV). Inclou la documentació relativa a la gestió del cadastre personal (tributació dels beneficis derivats de l'activitat professional). Està formada per 6 volums dels anys 1808 a 1832.

Memorials i certificats (1J.V). Inclou registres, sol·licituds, certificats i altres documents relatius a la gestió del cadastre i les contribucions. Està formada per 4 unitats dels anys 1808 a 1876.

Correspondència, circulars, oficis i informes (1J.VI). Com el seu nom indica, aplega circulars, oficis, informes i altres documents referents a instruccions i directrius per a la gestió i aplicació del cadastre. Està formada per 3 caixes amb documentació del període comprès entre els anys 1808 i 1872.

Recaptació (1J.VII). Inclou comptes, relacions, rebuts i altres documents relatius als ingressos derivats de la recaptació de l'impost. Està formada per 4 caixes amb documentació dels anys 1808 a 1837.

Contribucions (1J.VIII). Documentació relativa a la gestió i recaptació de les contribucions i altres impostos. Està formada per 65 volums i llogalls dels anys 1808 a 1866.

Indústria i comerç (1J.IX). Documentació relativa a la gestió del cadastre comercial o de guanys. Està formada per 53 volums i llogalls dels anys 1808 a 1868.

Papers solts (1J.X). Es tracta de documentació esparsa i fragmentària relativa a denúncies, repartiments, comptes, altes i baixes de l'impost i altres aspectes derivats de la gestió del cadastre. Està formada per 6 volums dels anys 1808 a 1865.

Impresos (1J.XI). Inclou formularis, bans i altres documents i materials impresos utilitzats per a la gestió del cadastre. Està formada per 1 volum dels anys 1808 a 1863.

En relació amb el subfons *Consell de Cent*, la sèrie *Correu i menut* (1B.XX) conté la comptabilitat de les petites despeses que feia l'Ajuntament per pagar el correu. En el lligall 1B.XX-17 només hi ha un petit plec de documents solts dels anys 1820-1833.

En l'apartat de Finances també s'han de considerar els subfons *Allotjament* i *Drets de portes*. L'allotjament era l'obligació que tenia la població civil d'hostatjar els soldats. A causa dels molts conflictes que aquest dret de la Corona va originar a Catalunya durant el segle XVII, en el segle XVIII la pràctica de l'allotjament va ser substituïda per un tribut que pagaven els municipis, amb el qual es costejava el manteniment de les tropes en casernes; aquest impost fou abolit el 1837. El subfons *Allotjament* està pendent de classificació i inventari, i momentàniament fora de consulta; hi ha un nombre indeterminat de caixes del període 1808-1837.

Els drets de portes eren un impost tradicional que es pagava en introduir mercaderies a les poblacions. La reforma financera d'Alejandro Mon (1845) els va convertir en l'impost de consums, és a dir, en un tribut indirecte sobre els comestibles, les begudes alcohòliques i alguns altres articles de primera necessitat (oli, carn fresca, embotits, vi, sidra, cervesa, licors, sabó), que percebia l'Estat i sobre el qual l'Ajuntament establia un recàrrec. Aquest impost, suprimit en teoria el 1854, de fet es continuà percebent per altres procediments. Abolit de nou el 1868, fou restablert dos anys després i es mantingué vigent fins a l'any 1911. El subfons *Drets de portes* està pendent de classificació i inventari, i momentàniament fora de consulta; té un nombre indeterminat d'unitats d'instal·lació del període 1808-1868.

Finalment, en parlar de la documentació municipal d'aquest àmbit d'estudi conservada a l'AHCB cal fer referència a la generada per la Taula de Canvi.

A causa de la fallida de les taules de canvi privades que operaven a Barcelona, el Consell de Cent va decidir fundar una Taula de Canvi assegurada pel municipi. Va començar a funcionar el 20

de gener de 1401 i, si bé tenia com a finalitat fonamental regular les finances municipals, també va admetre dipòsits de particulars. En la pràctica va ser la principal institució financera de la ciutat des del segle XV fins al segle XVIII.

L'establiment del règim absolutista borbònic a partir del 1714 no va suposar la fi de la Taula de Canvi, però sí que deixés de dependre del municipi per passar sota la jurisdicció primer de la Intendència i després de la Reial Audiència. La intervenció de l'Ajuntament en la nova Taula de Canvi es va reduir al fet que el regidor-degà era el dipositari d'una de les quatre claus de l'erari de la Taula; també cal tenir present que les despeses de personal de la Taula anaven a càrrec del municipi. Aquesta segona etapa de la història de la Taula de Canvi es va perllongar fins al 1865.¹⁵ Un cop dissolta definitivament, la seva documentació va passar a l'Arxiu Municipal de Barcelona, on s'ha conservat des d'aleshores.

Les sèries del subfons *Taula de Canvi* que inclouen documentació del període 1808-1868 són les següents:

El *Llibre major* (1H.I), lloc on s'anotaven els comptes corrents dels dipositants. L'anotació de cada compte està distribuïda en dues pàgines contigües: a l'esquerra es registraven els pagaments ("deu-nos") i a la dreta els ingressos ("devem"). Hi ha 7 volums dels anys 1808-1867.

En canvi, en el *Manual* o *Diari* (1H.II) s'enregistraven, en moneda real i per ordre cronològic, totes les operacions efectuades diàriament. Tenia la consideració de manual notarial i servia per donar fe dels pagaments. El període 1808-1868 compta amb 15 volums.

S'anomenava *Llibre de l'Hospitalet* (1H.V) el llibre on es copiaven els anomenats "comptes morts", és a dir, els que en els darrers deu anys no havien tingut cap moviment, per tal d'alleugerir el Llibre Major. De fet, els dos volums que es conserven dels anys 1808-1823 no són llibres de l'Hospitalet pròpiament dits, sinó que són índexs.

15. Anna Ma ADROER i Gaspar FELIU, *Història de la Taula de Canvi de Barcelona*, Barcelona, Caixa de Barcelona, 1989, pàg. 83-90.

Pel que fa a les *Dates de la Taula* (1H.IX), són els llibres on el caixer anotava cada pagament que feia. Hi ha 8 volums del període 1808-1866.

Les *Credences de pòsits de particulars* (1H.XIV) eren els llibres on es registraven els ingressos efectuats pels administradors dels diversos comptes municipals. Hi ha 5 volums dels anys 1808-1858.

El *Llibre de pòsits* (1H.XVI) està dividit en dues parts. La primera és un llibre de soltes, on es registraven les ordres donades per un tribunal, un notari, una autoritat o una altra persona autoritzada per tal que es paguessin quantitats dipositades a la Taula de Canvi. La segona part és un llibre de caixa. Hi ha 7 volums dels anys 1808-1866.

Els *Enfilams* (1H.XVII) estan formats pel conjunt de documentació judicial o notarial (poders, herències, sentències, concòrdies, inventaris, etc.) referents als dipòsits de la Taula de Canvi i a la seva gestió. Hi ha 37 volums corresponents als anys 1808-1862.

La *Rúbrica del llibre major* (1H.XVIII) és, com el seu nom indica, l'índex del *Llibre major* (1H.I). Té 7 volums del període 1808-1852.

La *Rúbrica del llibre de pòsits* (1H.XIX) és l'índex del *Llibre de pòsits* (1H.XVI), ordenat en tres sèries diferents (noms d'homes, noms col·lectius i noms de dones). Té 7 volums dels anys 1808-1846.

La sèrie *Restes de caixa* (1H.XXVII) només té un volum dels anys 1841-1855, dividit en dues parts: la primera és un llibre de caixa i la segona és un llibre de l'erari; en tots dos casos només hi ha anotades les quantitats, sense cap nom ni concepte.

Les *Revistes de caixa* (1H.XXVIII) són llibres amb actes notarials de comprovació del numerari existent a la caixa de la Taula de Canvi. Se'n conserven 2 volums dels anys 1808-1842.

Les *Entrades i eixides de l'erari* (1H.XXIX) són llibres amb actes notarials relatives al moviment de numerari de l'erari de la Taula de Canvi. Hi ha 4 volums dels anys 1808-1867.

Els volums de la *Credença de pòlisses a la Reial Audiència* (1H.XXX) estan dividits en dues parts: en la primera es registren

les quantitats ingressades en concepte d'entrades judicials de la Reial Audiència, i en la segona, les quantitats ingressades en concepte d'entrades judicials de l'alcalde major civil. Es conserven 4 volums dels anys 1816-1835.

Les *Entrades i eixides de la Taula pel credencier* (1H.XXXI) registren les entrades i sortides de l'erari i, per tant, reflecteixen el moviment de numerari entre l'erari i la caixa de la Taula de Canvi. Té 4 volums dels anys 1808-1867.

El *Llibre de comptes de caixa* (1H.XXXII) és un llibre de caixa, és a dir, registres on s'anoten les entrades i les sortides de diners amb indicació de la data de l'operació. Es conserven 7 volums del període 1808-1855. També hi ha llibres de caixa en la sèrie del *Llibre de pòsits* (1H.XVI).

Pel que fa a la documentació conservada a l'AMAB, derivada de l'acció del municipi en matèria de la gestió tant dels seus propis recursos econòmics com de la gestió subsidiària d'arbitris i tributs, resulta d'obligada consulta els expedients produïts per la *Comissió d'Hisenda* (A182) amb un total de 369 caixes datades abans del 1868, que permeten aprofundir en les finances de l'Ajuntament de Barcelona d'aquest període. La resta de sèries documentals de Finances inclouen molt poca documentació del període 1808-1868. Finalment cal constatar, pel que fa a la gestió del patrimoni municipal, que la documentació es troba classificada en un apartat propi d'aquesta funció (J100) i diferenciada de la gestió de Finances.

L'actuació municipal en finances d'un determinat exercici queda reflectida en la documentació que genera en preveure la política econòmica que haurà d'executar per acomplir els seus objectius i necessitats. L'*Elaboració i gestió global del pressupost* (H105), d'acord amb el programa de govern, ens ajuda a comprendre la distribució de les despeses i les inversions en els diferents sectors funcionals. Es conserven 4 caixes d'aquesta sèrie que reuneix els pressupostos de 1838 a 1868. Cal tenir en compte, però, que convé consultar també la documentació procedent de la *Secretaria de l'Alcaldia* (A191), on també podem trobar expedients relacionats amb la confecció del pressupost. General-

ment es tracta de tres tipus de pressupostos: l'ordinari, l'addicional i el pressupost refós. També podem trobar els expedients de pressupostos extraordinaris. A Barcelona durant el segle XIX trobem que la norma és l'excepció i els pressupostos extraordinaris són una pauta constant que, juntament amb la no existència sistemàtica de l'expedient de liquidació del pressupost, fa difícil efectuar el seguiment de les finances municipals. Quan es produeix l'enderrocament de muralles i la creació de la Junta i posterior Comissió de l'Eixample, aquesta complexitat augmenta en produir-se la duplicitat d'elaboració del pressupost, l'un per a Interior i l'altra per a l'Eixample barceloní. La llei reservava la possibilitat de la formació de pressupostos extraordinaris per a casos molt greus o d'urgència (epidèmies, calamitats, etc.) i preveia que el pressupost addicional havia de resoldre els casos més freqüents. Malgrat això, a Barcelona sovinteja la formació de pressupostos extraordinaris tant d'un territori com de l'altre, en detriment de l'existència dels expedients de liquidació del pressupost.

Sobre les emissions públiques i els *Emprèstits i amortitzacions* (H104) executats per l'Ajuntament durant aquests anys, amb el propòsit de poder invertir en obres (instal·lació de les canonades de gas, l'obertura del carrer Princesa) que la ciutat necessitava, es conserva 1 caixa que abraça de 1839 a 1861.

Pel que fa a la *Recaptació* (H124) d'impostos i la documentació que va generar la gestió dels ingressos en concepte de tributs, arbitris, etc., tant en via voluntària com de constrenyiment, *apremio* o executiva, es conserven un total de 23 caixes que abracen els anys 1828-1868. La reforma d'Alejandro Mon va permetre assentar econòmicament els municipis, en part, sobre els recàrrecs dels impostos estatals. També va sovintejar l'establiment de taxes i les contribucions especials. Cada nou impost arribava de la mà de la seva normativa legal, a partir de la qual es confeccionaven padrons, relacions, registres o repartiments de les quantitats que havien d'abonar tots aquells ciutadans sotmesos a un impost determinat. Aquests padrons o registres es formaven de nou i rectificaven anualment, cosa que donava lloc als exe-

dients de rectificació. Aquests padrons havien de coincidir amb els subjectes exposats en les llistes de cobraments de l'impost corresponent. Dit això, ens cal constatar que, a causa de circumstàncies que desconeixem, no s'han conservat els llibres de contribuents i els padrons d'arbitris de pràcticament cap dels impostos que estaven vigents durant el període tractat. En desaparèixer les sèries bàsiques en matèria d'impostos vigents durant gran part del segle XIX, caldrà cercar el seu rastre i informació en documentació relacionada. Serà d'obligada consulta la documentació de la *Secretaria de l'Alcaldia* (A191), on podem trobar expedients de recaptació d'impostos, i, evidentment, caldrà consultar la documentació produïda per la *Comissió d'Hisenda* (A182) i la de *Governació* (A183).

La *Recaptació d'arbitris i impostos* (H146) inclou els expedients o documents relatius al cobrament de les exaccions municipals, tant les encaminades a modificar la conducta de l'obligat al pagament per adequar-la als interessos generals (arbitris) com els tributs exigits sense contraprestació específica sobre negocis, actes o fets de naturalesa econòmica o jurídica (impostos directes i indirectes). Aquesta subsèrie inclou la documentació sobre: la *Rifa Municipal de Empedrados*, amb un total 19 caixes dels anys 1828 al 1868; 2 caixes sobre Contribucions de l'any 1840; 1 caixa de recaptació d'arbitris de 1846 a 1848 i 1 caixa sobre contribucions especials destinada al carrer Princesa.

Pel que fa a la *Recaptació de taxes* (H147), aquesta subsèrie recull els documents generats pel cobrament d'un servei públic. Existeixen 3 caixes de llibres de registre de taxes per la recollida de brossa, registres d'ingressos d'arrendaments de latrines, etc., que abracen els anys de 1843 a 1850.

En relació amb la *Comptabilitat Administrativa* (H153), d'aquest període es conserven només 2 llibres de 1865-1867. Del conjunt de documents o llibres que enregistren la totalitat dels moviments comptables per tal de reflectir les operacions de caràcter administratiu, civil o mercantil amb repercussions financeres, patrimonials o econòmiques en general, la sèrie més representativa és la del llibre diari de caixa, on s'assenten els

cargaremes (ordres d'ingrés) i els lliuraments (manaments de pagament). Mensualment s'efectuaven les actes d'arqueig. La comptabilitat es portava per partida doble i hi podem trobar llibres diaris d'ingressos i llibres diaris de despeses. En el llibre major hi figuren extractats i classificats els comptes dels llibres diaris i permeten, en qualsevol moment, precisar la situació general o particular de cada concepte. Les dues sèries principals es complementen amb els llibres auxiliars, també d'ingressos i despeses, que contribueixen a clarificar i detallar les diferents operacions, sobretot quan es tracta de liquidacions corresponents a la finalització d'un exercici econòmic. Els llibres de comptes corrents també recollien l'abonament de pensions al personal municipal i les despeses produïdes pel pagament de les nòmines.

Patrimoni municipal

En aquest apartat es fa referència a la documentació disponible relacionada amb l'adquisició, administració, protecció o alienació de béns per part de l'Ajuntament durant el període.

En relació amb aquest àmbit temàtic, a l'AHCB es conserva la sèrie *Escriptures* (1D.IX) dins el subfons *Ajuntament borbònic i constitucional*, que conté 3 volums dels anys 1808-1868 amb escriptures notarials referides a la compra, venda, cessió, permuta o alienació d'edificis i solars, a la construcció i reforma d'edificis municipals, a l'obertura de carrers o a l'adjudicació de serveis públics (safareig, venda de productes, etc.) a particulars.

Pel que fa al fons conservat a l'AMAB, la secció *Patrimoni municipal* (J100) aplega bàsicament els documents produïts per la gestió dels béns mobles i immobles de propietat municipal i la incorporació o alienació d'aquests béns al patrimoni municipal: els inventaris de béns, l'adquisició, vendes, permutes i cessions, els títols acreditatius de la propietat d'aquests béns i els recursos reportats per l'usdefruit per part de tercers. En total es conser-

ven 21 caixes que abracen els anys 1656-1868. A partir de 1845, era obligatori registrar i inventariar els béns propis; de la mateixa manera, era preceptiu que els alcaldes inscrivessin en el Registre de la Propietat els béns propis i comunals del municipi, en el temps i forma previstos pel reial decret de l'11 de novembre de 1864. Les despeses originades per la inscripció es consignaven en el pressupost respectiu. Alguns d'aquest béns van ser adquirits per compra (J104), i la sèrie recull els expedients o documents relatius a la sol·licitud de compra de béns mobles o immobles. La data inicial d'aquesta sèrie es justifica pel fet que els expedients reuneixen, sovint, documents com ara escriptures de propietat antigues sobre vials, parcel·les i drets d'aigües. Cal tenir present que part dels documents que van generar les expropiacions i adquisicions de terrenys i vials es poden localitzar també a la sèrie *Obres públiques.Foment-Interior* (Q136) i *Obres públiques.Eixample* (Q137).

De l'administració dels béns patrimonials i totes aquelles actuacions encaminades a garantir el manteniment i la gestió dels béns de l'Ajuntament (J113), se'n conserven 5 caixes des de 1836 fins a 1867. Cal tenir en compte també que convé consultar la sèrie *Comissió de Governació* (A183), que inclou expedients que tracten de l'adquisició i gestió dels béns inventariables, com per exemple els carruatges o carros que feia servir l'Ajuntament, o l'adquisició dels uniformes i estris específics dels diferents col·lectius municipals.

Educació

En aquest àmbit es fa referència a la documentació generada per l'Ajuntament en l'exercici de les competències que tenia atribuïdes en matèria d'instrucció pública. A partir de 1833 el municipi obté competències clares en el camp de l'ensenyament primari, però no serà fins a la promulgació de la Llei Moyano, de 9 de setembre de 1857, quan la intervenció del poder local en l'ensenyament públic tindrà una reglamentació específica. Aquesta

lleï establirà l'obligatorietat de l'ensenyament primari i regularà la participació de l'Estat i la dels ajuntaments. L'Ajuntament s'havia de fer càrrec dels sous dels mestres, de la casa on vivien, del material escolar, del control pedagògic de les activitats docents i del seu contingut, i de les possibles irregularitats que podien sorgir a les escoles.

Sobre aquest apartat, a l'AHCB, en el subfons *Consell de Cent*, la sèrie *Estudi general* (1B.XVIII) té una caixa (1B.XVIII-10) amb documentació molt fragmentària sobre ensenyament elemental i superior dels anys 1813-1863.

Sobre educació i sobre la responsabilitat que tenia l'Ajuntament durant aquests període en relació amb l'ensenyament primari, a l'AMAB també es conserva escassa documentació. Una vegada més caldrà consultar la sèrie *Comissió de Governació* (A183), que inclou expedients relatius a la gestió de competències en matèria educativa des de 1841 a 1868. Pel que fa a les despeses produïdes pel pagament de les nòmines, es conserva, com s'ha assenyalat en l'apartat de **Recursos Humans**, 1 caixa de nòmines de mestres de pàrvuls dels anys 1845-1846.

De la documentació més específica, com poden ser els llibres de matriculacions (K121) i documents amb les llistes dels alumnes d'un centre determinat, es conserven 7 caixes de llibres de l'any 1841 al 1859.

Cultura

El concepte de cultura actual resulta poc apropiat per classificar les activitats del municipi en matèria de promoció d'activitats de caràcter cultural i de difusió i preservació del patrimoni durant el segle XIX. La majoria de les activitats recreatives, culturals i d'esbarjo vuitcentistes estaven a càrrec de la societat civil i eren desenvolupades per entitats i associacions de caire privat. Malgrat això, l'Ajuntament de Barcelona hi intervenia no només subvencionant alguna d'aquestes accions amb aportacions econòmiques o infraestructurals, sinó organitzant o promocio-

nant activitats lúdiques i culturals, d'índole diversa, desenvolupades a la ciutat o simplement participant per qüestions de protocol.

A l'AHCB i dins la secció *Diversos* del fons municipal hi ha un petit conjunt documental de caràcter temàtic format per 11 caixes, denominat *Diversions publiques* (1M.I), amb documents relacionats amb la intervenció de l'Ajuntament en activitats de caràcter lúdic i cultural. Deu de les onze caixes contenen documentació del període 1808-1868, sobretot relativa a la gestió i administració d'alguns equipaments culturals de la ciutat.

Destaca, tant pel volum com per l'abast cronològic, la documentació referent al Teatre de la Santa Creu o Teatre Principal, situat a la part baixa de La Rambla: 9 de les 11 caixes que formen la sèrie contenen documents relacionats amb la gestió econòmica, l'administració i les activitats d'aquest teatre, des de la seva creació al segle XVII fins el darrer terç del segle XIX. Del període estudiat (1808-1868), s'hi pot trobar documentació relativa a: reunions de la junta de govern del teatre, demandes i causes civils contra empresaris teatrals per no pagament de salaris o del lloguer, preus de les entrades, gestió de les llotges i abonaments, gestió dels ingressos i despeses, representacions i activitats realitzades, etc. Alguna d'aquestes caixes inclou també documentació solta relativa a la concessió de permisos i al control de l'activitat teatral en altres indrets de la ciutat.

Les altres dues caixes que formen la sèrie contenen documentació molt esparsa i fragmentària relativa, respectivament, al Gran Teatre del Liceu (bàsicament a la construcció i reconstrucció en el període 1847-1873) i a les places de braus i l'activitat taurina de la ciutat durant els anys 1803-1895.

En la mateixa secció *Diversos* hi ha una altra sèrie documental a la qual també hem de referir-nos en aquest apartat. Es tracta de la sèrie denominada *Cerimonial* (1M.1), la qual ja hem descrit en l'apartat corresponent a **Actes protocol·laris i relacions externes**, però que també cal tenir en consideració per a l'estudi de determinats aspectes relatius a actes públics de caràcter lúdic o cultural. En aquest sentit cal recordar que la sèrie inclou

13 caixes amb documents del període 1808-1868, on es pot trobar informació sobre festes i cerimònies públiques, recepcions i convits, actes religiosos i socials, inauguracions i altres activitats que poden considerar-se de caràcter cultural en sentit ampli.

Finalment, en el subfons *Consell de Cent*, la sèrie *Estudi general* té una caixa (1B.XVIII-10) amb documentació molt fragmentària sobre les Reials Acadèmies de Barcelona (especialment la Reial Acadèmia de Bones Lletres) del 1833.

Pel que fa a la documentació conservada a l'AMAB corresponent a aquests anys, la majoria d'activitats lúdiques i culturals es poden documentar consultant els expedients de la *Comissió de Governació* (A183). Aquesta agrupació documental inclou documentació produïda amb motiu de l'organització i realització de festes civils i religioses a la ciutat (festa de la Mercè, el Corpus, premis atorgats per l'Ajuntament, etc.).

Seguretat

En aquest àmbit s'indica la documentació generada o rebuda amb la finalitat de mantenir l'ordre públic i el control i seguretat de la població del municipi. Són documents que tracten de la vigilància del terme i de l'administració i control dels serveis de seguretat. Durant els períodes no dominats pel moderantisme, l'alcalde es feia càrrec de la Milícia Nacional o ciutadana dividida per districtes amb els respectius caps de barri. Al llarg del segle va ser una pràctica molt estesa la contractació de guardes nocturns per reforçar la vigilància dels barris de la ciutat.

Les activitats municipals en matèria de seguretat destinades al control de la població que havia infringit la llei o els bans de bon govern van generar diferents sèries documentals: correcció pública, permisos d'armes, denúncies, etc. També hi ha els documents generats per les actuacions encaminades a assegurar la convivència ciutadana com a resultat del control col·lectiu de la població: permisos per a reunions col·lectives, balls i altres activitats de concurrència pública en locals.

A l'AHCB hi ha dos grups de documentació d'aquesta temàtica. El més voluminós és el subfons relatiu a l'impost de l'allotjament (ja descrit en l'apartat de **Finances**). L'altre es troba en el subfons *Consellers*, en la sèrie *Guerres* (1C.XVI), on hi ha documentació sobre les milícies provincials i la Milícia Nacional dels anys 1819-1849 (4 lligalls).

A l'AMAB es pot localitzar documentació relativa a aquest àmbit d'estudi en diferents subsèries: *Ordre públic* (M116), *Relacions de detinguts* (M116U16) i *Control de l'activitat delictiva* (M115).

Concretament, en les dues primeres es conserven 2 caixes i 11 llibres de la Casa de Correcció corresponents al període 1837-1868, 1 caixa amb documents referents a la contractació de guardes nocturns per reforçar la vigilància dels barris de la ciutat durant el període 1837-1868, 3 caixes amb documentació relativa a denúncies i relacions de detinguts entre els anys 1862 i 1865, i 2 llibres de registre de penats subjectes a vigilància dels anys 1856-1858.

Pel que fa a la subsèrie *Control de l'activitat delictiva* (M115) i en relació amb la intervenció preventiva del municipi per assegurar la convivència ciutadana, es conserva 1 caixa amb documents de l'any 1862 relatius a permisos sol·licitats al consistori per efectuar reunions col·lectives, balls i altres activitats de concurrència pública en espais i locals públics i privats.

Finalment convé recordar que, a banda de les tres subsèries específiques esmentades, cal consultar també la documentació de la *Comissió de Governació* (A185) i de la *Secretaria de l'Alcaldia* (A191), on hi ha inclosos bona part dels expedients relatius a temes de policia i seguretat durant el període estudiat.

Transports i circulació

En aquest apartat s'hi inclou la documentació rebuda i generada per l'Ajuntament en l'exercici de les competències que la llei li atribueix en matèria d'ordenació i vigilància del trànsit de

vehicles, carros i carruatges i de les persones en les vies urbanes. Així mateix, s'hi apleguen els documents relatius a la planificació i control de la prestació del servei de transport públic i privat de viatgers, i també al control i inspecció del transport de bestiar i altres mercaderies.

De l'activitat de control exercida pel municipi en la prestació del servei de transport públic de viatgers, a l'AMAB es conserva únicament 1 caixa en la sèrie *Ordenació del trànsit i de la xarxa viària* (P104) que inclou la documentació que fa referència a la regulació de la circulació de vehicles i vianants i dels usos de les vies urbanes durant el període 1846-1868.

Pel que fa a la regulació del transport públic i privat de viatgers i mercaderies, es conserva també molt poca documentació del període 1808-1868. Concretament, la sèrie *Ordenació i gestió del transport* (P111) inclou únicament 8 expedients dels anys 1851 a 1865, generats com a resultat de les competències en matèria de regulació del transport públic, de racionalització de l'oferta dels diferents mitjans i modalitats de transport, i de reglamentació, control i vigilància dels transports especials. Cal tenir en compte, però, que bona part de la documentació produïda durant els segles XIX i XX per les empreses dedicades al transport municipal de viatgers encara es custodiada actualment per l'empresa Transports de Barcelona SA, fins a poder materialitzar la seva transferència a l'AMAB.

Urbanisme i obres

En relació amb aquest àmbit d'estudi, l'Arxiu Municipal conserva documentació abundant, tant a l'Arxiu Històric de la Ciutat (de la primera part del període sobretot) com a l'Arxiu Municipal Administratiu (a partir dels anys 1833-1835). Les sèries documentals que s'inclouen en aquest apartat són les que fan referència, d'una banda, al control de l'edificació i a la concessió de permisos d'obra a particulars i, d'altra banda, al planejament i gestió urbanística i a la realització d'obres públiques a la ciutat.

La documentació corresponent a la concessió de permisos d'obra a particulars permet, d'una manera concreta, conèixer i documentar la construcció o reforma d'edificis a la ciutat, mentre que, des d'una perspectiva més àmplia, facilita el coneixement del procés d'urbanització de la ciutat així com de l'evolució dels estils arquitectònics i de les tipologies constructives al llarg del temps. La documentació relativa al planejament urbanístic i a la promoció, gestió i execució d'obres públiques i de manteniment de la ciutat permet no només conèixer les actuacions de l'administració municipal en aquest àmbit, sinó, sobretot, l'evolució i transformació urbanística de la ciutat al llarg del temps.

Pel que fa a la documentació conservada a l'AHCB, la part final de la sèrie *Obreria* (1C.XIV) correspon al període 1808-1868. En concret, són 81 caixes de documentació referida tant al control, supervisió i concessió de permisos d'obra a particulars com a la promoció, gestió i execució d'obres públiques i de manteniment de la ciutat.

La sèrie d'*Obreria* enllaça, i fins i tot se superposa, amb diverses sèries documentals de gran importància que es conserven a l'Arxiu Municipal Administratiu, algunes de les quals s'inicien entre els anys 1833 i 1836.

A grans trets, el contingut de les 81 caixes de la sèrie *Obreria* és el següent:

- Memorials i llicències d'obreria (permisos d'obra i permisos d'activitat i obertura d'establiments comercials) dels anys 1808-1851.
- Realització d'obres públiques i d'urbanització (1820-1866): plaça Catalunya, passeig de Gràcia, Pla de Palau, Casa de Comuns Dipòsits, rellotge de la ciutat, etc.
- Manteniment de camins, carrers, rieres, ponts, monuments i altres.
 - Elements urbans (primera meitat del segle XIX).
 - Propostes d'ordenances, reglaments i instruccions d'edificació (primera meitat del segle XIX).
 - Acords i resolucions de la Junta de Obras (gener-març 1808, 1814-1828, 1830-1836).

– Documentació administrativa i de gestió (1820-1836, 1848-1850): registres de certificacions, registres d'oficis i informes, registres de sortida de documents, registres de permisos d'obra, etc.

En aquest apartat cal referir-se també a un altre conjunt documental força important del fons municipal de l'AHCB. Es tracta del subfons *Cadastr*e (1J), el qual ja hem descrit en l'apartat corresponent a **Finances**, però que també cal tenir en consideració per a l'obtenció d'informació de tipus arquitectònic i urbanístic: algunes de les sèries documentals del Cadastre contenen descripcions més o menys exhaustives dels immobles, així com dades relatives al seu emplaçament i límits.

Finalment, no hem d'oblidar que en el Departament de Gràfics de l'AHCB, i en forma de col·lecció tipològica o temàtica, s'hi conserven documents cartogràfics procedents i pertanyents al fons municipal, de gran interès per a l'estudi de l'evolució urbanística de la ciutat en aquest període i que són un complement important tant de la documentació de la sèrie d'*Obreria* com de les sèries conservades a l'AMAB. Sense cap pretensió d'exhaustivitat, i com a exemple més significatiu, cal mencionar els plans i projectes d'urbanització de la ciutat elaborats per significats arquitectes del període, alguns del quals exerciren com a arquitectes municipals.

Pel que fa a la documentació que es conserva a l'Arxiu Municipal Administratiu, les sèries documentals més destacables en aquest àmbit són les següents: Q101-*Urbanització i reforma*, Q127-*Obres majors*, Q134-*Obres públiques*, Q130-*Infraestructures* i Q145-*Canalitzacions*.

De les funcions que exercia el municipi en relació amb les obres i urbanisme cal tenir present la sèrie *Urbanització i reforma* (Q101), malgrat que d'aquest període només es conserva 1 caixa de 1859 a 1868. Aplega bàsicament la documentació generada per la Junta d'Urbanització i Reforma referida al planejament, la gestió urbanística i la realització de determinades obres públiques, tant a Ciutat Vella i l'Eixample com en el territori dels antics municipis annexionats a Barcelona.

La documentació generada per l'aplicació del conjunt de processos necessaris per dur a la pràctica els objectius que l'Ajuntament aprovava sobre el seu desenvolupament i planejament urbanístic es troba recollida en la subsecció *Gestió urbanística* (Q118). D'aquests anys només es conserva 1 expedient de 1840. Aquesta agrupació inclou els tràmits i gestió sobre la transformació del sòl, els canvis en la seva titularitat, l'aportació de recursos econòmics externs i les tramitacions jurídiques.

De les diferents competències en matèria de planificació i ordenació de la ciutat es conserven 2 caixes que abracen els anys 1830-1868 de la sèrie d'*Alineacions i rasants* (Q121), i que contenen la documentació produïda per tal de definir i delimitar les condicions d'edificació dels solars en relació amb la profunditat edificable, el volum, l'alineació i altres distàncies mínimes. Existeixen unes disposicions a totes les ordenances municipals i també a les reials ordres de 10 de juny de 1854 i de desembre de 1861. També la real ordre del 9 de febrer de 1863 establia les condicions per obtenir el permís per efectuar reformes a les cases subjectes a servituds de alineació.

En relació amb la competència municipal de control de les obres i edificació particular, es conserven diferents sèries documentals que enllacen, com hem esmentat abans, amb sèries conservades a l'AHCB. Cal assenyalar la sèrie de *Llibres de registre d'obres* (Q126U16), amb un total 10 llibres que abracen els anys 1842 al 1868, generats com a conseqüència de la tramitació de la llicència que necessitava un particular per realitzar qualsevol acte d'edificació o ús del sòl i del subsòl.

L'altra sèrie documental que cal destacar per la importància en volum i pel contingut de la informació que proporciona en l'estudi de Barcelona i del seu creixement, és la d'*Obres majors* (Q127), que reuneix els expedients de permisos d'obres particulars. Es conserven un total de 179 caixes que abracen els anys 1836-1868. Al llarg del segle XIX, sobretot a partir de la segona meitat, el creixement de l'activitat edificatòria de la ciutat s'incrementa amb l'acció de l'enderroc de les muralles i l'expansió de la trama urbana d'Ildefons Cerdà pel territori d'Eixample. Es

tracta de la documentació generada pel tràmit de la llicència urbanística preceptiva per portar a terme construccions de nova planta o d'aquelles que suposin la modificació de l'estructura, de la superfície o el volum d'un edifici ja existent.

Cal tenir present també que, durant aquest període, la sèrie inclou els expedients de llicències d'activitats industrial i comercial, que corresponia a la *Comisión de Fomento* (amb competències sobre els permisos d'obra al nucli antic i als municipis annexionats a Barcelona) i a la *Comisión del Ensanche* (amb competències sobre les llicències d'obra per construir a l'Eixample). Hi ha fitxers alfabètics de carrers i d'arquitectes. També es disposa d'inventaris i catàlegs parcials de la documentació.

També resulta molt interessant la consulta de la sèrie *Obres públiques-Eixample* (Q137) i la de *Foment-Interior* (Q136). La primera reuneix la documentació com a resultat de l'execució de les competències que, en matèria d'obres públiques, tenia atribuïdes la Comissió de l'Eixample, que inclou, durant el període de referència, tant els expedients d'obres d'infraestructura (enllumenat, clavegueram, empedrat, etc.) com els expedients de construcció i arranjamant d'edificis municipals i espais públics (places, carrers, passeigs i jardins), de mobiliari urbà, etc. La documentació que correspon al període que ens ocupa, amb un total de 16 caixes de 1853 a 1868, es divideix en diferents agrupacions: AI (exp. 1 a 1375 / anys 1853-1875), "Junta d'Eixample" (exp. 41 a 107 / anys 1865-1872) i "Exp. Vells" (exp. 1 a 20545 / anys 1868-1919).

Pel que fa a *Foment-Interior* (Q136), es conserven 146 caixes entre els anys 1833 i 1868. Aquesta sèrie reuneix la documentació referent a l'execució de les competències que, en matèria d'obres públiques, tenia atribuïdes la Comissió de Foment. Inclou també els expedients d'obres d'infraestructura (enllumenat, pavimentació, clavegueram) i els de construcció i arranjamant d'edificis municipals i espais públics. També conté documentació sobre el subministrament i aprofitament de les aigües: venda de plomes, prolongació de les mines, aprofitament de les

fonts, cabal de les aigües, canalització, desviament de rieres i mines del Comú. També inclou els expedients de contractació de servei de neteja pública, d'obertura de carrers, de projecte de rentadors públics, la pavimentació de voreres i les obres realitzades en camins, carrers, carreteres i ponts. Els camins considerats pròpiament veïnals, a càrrec del Comú i d'altres de subvencionats pel govern de la Província, ja estaven regulats des del 8 d'abril de 1848. El seu arranjamant estava condicionat al padró o impost de prestació personal que havia de permetre obtenir el finançament de la intervenció programada anualment. L'exemple de camins es regulà segons la llei del 29 de juny de 1864. El reial decret de 16 de setembre de 1834 feia obligatori l'enllumenat públic per a les ciutats considerades capitals de província i a partir de 1867 comencen a aparèixer les primeres sol·licituds de particulars.

La subsèrie de *Canalitzacions* (Q145) inclou 8 expedients relatius a subministrament d'aigua a la ciutat, mines, fonts, recs, antecedents de la Riera de Malla i de la Sèquia Comtal. Es tracta, de fet, d'un conjunt documental factici que es va reunir amb motiu d'un treball de recerca específic sobre el tema, ja que la major part dels expedients d'origen provenen de les Comissions d'Hisenda i de Foment. Malauradament, l'estat d'aquesta documentació no permet la seva consulta.

De la sèrie de *Llicències d'ocupació de la via pública* (Q157) es conserven 2 llibres de registre de permisos d'instal·lació de llocs de venda de llet a la via pública, dels anys 1856 a 1898. La resta d'expedients d'aquesta activitat caldrà cercar-los a *Secretaria de l'Alcaldia* (A191), on habitualment es troben aquest tipus de llicències.

La legalització d'activitats industrials, comercials i, en general, de les considerades incòmodes, insalubres o perilloses, anava a càrrec del Negociat de Policia Urbana i Rural i, més tard, de la Comissió de Foment. Durant el període d'estudi, aquestes llicències d'activitats es tramitaven conjuntament amb les llicències d'*Obres majors* (Q127) i, per tant, formen part d'aquesta sèrie documental.

Proveïments, comerç i consum

L'abastament de productes bàsics de consum a la població fou una de les principals preocupacions del municipi. Les autoritats posaven molta cura en el desenvolupament d'aquesta competència tradicional, ja que la manca d'aquests productes a causa d'un acaparament o de l'augment desmesurat dels preus, podia tenir com a conseqüència l'esclat d'avalots i aldarulls a la ciutat.

En aquest apartat es fa referència a la documentació relativa a:

- Contractes d'arrendament de l'abastament dels productes bàsics a particulars, atorgats generalment per subhasta pública de la carn, el pa, el vi o l'oli.
- L'administració dels mercats (arrendament i subhasta dels llocs de venda) i el control dels mercats i les fires ambulants.
- L'administració de l'escorxador i el control dels caps de bestiar sacrificats, així com la inspecció i sanció dels escorxadors clandestins.
- L'acció de control i la comprovació dels pesos i mesures i l'observança dels preus.

En el fons municipal conservat a l'AHCB es troba documentació relativa al proveïment i consum de productes a la ciutat en els subfons següents: *Administració municipal del pa* (1E), *Administració municipal de la carn* (1F), *Consellers* (1C) i *Sanitat* (1L)

Pel que fa als subfons *Administració municipal del pa* i *Administració municipal de la carn*, la documentació que contenen es deriva, bàsicament, de la gestió econòmica i comptable del proveïment de cereals i de carn a la ciutat, respectivament, però cal tenir en compte que el seu contingut afecta de forma molt residual el període d'estudi, ja que es tracta d'una documentació vinculada a l'exercici d'una funció molt pròpia de l'Antic Règim. Per aquesta raó, i en tots dos casos, determinades sèries documentals finalitzen abans de l'any 1808, la majoria acaben l'any 1809 i només algunes de molt puntuals contenen documentació posterior a aquesta data i s'endinsen en la segona meitat del segle XIX.

El subfons *Administració municipal del pa* (1E) recull documentació comptable i d'administració relacionada amb el proveïment de cereals, farines, pa i llegums a la ciutat. Aquesta intervenció municipal en el comerç d'un article de primera necessitat com el pa, molt important en el segle XVIII, aviat va desaparèixer. Aquest fet es reflecteix en la documentació, no gaire abundant per al període aquí estudiat i que bàsicament només arriba fins al 1820; una única sèrie de documentació solta s'allarga fins al 1837.

La *Caixa del pa* (1E.VI) és el llibre de caixa del Pastim (fleca municipal), distribuït per mesos i per càrrec i data. Hi ha 2 volums dels anys 1808-1811.

El *Mercurial* (1E.XIV) és el llibre registre dels preus diaris del blat i altres cereals i alguns llegums venuts a Barcelona, elaborat pel guarda dels pallols de la ciutat. Té interès perquè recull els preus reals del mercat. Un volum recull les dades dels anys 1808-1820.

Els *Apunts de caixa* (1E.XVI) són els llibres on s'escrivien anotacions que després servien per elaborar els llibres de caixa. Hi ha un sol volum dels anys 1808-1812.

Les *Còpies de balanços* (1E.XVIII) són còpies dels balanços setmanals de caixa de l'administració del pa. Hi ha un sol volum dels anys 1808-1811.

El *Llibre de molins* (1E.XXVI) registra el moviment de grans i farines entre els magatzems municipals i els molins. Té un sol volum dels anys 1808-1812.

El *Llibre major* (1E.XXVIII) és el llibre on s'anotaven els comptes de les diferents entitats i persones que operaven en l'administració del pa. L'anotació de cada compte està distribuïda en dues pàgines contigües: a l'esquerra es registraven els pagaments (deu) i a la dreta els ingressos (haver). Hi ha un sol volum dels anys 1808-1812.

La sèrie *Diversos* (1E.XXIX) inclou només dos volums dels anys 1808-1812 relacionats amb el proveïment de pa a la ciutat:

– Volum 38: Llibre del blats i farines comprats per la Junta del Pa, amb indicació del nom del venedor, la quantitat de mercaderia adquirida i els diners pagats (1803-1809).

– Volum: 40: Estats comptables de diversos temes relacionats amb el Pastim (quantitats de llenya rebudes, pa fabricat i venut) presentats a la Junta del Pa (1807-1812).

La sèrie *Documents solts. Càrrec i data* (1E.XXX) té 18 lligalls dels anys 1808-1837, amb documentació fragmentària, pendent de classificar i inventariar, complementària de les sèries suara citades. En general, és documentació referent al funcionament de la Junta del Pa i del Pastim municipal (balanços, càrrec i data, informes, instàncies, resolucions, ordres de pagament, llistes de preus, correspondència, etc.).

Pel que fa al subfons *Administració municipal de la carn* (1F), aplega a grans trets documentació comptable i d'administració generada per l'entrada i matança de bestiar a la ciutat, per la gestió i activitat de l'escorxador i per la fiscalitat derivada d'aquests processos. La informació bàsica que es pot obtenir d'aquesta documentació fa referència a aspectes com la fiscalitat municipal, els preus de la carn i derivats, el consum d'aquests productes o la seva incidència en la dieta de la població. Però també inclou informació sobre els salaris dels empleats de l'escorxador, sobre la gestió i el manteniment de les instal·lacions, sobre el subministrament de carn i derivats a institucions benèfiques i militars de la ciutat, etc.

No cal oblidar, però, que es tracta d'una documentació amb una incidència molt residual en el període estudiat: de les 35 sèries que el componen, 12 acaben abans de l'any 1808, 16 finalitzen l'any 1809, i només 7 contenen documentació posterior a aquesta data. Per aquesta raó, només farem referència al contingut d'aquestes darreres set sèries documentals que s'endinsen en el període 1808-1868.

La sèrie *Llibre major* (1F.XIII) conté 3 volums dels anys 1808, 1810 i 1815-1828 respectivament, en els quals s'anoten els ingressos i despeses ocasionats pels diferents conceptes que es deriven de les competències de la *Junta de Administración de la Carne*. Hem de destacar el tercer volum (1F.XIII-8) tant pel fet d'abraçar el període més ampli com, sobretot, perquè es tracta d'una mena de balanç comptable de la situació en què es troba-

va l'administració municipal de la carn (*Junta del ramo de carnes*) en finalitzar l'ocupació napoleònica.

La sèrie *Ajust de bestiar* (1F.XIV) inclou un volum amb informació dels anys 1808 i 1814. Les dades de l'any 1808 es refereixen a l'activitat diària de l'escorxador municipal, amb indicació del tipus i nombre de caps de bestiar mort i tallat, del pes i del preu de venda de la carn, mentre que les dades de l'any 1814 corresponen als ingressos derivats del cobrament de l'impost per l'entrada de bestiar a la ciutat i de l'arrendament de les carnisseries.

La sèrie *Diari de caixa* (1F.XV) inclou també un volum amb informació dels anys 1808-1809 i 1814-1815. Es tracta d'un llibre de comptabilitat en el qual s'anoten les entrades i sortides diàries de cabals, per conceptes relacionats amb les funcions de la *Junta de Administración de la Carne*.

La sèrie *Entrada i sortida de ramats* (1F.XVI) està formada per 12 volums dels anys 1817-1853, referents a dos conceptes diferents: una part dels volums corresponen al registre diari de l'entrada de bestiar a l'escorxador i de la seva sortida un cop mort, amb destinació a les carnisseries. En aquests assentaments hi figura la data, el tipus de bestiar i el nombre de caps, el portador o propietari i el resum setmanal dels ingressos derivats del cobrament del tribut corresponent. L'altra part dels volums d'aquesta sèrie correspon al registre de l'entrada de bestiar a la ciutat i al cobrament de l'impost que se'n deriva (dret de portes). Aquests registres inclouen informació sobre el tipus i quantitat de bestiar introduït, els imports pagats en concepte de drets d'entrada i el nom dels portadors. La informació continguda en aquesta segona tipologia de volums està molt relacionada amb la que recull el volum que hem esmentat en parlar de la sèrie *Ajust de bestiar* (1F.XIV), corresponent als anys 1808 i 1814.

La sèrie *Intervenció, dret de consums* (1F.XVII) aplega 8 volums corresponents a registres de la recaptació de l'impost de consums sobre la carn i derivats en el barri de Gràcia, entre els anys 1846 i 1849 (Gràcia s'independitza de Barcelona l'any 1850). Malgrat tractar-se d'una documentació que fa referència al consum

de carn i derivats, cal tenir en compte que no ha estat generada per la *Junta de Administración de la Carne* ni està relacionada amb l'exercici de les funcions que donen lloc a aquest subfons.

La sèrie *Diversos* (1F.XXXIV) aplega 18 volums dels anys 1808 a 1853, referents a qüestions molt puntuals i variades relacionades sobretot amb la gestió econòmica i fiscal del proveïment de la carn i de l'escorxador municipal. Es tracta d'una documentació molt fragmentada, que està pendent d'un estudi i anàlisi arxivística i tipològica exhaustiva per determinar-ne l'origen i la possible incorporació en alguna de les altres sèries documentals d'aquest subfons o, fins i tot, la creació d'alguna sèrie nova.¹⁶

Finalment, la sèrie *Documentos solts. Càrrec i data* (1F.XXXV) inclou 22 lligalls dels anys 1808-1867 els quals, com el seu mateix nom indica, contenen documentació solta i fragmentària

16. A l'espera d'aquest treball i amb la voluntat d'oferir una primera aproximació en aquest sentit, es dona a continuació una informació més detallada sobre aquests 17 volums, la qual amplia la que figura en l'inventari disponible: Volum 41: Resum setmanal de l'activitat dels talladors de carn de l'escorxador (any 1808). Document relacionat amb la sèrie 1F.XIV. – Volums 43 i 44: Llibre de comptes amb indicació dels ingressos i despeses administrats per la *Junta del ramo de carnes* (anys 1810-1811). Documents relacionats amb les sèries 1F.XIV i 1F.XV. – Volums 45-47: Relacions i manaments de pagament ordenats per la *Junta del ramo de carnes*, relatius a conceptes diversos (anys 1817-1820). Documents relacionats amb les sèries 1F.XIV i 1F.XV. – Volums 48, 49 i 52: Llibres diaris de caixa amb anotació de les entrades i sortides de cabals per conceptes relacionats amb les funcions de la *Junta de administración de la carne* (anys 1824-1830 i 1832-1834). Pertanyents a la sèrie 1F.XV. – Volums 50 i 51: Registres d'entrada de bestiar a la ciutat pel Portal Nou (anys 1827-1830). No inclouen dades tributàries sobre el cobrament del dret de portes, sinó només dades quantitatives relatives al tipus de bestiar i al nombre de caps, així com els noms dels portadors. Documents relacionats amb la sèrie 1F.XVI. – Volum 53: Esborrany de comptes dels anys 1835-1836. – Volum 54: Llibre-registre del cobrament de l'impost per la mort de bestiar a l'escorxador municipal (anys 1842-1843). Document relacionat amb la sèrie 1F.XVI. – Volum 55: Registre d'entrada de bestiar a la ciutat pel Portal Nou, destinat a establiments i cases particulars, i dels imports pagats en concepte de drets de portes per part dels portadors (anys 1845-1850). Document relacionat amb la sèrie 1F.XVI. – Volums 57 i 59: Llibres-registre de l'escorxador, amb indicació del resum diari de les quantitats de carn produïdes i de la recaptació ingressada pel cobrament de l'impost corresponent (anys 1851-1855). Es tracta de llibres auxiliars relacionats amb els de la sèrie 1F.XVI. – Volum 58: Registre d'entrada de bestiar porcí a la ciutat, amb indicació dels imports recaptats en concepte de drets d'entrada (anys 1851-1855). Document relacionat amb la sèrie 1F.XVI.

pendent de classificar i inventariar, relacionada i complementària de les sèries de registres ja esmentades. A grans trets, aquesta documentació fa referència a la gestió comptable de l'administració del proveïment de carn (comptes, ordres de pagament i ingrés, tabes, etc.), a l'activitat i gestió de l'escorxador, a la venda i consum de carn, a les entrades de bestiar a la ciutat, i altres. En aquest sentit, hi trobem informes, resums, correspondència, rebuts i relacions de pagament, reglaments, expedients, etc.

A la part final d'aquesta sèrie s'inclouen també 8 caixes de documentació incorporada posteriorment, en les quals trobem alguns documents del període 1808-1868 relatius a assumptes semblants als suara mencionats. Hem de destacar però, per la importància de la documentació, les caixes 5 i 6, que contenen els llibres d'acords i resolucions de la *Junta de Administración de la Carne* o *Junta del Ramo de Carnes* dels anys 1808-gener 1809, 1814-1820 i 1824-1825.

Respecte el subfons *Consellers*, a la sèrie *Guerres* (1C.XVI) hi ha documentació relativa al proveïment de les tropes franceses que van ocupar Barcelona en els anys 1808-1814. També hi ha llibres de comptabilitat de la Junta de Subsistències dels mateixos anys (8 volums i lligalls).

Respecte el subfons *Sanitat*, diverses sèries documentals contenen també informació relativa a aquest àmbit. Destaca la sèrie anomenada *Reconeixements d'embarcament de mercaderies* (1L.XII), formada per les declaracions de les mercaderies transportades per cada vaixell emeses pels capitans o altres responsables. Si bé no té cap relació amb el tema sanitari, s'ha inclòs en aquest subfons perquè té una íntima relació amb el moviment portuari, com les patents de sanitat, per exemple. Està ordenada per ordre alfabètic dels llocs d'origen de les embarcacions i, dintre de cada lloc, per ordre cronològic. Hi ha 3 caixes dels anys 1808-1868.

Les altres sèries d'aquest subfons a les quals també ens hem de referir són *Entrada de vaixells al port. Pràctic* (1L.X) i *Patents de Sanitat* (1L.XI), que contenen molta informació sobre el moviment comercial del port de Barcelona (vaixells i càrregues arri-

bats, ports de procedència, etc.) i que es descriuran amb més detall en l'apartat de **Sanitat i salut pública**.

En el fons documental conservat a l'AMAB, la informació relativa a proveïments, comerç i consum (l'administració del mercat i el control i inspecció dels preus, pesos i mesures, així com la gestió i control de l'escorxador i dels caps de bestiar que s'hi sacrificava, etc.) d'aquest període es troba bàsicament en els expedients de la *Comissió de Governació* (A183).

Sanitat i salut pública

Durant el segle XIX, la preocupació de les autoritats municipals i dels intel·lectuals sobre la necessitat de decretar mesures d'higiene i de salubritat pública que evitessin la propagació del contagi de malalties dins de les poblacions va ser una constant. La situació portuària de Barcelona i la concentració d'un nombre sempre creixent de població, sumades a l'estructura urbana del nucli antic, feien molt vulnerable la població i l'exposaven a l'adquisició i propagació de malalties i epidèmies. Per aquesta raó el consistori havia d'establir el control i la inspecció de les aigües i dels productes alimentaris, així com de la seva manipulació i venda. Aquestes mesures higienistes afectaven també a la normativa sobre cementiris i trasllat de cadàvers i a l'estat dels recintes sanitaris i de beneficència. En aquest apartat, doncs, es farà referència a la documentació relacionada amb la intervenció del municipi en la gestió de la sanitat i salut pública: establiments sanitaris, higiene i salubritat, epidèmies, cementiris i serveis funeraris, etc.

A l'AHCB, el subfons *Sanitat* inclou documentació sobre la Junta Local de Sanitat de Barcelona, un organisme que s'encarregava, entre altres qüestions, de la prevenció de malalties infeccioses. El trànsit marítim –via habitual de contagi– era objecte d'especial vigilància.

A través de les diverses sèries que formen aquest subfons es pot estudiar, a part de les epidèmies, les rutes marítimes amb destí o

origen a Barcelona, els vaixells i els capitans que arribaven al port i els tipus i quantitats de mercaderies transportades. Així doncs, aquesta documentació pot ser emprada per estudiar diversos temes: les epidèmies i les mesures per evitar-ne el contagi i també el comerç marítim de Barcelona en general.

La sèrie *Informes i representacions* (1L.VI) inclou cartes i informes de la Junta Local de Sanitat adreçats a autoritats o particulars amb competències en matèria de sanitat. Té 6 volums del període 1808-1815.

La sèrie *Acords* (1L.VII) està formada bàsicament per les actes de la Junta Local de Sanitat, però inclou també expedients de sanitat i un registre de correspondència. Conté 3 caixes dels anys 1808 i 1814-1821.

La sèrie *Diversos* (1L.IX), en ser una sèrie factícia, està formada per una gran quantitat de tipologies documentals: certificats, edictes i altres tipus de documents relacionats amb les inspeccions als vaixells, les quarantenes, els moviments de les mercaderies al port, el contraban i les vendes a l'encant. Inclou 30 caixes de documentació del període 1808-1868.

La sèrie *Entrada de vaixells al port. Pràctic* (1L.X) està formada per documentació sobre les inspeccions sanitàries de persones i càrregues arribades en vaixell a Barcelona, quarantenes i sol·licituds d'autoritacions per desembarcar. Conté 7 caixes dels anys 1808-1834.

La sèrie *Patents de Sanitat* (1L.XI) és una de les més interessants. Aquestes patents són certificats, expedits en la ciutat o vila d'origen, que garantien que les persones i mercaderies que viatjaven en un vaixell no eren afectades per cap malaltia contagiosa. En cada port on feia escala l'embarcació s'havia de lliurar una patent. En cas de no fer-ho, el vaixell, els tripulants i la càrrega havien de passar una quarantena abans de poder desembarcar. Les patents són impreses, i moltes tenen il·lustracions (vistes de ciutats, sants protectors, escuts, sanefes). Tenen també una gran diversitat lingüística: normalment estan escrites en el idioma del lloc emissor, però també n'hi ha algunes en llatí. Aquesta documentació està ordenada per ordre alfabètic del lloc

d'origen de les embarcacions i, dintre de cada lloc, per ordre cronològic. Hi ha 46 caixes dels anys 1808-1868.

En aquest subfons hi ha una sèrie amb característiques diferents de la resta: és l'anomenada *Expedients* (1L.VIII), que són resums de la tramitació dels expedients de sanitat presentats a la Junta Superior de Sanitat de Catalunya, un organisme depenent de la Reial Audiència amb unes funcions similars a les de la Junta Local de Sanitat de Barcelona, però amb jurisdicció sobre tot Catalunya. Per tant, hi podem trobar informació sobre qual-sevol lloc del Principat. Hi ha un sol lligall del període 1809-1811.

Pel que fa a la documentació que es conserva l'AMAB en relació amb l'activitat de prevenció i atenció sanitària i de salut pública durant aquest període, aquesta la trobarem en les agrupacions documentals *Comissió de Governació* (A185) i *Secretaria de l'Alcaldia* (A191).

Serveis i benestar social

En aquest apartat es fa referència a les agrupacions documentals del fons municipal que contenen informació relativa a la gestió dels serveis municipals de beneficència i a altres actuacions de l'Ajuntament en l'àmbit de l'atenció social.

Del fons conservat a l'AHCB, només en la sèrie *Salaris* (1D.XIII) del subfons *Ajuntament borbònic i constitucional*, que ja hem mencionat i descrit en l'apartat corresponent a **Finances**, hi trobem 1 volum dels anys 1820-1823, en el qual, a més de les dades relatives al pagament de sous a càrrecs i empleats municipals, es recull també informació sobre les aportacions econòmiques efectuades per l'Ajuntament a entitats benèfiques i religioses.

Pel que fa a la documentació que conserva l'AMAB sobre aquesta actuació, es troba integrada gairebé en la seva totalitat dins la sèrie *Comissió de Governació* (A185). Només en la sèrie específica d'*Atenció social primària* (X102), amb un total de 2 caixes entre els anys 1857 i 1868, s'hi troba també documentació

relacionada amb l'atenció benèfica, amb informació sobre les persones considerades pobres i que rebien el subministrament diari de pa i menjar. Inclou expedients sobre l'acció benèfica pública ocasional amb motiu de la celebració de grans esdeveniments. N'és un exemple l'atorgament de dots a les donzelles pobres.

La documentació generada pels ajuntaments del Pla avui annexionats a Barcelona

A continuació es presenten les diferents seccions i subseccions del quadre de classificació dels fons documentals dels pobles agregats, elaborat pels arxiviers dels districtes vers l'any 1997, i que ha servit per classificar la documentació del període d'estudi de cada fons municipal (8 en total) en els respectius Arxius Municipals de Districte (5 en total): Arxiu Municipal del Districte de Sants-Montjuïc (AMDS), Arxiu Municipal del Districte de les Corts (AMDC), Arxiu Municipal del Districte de Sarrià-Sant Gervasi (AMDSG), Arxiu Municipal del Districte d'Horta-Guinardó (AMDHG) i Arxiu Municipal del Districte de Sant Martí (AMDSM).

1. Administració general

La primera secció del quadre de classificació es correspon amb la funció de caràcter més genèric d'administració general conferida tradicionalment als ajuntaments.

1.1. Delimitació del terme municipal

El punt 1.1. acull la subfunció de delimitar el terme municipal sobre el qual l'Ajuntament exerceix la seva jurisdicció com un dels elements essencials que conformen el municipi.

1.2. Òrgans de govern

L'actuació dels òrgans col·lectius de govern, el més representatiu dels quals és el Ple de l'Ajuntament, genera una de les sèries

més importants: les actes de les sessions, transcrits en els llibres corresponents. Aquests llibres d'actes i els expedients de constitució i de les sessions de l'Ajuntament formen part de l'apartat 1.2. També classifiquem en aquest apartat les ordenances i els reglaments elaborats i aprovats per l'Ajuntament, dins l'esfera de les seves competències de reglamentar i autoorganitzar-se. Finalment, també hi recollim la documentació produïda per comissions especials, constituïdes puntualment per a un assumpte determinat o per a un període de temps més o menys llarg per decisió del mateix Ajuntament o per disposició legal superior. Les més freqüents i estables van ser les de Governació, Foment i Hisenda, creades davant la necessitat d'englobar funcions desenvolupades per comissions diverses que canvien i evolucionen en el temps, atesa la llibertat d'autoorganització del municipi espanyol i, també, a causa de les diferents solucions donades a problemes comuns per cada municipi, cosa que presuposa actuacions diverses que produiran tipologies ben diferenciades, tal com consignem en la taula final del volum. Les dues agrupacions documentals d'aquest apartat són la corresponent a l'entrada de comissions especials i la que recull els diferents tipus de documents d'incidències dels càrrecs.

1.3. Alcaldia

La documentació procedent d'Alcaldia, òrgan unipersonal del govern del municipi, s'inclou a l'epígraf 1.3. L'entrada referent a certificacions es refereix a aquelles que porten implícita una valoració i contenen una declaració de judici de qui certifica. Conté: bans, anuncis, crides, edictes, pregons, decrets, resolucions, certificacions d'alcaldia.

1.4. Secretaria

Comprèn les sèries generades pel secretari, càrrec obligatori als ajuntaments des del 1835. El secretari és pròpiament el notari de la institució, dotat de fe pública, i com a tal intervé per aixecar acta de totes les decisions preses en les sessions del ple o de les diferents comissions, assessorar jurídicament l'Ajuntament

en les seves actuacions, certificar allò que contenen els documents que es troben sota la seva custòdia, etc. Cal destacar la funció de responsable de la documentació de l'Ajuntament que s'atorga al secretari a partir de la Instrucció del 1823 Hem exclòs d'aquesta subsecció tota la documentació referent a arrendaments i subhastes de serveis municipals, que classifiquem en la subfunció corresponent. Conté: estadístiques generals, certificacions de secretaria, inventaris de l'arxiu municipal informes i dictàmens.

1.5. Administració de personal

Hi incloem tota la documentació referida a personal. És atribució exclusiva dels ajuntaments el nomenament de tots els empleats pagats amb fons municipals que siguin necessaris per complir les funcions que la institució té adjudicades. Encara que tradicionalment és competència del secretari, l'especificitat de la documentació generada aconsella que tingui un apartat propi.

Inclou: disposicions, registres, llocs de treball, concursos, oposicions, proves de selecció i documentació de treballadors municipals.

1.6. Correspondència general

La subsecció de correspondència comprèn tots els escrits que s'originin a l'Ajuntament o hi vagin adreçats i que no siguin objecte d'un expedient posterior. No inclou totes aquelles funcions previstes en altres seccions i subseccions del quadre. Si concerneix altres funcions, s'inclourà a l'apartat corresponent. S'ordena per les diferents entrades del quadre i, dins de cada una, l'ordre serà cronològic. Classifiquem també aquí els registres d'entrada i sortida de documentació de l'Ajuntament o els registres d'oficis, i les circulars, ordres, cèdules reials, dictades per autoritats superiors de l'Administració als municipis. Conté: registres de correspondència (entrada i sortida) i registres d'oficis.

Destaquen les col·leccions d'ordres del període objecte d'estudi conservades als fons de Sarrià, Sant Gervasi de Cassoles i Sant

Martí de Provençals. Aquesta darrera ha estat objecte d'un procés de reconstrucció a partir d'uns inventaris històrics trobats dins el mateix fons municipal. Al costat d'ordres i mandats pròpiament dits (ordenances, instruccions, reglaments, cèdules reials, decrets, regles, certificats, oficis, sentències, circulars i comunicacions, etc.) emesos per diverses autoritats civils, religioses i militars, trobem la resposta o el tràmit que n'ha esdevingut (certificats, passaports, relacions, etc.). També podem trobar documents sobre l'administració de justícia (notificacions per testificar en una causa, requeriments, ordres i circulars del jutge, etc.). També inclou correspondència entre alcaldies de diferents municipis.

2. Finances

La documentació relativa a les finances municipals constitueix una de les parts més importants i alhora més complexes dels fons, ja que l'administració dels recursos econòmics és una de les dues grans funcions atribuïdes des de bon començament als municipis.

2.1. Administració del patrimoni

Aquesta subsecció del quadre està dedicada a l'administració del patrimoni, i acull tot allò que fa referència a l'augment o disminució del patrimoni municipal i al control dels béns del municipi corresponent. Conté documentació sobre inventaris de béns, adquisició i venda de béns (reglamentació, registres, inventaris, qüestionaris, expedients d'adquisicions, vendes i permutes, expedients de restitució i cessió i d'expropiacions) i sobre aprofitament de béns comunals.

2.2. Intervenció

Correspon a les funcions que desenvolupa l'actual interventor, com a administrador dels béns atorgats per l'Estat a cada municipi. Aquesta nova figura inclou funcions desenvolupades abans

pel secretari i pel dipositari. Cada una de les divisions corresponents a aquesta subsecció és una agrupació documental que engloba funcions més concretes (comptar, pressupostar, endeutar-se), les quals se singularitzen en diverses sèries documentals, que són el resultat de diferents processos administratius i de les diverses tipologies emprades. Conté documentació sobre: comptes generals de l'Ajuntament (llibre major, llibres diaris, llibres auxiliars, d'ingressos i despeses, llibre d'inventaris i balanços, esborranys d'ingressos i de despeses), sobre pressupostos i endeutament.

2.3. Dipositaria

Aplega la documentació produïda pel dipositari, figura hereva de l'antic clavari medieval, després anomenat *mayordomo de propios*. És el tresorer responsable de la comptabilitat i de l'administració del patrimoni municipal. Controla els cabals de l'Ajuntament i se li atribueixen clares funcions fiscalitzadores. També les tres entrades d'aquest apartat engloben agrupacions documentals, perquè expressen específicament les diverses funcions desenvolupades a la dipositaria: fer caixa, retribuir, recaptar. Aquestes agrupacions es concreten en diferents sèries documentals. Hem de consignar que a l'entrada de recaptació només situem les sèries de documentació de recaptació recapitulativa i que les sèries referents als diferents impostos s'inclouen a l'impost pertinent. Conté documentació sobre: caixa (reglamentació, llibres diaris i auxiliars, llibres-registre de manaments de pagament i d'ingrés, actes d'arqueig, extractes trimestrals), d'havers (reglamentació, registre, nòmines, cartes de pagament) i de recaptació (reglamentació, comunicats diaris, llibres de comptes i auxiliars, cartes de pagament i carregaments).

2.4. Fiscalitat

Documentació provinent de la recaptació d'impostos, contribucions especials, drets i taxes, a causa de la consolidació del principi de benefici, juntament a la progressiva importància adquirida per la imposició local sobre la riquesa immoble urbana, a

partir de la segona meitat del segle XIX. L'entrada corresponent a cada impost significa necessàriament una agrupació documental, perquè cadascun dels impostos generava documentació de diferents tipologies, les quals donaven lloc a sèries ben diferenciades. Bàsicament, cada impost s'aplica d'acord amb una normativa legal, a partir de la qual es confeccionen padrons, relacions, registres o repartiments de les quantitats que han d'abonar tots els ciutadans sotmesos a un impost determinat. Aquests padrons o registres es formaven de nou o es rectificaven anualment, cas en què donaven lloc a expedients de rectificació, on constaven les altes i baixes esdevingudes en el padró o repartiment anterior. El padró, registre o repartiment ha de coincidir amb els individus i les dades de la llibreta o llista cobrable de l'impost corresponent, on consten els diners recaptats efectivament en concepte d'un impost determinat. Cal fer esment especial dels impostos de consums, que, amb precedents medievals, i malgrat la seva impopularitat, es van convertir en els tributs bàsics de les hisendes municipals de la segona meitat del segle XIX i no van ser suprimits definitivament fins al 1962. Així mateix, volem al·ludir a les contribucions especials que poden imposar els municipis quan estableixen o milloren un servei determinat que no beneficia tota la comunitat sinó solament un nombre determinat d'individus. Igualment, els drets i taxes, abonats per individus concrets per a l'aprofitament dels béns comunals, i les multes, que pot imposar l'alcalde per infracció de les ordenances municipals i dels bans de policia i bon govern, constitueixen uns ingressos dels ajuntaments que no s'han d'oblidar. Conté documentació de: cadastre, amillarament, impost de cèdules personals, impost de prestació personal, arbitri de carros, carruatges, cavalleries de luxe i velocípedes, impost de consums, contribució territorial, rústica i pecuària, contribució territorial urbana, contribució d'edificis i solars, contribució industrial i comercial, impost de la sal, paper segellat, segell i timbre, loteries, impost sobre canals, portes, finestres i clavegueram, impost de culte i clergat, impost d'armament i defensa, contribucions especials, drets i taxes i multes.

2.5. Juntes i comissions

Reuneix els diferents òrgans executors de les funcions municipals recollides en aquesta secció. Destaquen per la seva importància en la vida econòmica dels pobles la Junta Municipal d'Associats, la Junta Pericial, la de Propis i les juntes repartidores dels diferents impostos. La documentació que originen les juntes es redueix quasi exclusivament als expedients de constitució o renovació de les juntes, a les actes de les respectives sessions i als expedients d'aprovació de pressupostos o de repartiment d'impostos i arbitris. A més de les diverses juntes, trobem comissions especials formades per membres de l'Ajuntament, que generalment tenen caràcter consultiu. En aquest cas, la documentació produïda es redueix quasi sempre a la sèrie d'informes.

2.6. Correspondència

La subsecció de correspondència d'aquesta secció recull tota la correspondència relativa a finances que no formi part de cap expedient. Si és nombrosa, l'ordenem tenint en compte els apartats del quadre i, dins d'aquests, diferenciant-ne els interlocutors. A causa de la minuciosa reglamentació de la vida econòmica dels municipis, totes i cadascuna de les entrades, tant si corresponen a funcions més genèriques o més específiques, com a contribucions especials o drets i taxes concrets, aniran precedides d'un apartat que aplegarà les disposicions legals que l'afecten.

3. Proveïments

El proveïment dels productes de consum bàsics a la població ha estat sempre una de les màximes preocupacions dels municipis des del seu naixement a l'Edat Mitjana, ja que la manca absoluta o la reduïda presència d'aquests productes en el mercat era la causa d'un encariment desmesurat i dels subsegüents aldarulls i avalots. Aquesta tradicional competència municipal va ser ratificada posteriorment pel Decret de Nova Planta.

3.1. Administració dels productes de consum bàsics

Fa referència a les grans funcions d'administrar els productes de consum bàsics, com la carn i el pa, i en alguns casos d'altres productes com l'oli i el vi. En el tercer nivell apareixen les diferents sèries, bé formades per un sol document o unitat documental, bé constituïdes per unitats arxivístiques com ara els expedients. Les sèries produïdes són: les d'expedients d'arrendament i subhastes de l'abastament de productes bàsics a particulars.

3.2. Mercats i fires

Correspon a l'administració dels llocs públics de venda dels productes bàsics necessaris per a la subsistència de la població. Les sèries produïdes són: les dels reglaments i les ordenances que regeixen el funcionament del mercat i les d'expedients d'arrendament i subhastes de les parades del mercat, així com comunicats de venda.

3.3. Escorxador

Documentació corresponent a l'administració de l'escorxador, establiment fonamental per al proveïment de la població. Les sèries produïdes són les dels reglaments, disposicions i dictàmens, les d'arrendament i subhastes del servei de l'escorxador, i el control dels caps de bestiar sacrificats.

3.4. Inspeccions i denúncies

Aquesta entrada agrupa la subfunció de fiscalitzar i denunciar, tant per controlar infraccions esdevingudes per motius sanitaris com pel frau al consumidor en els pesos i mesures oficials, que, d'altra banda, eren força comunes. Aquesta última competència va ser directament heretada del municipi medieval, on estava molt arrelada. Les sèries que apareixen així mateix en un tercer nivell són els expedients d'inspecció dels pesos i mesures i de sanció, generalment a causa d'escorxadors clandestins. També hi trobem unitats documentals com ara les multes, conseqüència de l'incompliment dels reglaments en matèria sanitària o de la manca de respecte als patrons oficials dels pesos i mesures en les

transaccions que es duïen a terme. Segurament moltes d'aquestes formaven part d'un expedient, però a causa de la pèrdua de part de la documentació o de les manipulacions sofertes pel fons han quedat soltes.

3.5. Gestió de personal

És la referida a la gestió del personal municipal específic que controlava i inspeccionava el mercat, l'escorxador i l'exactitud dels pesos i mesures.

3.6. Juntes i comissions

Aquest epígraf està dedicat, com en totes les seccions del quadre referencial, a les juntes i comissions municipals que exerciren més directament aquesta competència de l'Ajuntament. La tipologia documental resultant es redueix bàsicament a les actes de les reunions i als informes.

3.7. Correspondència

4. Beneficència i assistència social

L'assistència a la població mancada de recursos és una de les competències més antigues dels ajuntaments. Aquesta funció, molt lligada orgànicament a la funció sanitària pel que fa a la documentació del segle XIX, es va dur a terme bàsicament a través de dos models d'actuació: centres assistencials i de beneficència, controlats pel municipi, i assistència directa de subsidi als pobres i necessitats. La primera subfunció, de control dels centres assistencials i de beneficència, genera dues sèries documentals bàsiques, d'una tipologia ben definida: els comunicats diaris o *partes* que aquests centres, tant privats com públics, dependents o no directament del municipi, havien de trametre a l'alcalde per informar de la seva gestió (altes i baixes, trasllats, etc.), i les relacions amb els centres realitzades pel municipi amb la finalitat de normalitzar l'exercici de la funció de control.

4.1. Control dels centres assistencials i de beneficència

A partir del 1845 són considerats establiments assistencials generals els destinats a satisfer les necessitats permanents o especials. Eren administrats pel govern de la Província els establiments de malalties comunes i els dedicats a necessitats, cases de misericòrdia, maternitat i expòsits, mentre que eren de competència municipal els socors de malalties accidentals, els dispensaris i l'atenció benèfica domiciliària. Totes aquestes agrupacions documentals constitueixen la subsecció 4.1.

4.2. Assistència social i subsidis

El segon model d'assistència social i subsidis dóna lloc a unes agrupacions documentals i a una tipologia molt més complexa, que es concreta en expedients personals, o oberts amb motiu de situacions concretes (catàstrofes, etc.), i també en relacions estadístiques o sèries de certificats. Les subvencions municipals més habituals eren els ajuts en aliments, els mèdics i de farmàcia, els socors a transeünts i l'assistència domiciliària, així com els subsidis per a casos d'orfanat, viduïtat, trasllat de malalts, serveis funeraris, etc. Cal considerar que en els casos en què les institucions provincials de beneficència quedaven lluny del municipi, l'Ajuntament havia de procurar el trasllat dels necessitats al centre. Tota aquesta documentació constitueix la subsecció 4.2. Aquesta subsecció inclou també les sèries de certificats de pobresa i el consegüent padró o registre de pobres –malgrat que es tracta de documentació signada pel secretari, d'acord amb els criteris generals del quadre per al cas de les certificacions– i les donacions de particulars amb finalitats benèfiques, que eren administrades per l'Ajuntament destinades a la població sense recursos.

4.3. Gestió de personal

4.4. Juntes i comissions

Dins la subsecció 4.4. classifiquem la documentació generada per les juntes i comissions municipals de l'àmbit de la bene-

ficència. A la majoria dels municipis ens trobem que hi ha una única Junta de Sanitat i Beneficència, o bé que són els mateixos individus els que formen totes dues comissions, motiu pel qual la seva documentació quedarà lligada a les dues seccions i subseccions respectives (4.4 i 5.5). Aquest lligam entre la funció sanitària i la benèfica comporta problemes de classificació, com és el cas de la documentació que fa referència a l'ingrés de malalts en centres assistencials a càrrec de la beneficència local. Així mateix, en la documentació sanitària hi ha tràmits administratius signats per la Junta Local de Beneficència. Apareixen també un seguit de comissions esporàdiques, o juntes subalternes per a funcions específiques, la documentació de les quals hauria de recollir-se sota aquest mateix epígraf.

4.5. Correspondència

5. Sanitat

5.1. Gestió dels equipaments sanitaris

A diferència de la documentació sobre beneficència, a la secció de sanitat es concreten competències municipals de gestió directa d'equipaments, com ara el cementiri, els serveis funeraris, el dispensari o fins i tot, en alguns casos, els hospitals. Les tipologies documentals resultants, és a dir, els reglaments, els expedients, els registres i les actes, queden agrupades dins la subsecció 5.1. Pel que fa al cementiri, des del començament del segle es posa en evidència el perill que comporta la presència dels cementiris molt a prop de la població. Per aquest motiu, al llarg del segle XIX es produeix el tancament i el trasllat de nombrosos cementiris parroquials existents als municipis del Pla, paral·lelament al seu creixement demogràfic. Distingim, doncs, la gestió dels cementiris com una agrupació documental específica que donarà lloc a les tipologies documentals següents: expedients d'ubicació, reglamentació, registre de nínxols, títols de nínxols, rebuts de nínxols i expedients de serveis funeraris.

5.2. Inspecció i control sanitari

L'epígraf 5.2. inclou, d'una banda, la funció higiènica dels municipis, de control sobre els contagis, epidèmies i malalties, funció que apareix al segle XVIII com a resultat de la Il·lustració, i de l'altra, la inspecció de locals i d'aliments i les campanyes sanitàries. Aquestes mesures preventives prenen gran importància en moments de brots epidèmics, d'acord amb les ordres en matèria de sanitat procedents del govern de la Província i de l'Estat, i per això la documentació generada amb relació a epidèmies i contagis queda individualitzada en el quadre com a sèrie. Una altra agrupació documental la constitueixen les campanyes de vacunació infantil portades a terme pel municipi, d'acord amb una funció assignada a l'alcalde com a subdelegat de l'Estat en matèria de sanitat. Una altra subfunció és la relativa a la inspecció i policia sanitària, formada per una sèrie d'expedients incoats d'ofici o bé a instància de part (denúncies) amb relació a la neteja dels carrers, sanejament de locals insalubres, control d'indústries nocives, d'aigües embassades, així com d'higiene dels aliments i de l'escorxador municipal. En aquest darrer punt, la documentació és susceptible de formar part de la secció de proveïments, en la mesura que predomina la competència de control de l'abastament comunitari. La tipologia documental de tota la subsecció inclou expedients, però també memòries, certificats mèdics i comunicats diaris.

A la subsecció 5.2. podem trobar també les llicències de farmàcia, competència exercida pels ajuntaments des del 1860, tot i que l'expedient havia de ser autoritzat pel subdelegat de farmàcia, i l'autorització de les tarifes de farmacopea, regulada des del 1864, en tant que constitutives de la funció de controlar. La documentació consisteix bàsicament en sèries d'expedients de permisos d'obertura o de registre de fórmules de farmàcia.

5.3. Gestió de personal

A la subsecció 5.3. agrupem la documentació generada pel municipi amb relació als facultatius sanitaris que hi havia en els pobles. No tots els municipis del Pla tenien aquests professionals,

però la majoria disposaven dels més indispensables: metge, veterinari i farmacèutic, els quals generaven un seguit d'expedients personals.

5.4. Juntes i comissions

La subsecció 5.4. recull la documentació procedent de la Junta Local de Sanitat (a vegades comuna amb la de beneficència, tal com s'explica en la secció 4), que era nomenada pel governador i estava formada per l'alcalde com a president, un metge, un farmacèutic, un cirurgià, un veterinari, tres veïns, i un professor de ciències mèdiques que hi actuava de secretari.

5.5. Correspondència

6. Obres i urbanisme

La documentació que aplega aquesta secció va ser bàsicament originada pels òrgans administratius següents: la Comissió de Foment, el Negociat d'Aigües, el de Policia Urbana i Rural, el de Vies de Comunicació, la Secretaria General, la Junta d'Eixample i el Negociat de Foment.

6.1. Planejament i gestió urbanística

En aquesta subsecció no hi figuren, per absència evident, els plans generals d'ordenació urbana dels pobles agregats. Malgrat tot, hem considerat convenient mantenir l'entrada d'urbanització per donar cabuda, en el cas que es conservi, a la documentació generada amb motiu de la construcció dels eixamples vuitcentistes: alineacions de carrers, ordenació de finques, límits, vedats, etc. Dins la subsecció inclourem també la sèrie de registres o padrons de cases i la produïda per l'adquisició de terrenys amb finalitat pública, que pot anar acompanyada dels expedients conservats d'expropiacions i de ruïna. Inclou: disposicions legals, registre de cases, adquisició de terrenys, declaració de ruïna, expropiació i desnonaments i urbanització.

6.2. Obres d'infraestructura

A l'apartat 6.2. incloem la documentació generada per la realització de les obres i el manteniment de la infraestructura. D'aquesta segona subsecció destaca l'agrupació documental que tracta sobre les aigües: reconeixement i prolongació de mines, pous, canalitzacions, fonts, etc. L'abastament d'aigües pures als pobles va quedar reglamentada per llei a partir dels anys cinquanta. Altres sèries que també destaquen pel volum conservat són les que fan referència a enllumenat, pavimentació de voreres, clavegueram i comunicacions: camins, carrers, carreteres, ponts, etc. La documentació que fa referència a camins i carreteres ens ofereix dades de força interès per conèixer l'evolució urbana dels pobles del Pla.

6.3. Transports de viatgers

L'entrada 6.3. recull la funció de control dels transports de viatgers que consta de la sèrie d'expedients de llicències per portar a terme l'esmentada activitat i la dels expedients d'inspecció d'aquest servei públic: ferrocarrils, tramvies i carruatges.

6.4. Construcció i manteniment d'immobles municipals

La subfunció 6.4., que anomenem construcció i manteniment d'immobles municipals, inclou també els expedients de subhastes d'obres.

6.5. Brigades municipals: peons de camins

Documentació generada pels peons de camins i les brigades municipals.

6.6. Ocupació de la via pública

A la segona meitat del segle XIX apareix un seguit de documentació referent a sol·licituds de permís per efectuar modificacions a les façanes (obertura de la porta de la botiga enfora, col·locació de vetlladors, etc.) que provocaven l'ocupació de part de la vorera. Aquesta documentació, tot i que en molts

casos podria formar part de la sèrie de llicències d'obres particulars, té prou entitat per poder classificar-la dins la subsecció 6.6.

6.7. Llicències d'obres particulars

Una de les sèries més interessants i alhora més consultades de tots els arxius és la que fa referència als expedients de permisos d'obres particulars, que es recull a la subsecció 6.7. Al llarg del segle XIX, sobretot a partir de la segona meitat, els pobles del Pla van veure com es desenvolupaven i creixien les seves trames urbanes, arran dels efectes del procés d'industrialització barceloní. Dissortadament no s'ha conservat la totalitat de la documentació produïda pels antics ajuntaments, si bé ens resten magnífics exemples de les sèries d'obres particulars i públiques de Sarrià, Gràcia i Sant Martí de Provençals.

6.8. Llicències i inspeccions industrials

La subsecció 6.8. està formada pel conjunt d'expedients tramitats amb l'objectiu de legalitzar la situació de les activitats industrials que podien ocasionar molèsties. Classifica la documentació que fa referència als establiments incòmodes, insalubres i perillosos, mentre que la que genera l'impost de la contribució industrial es localitza a la secció de finances. En matèria legislativa, tot un seguit de vaguetats van subsistir fins al 1863, any en què es va crear una comissió encarregada de redactar els reglaments indispensables pel que fa a la seguretat de les persones. Al mateix temps, es van anar reglamentant activitats industrials específiques, com ara les instal·lacions fabrils de producció de pólvora i substàncies explosives, els locals per ubicar-hi bestiar o bé les màquines de vapor.

6.9. Juntes i Comissions

6.10. Correspondència

7. Seguretat pública

En aquesta secció classifiquem tota la documentació generada amb la finalitat de mantenir l'ordre públic i el control de la població. Són documents referents a la seguretat i la vigilància del terme, així com al càstig de les infraccions produïdes.

7.1. Administració i control dels serveis de seguretat

La primera gran entrada correspon a l'administració i control dels serveis de seguretat. Hi ha grans dificultats per diferenciar els cossos de seguretat i les seves dependències orgàniques. El concepte de milícies ciutadanes reunia diferents cossos, d'entre els quals distingim el sometent –o les rondes volants–, que va ser instituit pel capità general de Catalunya l'any 1873 per lluitar contra els alçaments carlins, i el comandament del qual estava en mans d'oficials de l'exèrcit. La milícia ciutadana era organitzada, mantinguda i formada des del municipi. En el cas dels pobles del Pla de Barcelona sembla que constituïen les milícies del Partido de las Afueras sota el comandament de Gràcia. Al llarg del segle XIX, era una pràctica molt estesa contractar guardes jurats destinats a la protecció de la propietat privada, la contractació dels quals era supervisada i autoritzada per l'Ajuntament. Pel que fa al cos de bombers, no tots els pobles del Pla disposaven d'un servei d'extinció d'incendis permanent. Quan es tractava de petites intervencions es mobilitzaven els ciutadans voluntaris, i en cas contrari calia pagar els serveis de bombers de Gràcia o de Sant Martí de Provençals.

7.2. Administració de presons i dipòsit municipal

La subsecció 7.2 sobre l'administració de presons i dipòsit municipal aplega la documentació produïda pel desenvolupament d'aquesta funció específica. De fet, totes les presons civils estaven sota la tutela i administració del Ministeri de Governació, i els ajuntaments disposaven de dipòsits de detinguts on es recloïen els sentenciats amb la pena d'arrest menor i els que, processats criminalment, eren custodiats fins al seu trasllat a les

presons del partit judicial. S'acostumava a destinar com a dipòsit un local ubicat a les mateixes cases consistorials.

7.3. Control de la població

A la subsecció 7.3., sobre el control de la població, agrupem en primer lloc les activitats municipals en matèria de seguretat destinades al control individual: càstig de les infraccions produïdes contra els bans de policia i bon govern, control de la mobilitat dels ciutadans d'una població a una altra (passaports i passis de radi) i llicències d'armes. La restricció de l'ús i l'atorgament de llicències d'armes als particulars era una de les principals competències en matèria de seguretat pública que exercia el municipi conjuntament amb el Govern Civil. L'alcalde i els agents de l'ordre estaven autoritzats a portar armes sense llicència; n'hi havia prou amb una autorització. A continuació tenim les agrupacions documentals originades com a resultat del control col·lectiu de la població: permisos d'activitats en locals de concurrència pública (bars, casinos, sales de joc, etc.). Classifiquem també en aquesta subsecció la documentació relativa a les relacions amb els cossos nacionals de seguretat, la Milícia Nacional i la Guàrdia Civil. L'última agrupació documental recull la documentació que es produeix durant els períodes d'inestabilitat politico-social. L'Ajuntament, malgrat no tenir-hi competència directa, inspeccionava i informava sobre la situació i els esdeveniments que se succeïen dins el terme municipal.

7.4. Juntes i comissions

7.5. Correspondència

8. Serveis militars

8.1. Assistència obligatòria

L'establiment d'un exèrcit regular va tenir com a conseqüència que els municipis i els habitants dels municipis haguessin de fer

una sèrie de socors obligatoris que incloem a la subsecció 8.1. Aquestes prestacions podien ser personals, com els allotjaments i els bagatges, o comunals, com el subministrament de proveïments a la tropa. L'obligació de facilitar l'allotjament era inherent a la condició de veí d'un poble, encara que hi havia nombroses exempcions i el servei de bagatges era una càrrega personal que gravava tan sols a els ciutadans posseïdors de mitjans de transport. Aquest servei podia ser prestat directament pels veïns que complien aquesta condició, o bé es pagava del pressupost provincial que atorgava aquest servei per subhasta. El servei de bagatges va ser substituït en algun moment per un impost compensatori. Els subministraments a l'exèrcit es feien bàsicament en pa, pinsos (civada i palla), estris, oli, carbó i llenya; els receptors estaven obligats a facilitar el rebut d'allò que rebien. Cada una de les prestacions obligatòries a l'exèrcit, definida per una funció més específica (allotjar, servir bagatges, proveir), comprèn diverses sèries i tipologies documentals que s'usen per al tràmit administratiu de cadascuna. Bàsicament es tracta de padrons, rectificacions anuals dels padrons i les reclamacions que per part de determinats veïns originaven aquestes operacions. Així mateix, les llistes cobrables de la contribució equivalent al servei de bagatges s'inclouen entre les sèries esmentades, i també els expedients de subministrament o de proveïment, integrats pels rebuts de cada una de les espècies que rebien els individus de l'exèrcit o de la Guàrdia Civil, la còpia dels seus passaports, passis o ordres corresponents, i les relacions mensuals i duplicades de cada servei que confeccionaven els ajuntaments.

8.2. Quintes, allistaments, lleves forçoses

Una segona conseqüència derivada de l'establiment d'un exèrcit regular va ser que la població es va veure obligada a formar part de les seves files. Això es va fer pel mètode de la quinta, que inicialment consistia a sortejar els homes útils, de manera que a una cinquena part els corresponia incorporar-se. Paral·lelament es va desenvolupar el sistema de voluntaris o substitució per

cobrir les places estipulades. La documentació generada per aquest servei es recull a la subsecció 8.2. Cal remarcar que a l'epígraf dedicat als expedients personals s'inclouen sèries com els expedients d'exempció legal de quintes, de pròfugs, de llicències absolutes, i les tipologies documentals de pas a la reserva i justificants de revistes, que moltes vegades apareixen soltes.

8.3. Juntes i comissions

Reservem la subsecció 8.3. per a la documentació produïda per aquelles juntes i comissions que controlaven més directament les activitats desenvolupades en aquesta secció, bàsicament les actes de les reunions que portaven a terme.

8.4. Correspondència

Finalment, afegim un apartat de correspondència que aplega tota aquella correspondència que es pugui integrar aquí i no doni lloc a la formació d'expedient.

9. Població

Aquesta secció es caracteritza per tipologies municipals molt determinades, que s'agrupen en subseccions definides: els censos, el padrons municipals d'habitants i el registre civil.

9.1. Estadístiques generals

Els censos són l'agrupació documental menys tipificada, ja que al llarg del segle XIX apareixen amb periodicitat irregular. És per això que agrupem a la subsecció 9.1 tota classe d'estadístiques de població que podem trobar als fons municipals.

9.2. Censos de població

Els antecedents més antics d'aquests tipus d'estadístiques de població els trobem en els fogatges de l'Edat Mitjana, que a Catalunya documentem entre el 1365 i el 1553 i en els quals s'aprecia una finalitat bàsicament fiscal. El primer cens a Es-

panya el trobem el 1717, elaborat pel marquès del Campoflorido, si bé el primer elaborat a partir de normes modernes data del 1857.

9.3. Padrons general d'habitants, d'estrangers i transeünts

El padró d'habitants, en canvi, constitueix un instrument bàsic en mans dels ajuntaments, que en tot moment han de donar fe de l'adscripció d'un individu a un municipi. El classifiquem a la subsecció 9.3. És un instrument solemne i públic que condiciona tots els altres actes administratius. Es fa per llei cada 5 anys i es rectifica anualment. Es concreta en una sèrie molt uniforme de llibres, resultat de l'enquadrernació dels fulls declaratoris ordenats per anys, per carrers i a vegades per barris, al costat d'expedients de rectificació, altes i baixes (a vegades incorporades com a anotacions marginals als mateixos llibres) i extractes. També es pot trobar en aquesta subsecció els padrons especials per a estrangers i transeünts.

9.4. Registre civil

Un altre instrument de control de la població és el Registre Civil, que funciona als ajuntaments entre el 1840 i el 1870 i que agrupem sota la subsecció 9.4. Inclou llibres de naixements, matrimonis i defuncions.

9.5. Correspondència

10. Eleccions

Aquesta secció inclou tota la documentació relativa als processos electorals, ja siguin municipals, provincials o nacionals.

10.1. Cens electoral. Junta local del cens electoral

L'instrument bàsic per portar a terme les funcions que en matèria d'eleccions atorga la llei al municipi és el cens electoral,

que classifiquem dins la subsecció 10.1. L'òrgan executor d'aquesta competència era la Junta local del cens electoral. La tipologia documental inclou un registre del cens electoral, actes i expedients de rectificació. Des del 1862, les llistes d'electors es consideraven permanents, i només alterables per rectificació cada dos anys. Eren formades pel cap polític de la Província d'acord amb les formulacions de l'Ajuntament. Es publicaven les llistes de cada districte i es procedia a una segona rectificació. Els pobles caps de secció havien d'obrir un llibre de registre del cens electoral que es conservava a la Secretaria, el qual contenia la llista d'electors. Per a la seva inspecció es nomenava una comissió permanent formada per l'alcalde-president i quatre regidors nomenats per l'Ajuntament, renovats la meitat cada dos anys. Aquesta comissió havia de fer-se càrrec de la documentació que justificava el moviment del cens (per morts o manca de drets) i redactar les llistes d'altres i baixes. El llibre del cens quedava constituït per la llista general d'electors, una altra llista de baixes per mort, una dels exclosos per sentència judicial i una darrera llista d'altres per inscrits de nou. Els resultats es publicaven per edicte al *Butlletí Oficial de la Província*, se'n recollien les reclamacions i l'1 de gener quedaven rectificades definitivament.

10.2. Eleccions municipals

Podem considerar les competències exercides des dels pobles respecte als processos electorals com a plenament municipals i no judicials, ja que a molts municipis el secretari del Jutjat no era altre que el de l'Ajuntament i la documentació generada es conservava molt sovint als arxius municipals. Així, en les eleccions municipals, l'alcalde havia de nomenar els diferents presidents de les meses electorals i signava les llistes d'electors. Una d'aquestes llistes s'exposava públicament i servia per comprovar la identitat del votant. Efectuada l'elecció, les llistes d'elegits eren també exposades al públic i signades per l'alcalde. D'aquesta manera, les reclamacions també s'havien de dirigir a l'Alcaldia.

10.3. Eleccions a diputats provincials

A l'àmbit provincial, el paper dels municipis constituïa un servei a l'Estat, per la qual cosa s'hi conservava documentació parcial dels processos electorals.

En les eleccions a diputats provincials, que tenien força importància per als municipis, s'utilitzaven les llistes d'electors per a diputats a Corts, i l'acta original de l'escrutini es dipositava a l'arxiu de l'Ajuntament.

Alguns municipis del Pla, com per exemple Sarrià, constituïen caps d'un districte electoral format per diferents municipis, per la qual cosa els seus fons documentals contenen la gestió de processos electorals d'àmbit supramunicipal (diputats provincials i diputats a Corts).

10.4. Eleccions generals: Corts i Senat

També pel que fa a l'àmbit estatal, el paper dels municipis constituïa un servei a l'Estat, per la qual cosa s'hi conservava documentació parcial dels processos electorals.

Alguns municipis del Pla, com per exemple Sarrià, constituïen caps d'un districte electoral format per diferents municipis, per la qual cosa els seus fons documentals contenen la gestió de processos electorals d'àmbit supramunicipal (diputats provincials i diputats a Corts).

10.5. Correspondència

11. Ensenyament

La secció d'ensenyament reuneix la documentació que fa referència a la instrucció en general, sobretot a partir del 1833, que és quan es produeix la intervenció més decidida dels municipis en el camp de l'ensenyament primari. No és però fins a la promulgació de l'anomenada Llei Moyano que la intervenció del poder local en l'ensenyament públic tindrà una reglamentació més específica. Aquesta llei d'instrucció pública, vigent fins a la

Segona República, establí l'obligatorietat de l'ensenyament primari i regulava la intervenció tant de l'Estat com dels ajuntaments. Malgrat aquest intent de normalització, hi ha poblacions del Pla de Barcelona que no bastiren edificis escolars fins als anys vuitanta, com és el cas de les poblacions petites on, per manca d'edificis propis, la docència s'impartia en espais de lloguer o d'entitats culturals. Si bé a partir del 1850 hi ha pobles com ara Sant Martí de Provençals, Sarrià i Gràcia on s'observa un notable increment de la documentació d'aquesta secció, no és fins al final de segle que es produeix un increment d'escoles i centres especialitzats, sobretot pel que fa als dedicats a les arts i oficis i al dibuix.

11.1. Estadístiques generals

A la subsecció 11.1 classifiquem la documentació que aporta dades estadístiques de tipus general: registres d'escoles, d'alumnes, de mestres i personal no docent, interrogatoris sobre alfabetització, etc.

11.2. Control pedagògic

L'entrada 11.2., referent al control pedagògic, aplega les agrupacions documentals com a resultat de l'activitat de control dels continguts docents: programes de curs, memòries sobre noves assignatures, propostes d'exàmens.

11.3. Gestió econòmica

Aquesta subfunció recull la documentació d'origen econòmic, bàsicament els pressupostos, les despeses i les relacions de comptes produïts pel lloguer de locals, l'habitatge del mestre, la compra de material fungible, el mobiliari o les beques i ajuts.

11.4. Gestió de personal

L'entrada 11.4. agrupa la documentació generada per la gestió del personal docent, on la sèrie més important és la d'expedients personals del professorat.

11.5. Juntes i comissions

La subsecció 11.5 dóna cabuda a la documentació generada per les Juntes locals d'ensenyament que tenien competència en aquest àmbit, així com els expedients de les denúncies i queixes sobre la docència o les condicions materials de les escoles.

11.6. Correspondència

12. Cultura

En aquesta secció classifiquem els documents originats per l'organització de festes i activitats culturals. El concepte de cultura és artificios, ja que els contemporanis no en tenien consciència i menys amb relació a l'actuació de l'Ajuntament. Val a dir, però, que al llarg del segle XIX la majoria d'expressions culturals i recreatives eren desenvolupades per entitats culturals de tipus privat, i només a vegades l'Ajuntament hi col·laborava amb l'aportació d'ajuts econòmics, d'infraestructura o simplement per qüestions de protocol. Cal considerar el fet que el volum de documentació referent a la funció cultural és, en general, molt pobre. Malgrat tot, hem cregut interessant mantenir aquesta secció tenint en compte l'actual interès per la recerca històrica sobre temes culturals.

12.1. Festes

L'apartat 12.1 inclou la documentació produïda amb motiu de la celebració de festes o actes religiosos. La més estesa era la de Corpus, si bé també hi ha registrades peregrinacions, processons i altres actes dedicats a sants o devocions patronals de cada poble.

12.2. Premis

L'apartat 12.2 recull les agrupacions documentals produïdes amb motiu de la institucionalització de premis atorgats pel municipi, sovint amb la col·laboració d'entitats culturals del poble.

12.3. Biblioteca municipal

A la subsecció 12.3 incloem la documentació generada per la gestió de la biblioteca municipal: la fundació, el funcionament, els costos econòmics, etc.

12.4. Relacions amb les entitats culturals i recreatives

L'apartat 12.4 aplega la documentació producte de les relacions entre les entitats i el municipi. Sovint es poden trobar els reglaments i les memòries anuals d'algunes de les institucions juntament amb les sol·licituds per portar a terme actes públics.

12.5. Juntes i comissions

Finalment, l'apartat 12.5 recull la documentació produïda per les diferents juntes i comissions. En realitat, l'única comissió de caràcter més o menys estable va ser la comissió que organitzava la festa major del poble, si bé no pot ser considerada pròpiament municipal.

12.6. Correspondència

Taules de classificació documental

1. La documentació generada per l'Ajuntament de Barcelona

<i>ARXIU</i>	<i>CLASSIFICACIÓ</i>	<i>DATES</i>	<i>VOLUM</i>
ACCIÓ DE GOVERN			
AHCB	1C.XIII – Bosses de deliberacions	1808-1868	50 lligalls
	1D.I – Acords	1808-1859	58 volums
	1D.III – Polític, reial decrets	1808-1832	40 volums
	1D.IV – Polític i Representacions	1808-1840	32 volums
	1D.V – Registre de despatxos	1808-1854	4 volums
	1D.VI – Pregons	1808-1835	3 volums
	1D.VII – Ordres	1808-1840	6 volums
	1D.VIII – Protocols	1810-1862	22 volums
	1D.IX – Escriitures	1808-1868	3 volums
	1D.X – Quaderns de certificacions	1808 / 1814-1835	3 caixes
	1D.XIV – Miscel·lània	1821	1 copiadador
	1D.XVI – Esborranys de certificacions	1808-1809 / 1814 / 1819	4 plec
	1M.III – Bans municipals i fulls diversos impresos	1808-1868	21 carp.
AMAB	A102 – Territori supramunicipal	1828-1852	5
	A105 – Padró Municipal d'Habitants	1849-1854 / 1844-1867	15 caixes / 16 caixes
	A113 – Serveis Militars	1843-1844 / 1841 / 1862	3 caixes i 2 llibres
	A168 – Natalitat	1841-1868	124 vol.
	A169 – Nupcialitat	1841-1868	40 volums
	A171 – Mortalitat	1842-1868	53 volums
	A134 – Actes del Consell Plenari	1840-1868	50 volums
	A156 – Competència normativa	1821-1868	8 caixes
	A182 – Comissió d'Hisenda	1821-1868	369 caixes
	A183 – Comissió de Governació	1835-1868	215 caixes
	A184 – Comissió d'Eixample	1865-1868	1 llibre
	A191 – Secretaria d'Alcaldia	1835-1868	651 caixes i 42 vol.
ACTES PROTOCOL·LARIS I RELACIONS EXTERNES			
AHCB	1B.XXV – Dietari de l'antic consell barceloní	1808 / 1815-1839	1 volum
	1M.I – Cerimonial	1808-1868	13 caixes
AMAB	A183 – Comissió de Governació	1835-1868	
	A191 – Secretaria d'Alcaldia	1835-1868	

<i>ARXIU</i>	<i>CLASSIFICACIÓ</i>	<i>DATES</i>	<i>VOLUM</i>
AFERS JURÍDICS			
AHCB	1C.XX – Processos	1807-1852	5 caixes
AMAB	C116 – Judicis de faltes	1821-1868	20 caixes
	C117 – Diligències criminals	1836-1868	14 caixes
	C118 – Conciliacions	1820-1851	77 caixes
RECURSOS HUMANS			
AHCB	1D.V – Registre de despatxos	1808-1854	4 volums
	1D.XIII – Salaris	1820-1823	1 volum
	1E – Administració municipal del pa	1808-1812	4 volums
	1F – Administració municipal de la carn	1808, 1810, 1814, 1815-1828	4 volums
AMAB	F131 – Expedients de personal - Funcionaris	1756-1868	9 caixes
	F160 – Nòmines	1845-1846	1 caixa
	A183 – Comissió de Governació	1835-1868	
FINANCES			
AHCB	1B.XX – Correu i menut	1820-1865	1 doc.
	1C.XVI – Guerres	1808-1814	225 u. inst.
	1D.XVIII – Dotació	1808-1819	7 caixes
	1D.XIII – Salaris	1820-1823	1 volum
	1D.IX – Escriitures	1808-1868	3 volums
	1E – Administració municipal del pa	1808-1837	
	1F – Administració municipal de la carn	1808-1867	
	1H – Taula de Canvi	1808-1868	115 vol.
	1J.I – Cases, censos i censals	1808-1847	85 u. inst.
	1J.II – Terres	1808-1845	19 u. inst.
	1J.III – Extramurs	1820-1848	21 volums
	1J.IV – Personal	1808-1832	6 volums
	1J.V – Memorials i certificats	1808-1876	4 u. ins.
	1J.VI – Correspondència, circulars, oficis, informes	1808-1872	3 caixes
	1J.VII – Recaptació	1808-1837	4 caixes
	1J.VIII – Contribucions	1808-1866	65 volums i lligalls
	1J.IX – Indústria i comerç	1808-1868	53 volums i lligalls
	1J.X – Papers solts	1808-1865	6 volums
	1J.XI – Impresos	1808-1865	1 volum
	Allotjament	1808-1837	
	Drets de Portes	1808-1848	
AMAB	H105 – Elaboració i gestió del pressupost	1838-1868	4 caixes
	H104 – Emprèstits i amortitzacions	1839-1861	1 caixa
	H146 – Recaptació d'arbitris i impostos	1828-1868	25 caixes
	H147 – Recaptació de taxes	1843-1850	3 caixes

<i>ARXIU</i>	<i>CLASSIFICACIÓ</i>	<i>DATES</i>	<i>VOLUM</i>
	H155 – Comptabilitat Administrativa	1865-1867	2 volums
	A182 – Comissió d'Hisenda	1835-1868	369 caixes
	A183 – Comissió de Governació	1835-1868	
	A191 – Secretaria d'Alcaldia	1835-1868	
PATRIMONI MUNICIPAL			
AHCB	1D.IX – Escritures	1808-1868	3 volums
AMAB	A183 – Comissió de Governació	1835-1868	
	J100 – Patrimoni Municipal	1656-1868	21 caixes
	J115 – Administració de béns	1836-1867	5 caixes
	Q137 – Obres públiques-Eixample	1853-1868	
	Q136 – Obres públiques-Foment/Interior	1833-1868	
EDUCACIÓ			
AHCB	1B.XVIII – Estudi general	1813-1863	1 caixa
AMAB	A183 – Comissió de Governació	1841-1868	
	K121 – Registre de matrícula	1841-1859	7 caixes
CULTURA			
AHCB	1M.I – Cerimonial	1808-1868	13 caixes
	1M.II – Diversions públiques	1808-1868	11 caixes
AMAB	A183 – Comissió de Governació	1835-1868	
SEGURETAT I ATENCIÓ CIUTADANA			
AHCB	1C.XVI - Guerres	1819-1849	4 lligalls
	Allotjament	1808-1837	
AMAB	A183 – Comissió de Governació	1835-1868	
	A191 – Secretaria d'Alcaldia	1835-1868	
	M116 – Ordre públic	1837-1868	2 c. i 11 v.
	M116U16 – Relacions de detinguts	1856-1868	3 c. i 2 v.
	M115 – Control activitat delictiva	1862	1 caixa
TRANSPORTS I CIRCULACIÓ			
AHCB	P104 – Ordenació trànsit i xarxa viària	1846-1868	1 caixa
	P111 – Ordenació i gestió del transport	1851-1865	8 exp.
URBANISME I OBRES			
AHCB	1C.XIV – Obreria	1808-1868	81 caixes
	IJ - Cadastre	1837-1868	
AMAB	A191 – Secretaria d'Alcaldia	1835-1868	
	Q126U16 – Llibres de registre d'obres	1842-1868	10 llibres
	Q127 – Obres majors	1836-1868	179 caixes
	Q101 – Urbanització i Reforma	1859-1868	1 caixa
	Q121 – Alineacions i rasants	1830-1868	2 caixes
	Q118 – Gestió Urbanística	1840	1 exp.
	Q137 – Obres públiques-Eixample	1853-1868	16 caixes
	Q136 – Obres públiques-Foment/Interior	1833-1868	146 caixes
	Q145 – Canalitzacions	1866-1868	8 exp.
	Q157 – Llicències ocupació via pública	1856-1898	2 llibres

<i>ARXIU</i>	<i>CLASSIFICACIÓ</i>	<i>DATES</i>	<i>VOLUM</i>
PROVEÏMENTS I CONSUM			
AHCB	1C.XVI – Guerres	1808-1814	8 volums i lligalls
	1E – Administració municipal del pa	1808-1837	8 volums i 18 lligalls
	1F – Administració municipal de la carn	1808-1867	35 volums i 22 lligalls
	1L.IX – Patents de Sanitat	1808-1868	
	1L.X – Entrada de vaixells al Port. Pràctic	1808-1854	
	1L.XII – Reconeixements d'embarcament de mercaderies	1808-1868	3 caixes
AMAB	A183 – Comissió de Governació	1835-1868	
SANITAT I SALUT PÚBLICA			
AHCB	1L.VI – Informes i representacions	1808-1815	6 volums
	1L.VII – Acords	1808, 1814-1821	3 caixes
	1L.VIII – Expedients	1809-1811	1 lligall
	1L.IX – Diversos	1808-1868	30 caixes
	1L.X – Entrada de vaixells al port. Pràctic	1808-1854	7 caixes
	1L.XI – Patents de Sanitat	1808-1868	46 caixes
AMAB	A183 – Comissió de Governació	1835-1868	
	A191 – Secretaria d'Alcaldia	1835-1868	
SERVEIS I BENESTAR SOCIAL			
AHCB	1D.XIII – Salaris	1820-1823	1 volum
AMAB	A183 – Comissió de Governació	1835-1868	
	X102 – Atenció social primària	1857, 1868	2 caixes

2. La documentació generada pels ajuntaments del Pla de Barcelona

<i>MUNICIPI</i>	<i>CLAS.*</i>	<i>DATES</i>	<i>VOLUM</i>
ADMINISTRACIÓ GENERAL			
Sants	1.2	1855-1868	32 documents
	1.3	1855-1868	6 documents
	1.4	1854	2 documents
	1.5	1851-1856	3 documents
	1.6	1816-1860	11 documents
	Les Corts	1.1	1837-1867
1.2		1825-1867	22 llibres, 4 exp., 32 documents
1.3		1848-1866	2 expedients, 11 documents
1.4		1838-1868	2 caixes, 1 exp., 123 documents
1.5		1835-1868	37 documents
1.6		1837-1848	75 documents
Sarrià	1.2	1810-1868	29 expedients i llibres
	1.4	1845	1 llibre
	1.5	1850-1868	18 expedients
	1.6	1808-1868	28 volums i 3 caixes
Sant Gervasi	1.2	1835-1868	7 volums i 1 caixa
	1.3	1842-1844	2 expedients
	1.4	1808-1868	6 volums i 1 expedient
	1.5	1852-1868	1 caixa
	1.6	1818-1868	3 caixes i 3 volums.
Santa Creu d'Olorda	1.1	1852	1 expedient
	1.2	1808-1851	1 expedient
Vallvidrera	1.2	1837-1868	4 volums
	1.5	1845-1854	1 expedient
	1.6	1808-1860	11 expedients
Horta	1.1	1821-1860	0,5 cm. lineals
	1.2	1815-1868	18 cm. lineals
	1.3	1854	6 documents
	1.4	1834-1866	2 cm. lineals
	1.5	1821-1868	1,5 cm. lineals
	1.6	1821-1868	69 cm. lineals
Sant Martí	1.1	1848-1868	4 expedients
	1.2	1819-1822 /	
		1861-1868	3 expedients i 3 volums
	1.3	1820-1869	1 caixa
	1.5	1846-1868	4 expedients
	1.6	1808-1868	49 caixes, 6 volums.

* 1.1 Delimitació del terme municipal / 1.2 Òrgans de govern / 1.3 Alcaldia / 1.4 Secretaria / 1.5 Administració de personal / 1.6 Correspondència general.

<i>MUNICIPI</i>	<i>CLAS.*</i>	<i>DATES</i>	<i>VOLUM</i>
FINANCES			
Sants	2.2	1846-1868	58 unitats i 5 llibretes
	2.3	1850-1867	2 unitats documentals
Les Corts	2.1	1845-1863	3 unitats documentals
	2.2	1837-1868	20 llibres, 21 plecs i 8 unitats
	2.3	1852-1865	1 llibre i 2 unitats
	2.4	1837-1868	279 unitats, 34 exps., 2 lligalls i 42 plecs
	2.5	1837-1856	9 unitats documentals
Sarrià	2.6	1837-1868	668 unitats i 1 plec
	2.1	1825-1864	17 expedients
	2.2	1815-1868	8 lligalls
	2.3	1866-1867	1 lligall
	2.4	1808-1868	4 volums, 2 llibretes, 9 exps. i 24 lligalls
Sant Gervasi	2.6	1824-1868	7 lligalls
	2.1	1823-1868	1 expedient i 3 caixes
	2.2	1836-1868	2 caixes
	2.3	1834-1868	4 caixes
	2.4	1823-1868	9 caixes, 1 lligall, 1 volum i 1 llibre
Santa Creu d'Olorda	2.6	1837-1868	1 lligall
	2.1	1865	1 expedient
	2.2	1855-1868	1 caixa
Vallvidrera	2.4	1850	1 padró
	2.1	1844-1860	2 expedients
	2.2	1808-1861	2 expedients, 1 caixa
	2.3	1859-1869	1 opuscle i 1 caixa
Horta	2.4	1808-1868	6 caixes, 11 dossiers
	2.1	1855	2 unitats documentals
	2.2	1823-1868	21 cm. lineals
	2.3	1815-1867	16 cm. lineals
	2.4	1821-1868	37 cm. lineals
	2.5	1861-1863	5 unitats documentals
Sant Martí	2.6	1821-1868	3,5 cm. lineals
	2.3	1848-1868	1 caixa, 1 volum i 1 expedient
	2.4	1810-1868	9 caixes, 39 expedients
	2.5	1852-1863	4 expedients
	2.6	1810-1868	6 expedients

* 2.1 Administració del patrimoni / 2.2 Intervenció / 2.3 Dipositaria / 2.4 Fiscalitat / 2.5 Juntes i comissions / 2.6 Correspondència.

<i>MUNICIPI</i>	<i>CLAS.*</i>	<i>DATES</i>	<i>VOLUM</i>
PROVEÏMENTS			
Les Corts	3.1	1825-1867	12 plecs i 96 u. documentals
	3.3	1855-1857	1 llibre i 47 unitats documentals
	3.4	1845-1867	3 plecs i 28 unitats documentals
	3.5	1860-1864	2 unitats documentals
	3.7	1836-1868	16 unitats documentals
Sarrià	3.2	1822-1854	1 llibre
Sant Gervasi	3.2	1816-1859	3 caixes
	3.3	1852-1868	1 lligall
Horta	3.1	1820-1855	6,5 cm. lineals
	3.2	1820-1855	1,5 cm. lineals
	3.3	1859	1 unitat documental
	3.4	1856	0,5 cm. lineals
	3.6	1861-1862	5 unitats documentals
	3.7	1866	3 unitats documentals
	Sant Martí	3.1	1815-1866
3.2		1864-1868	5 expedients
3.3		1850-1867	1 caixa
3.4		1847-1868	3 expedients
3.5		1854-1868	9 expedients
3.6		1865-1866	1 expedient

* 3.1 Administració dels productes de consum bàsics / 3.2 Mercats i fires / 3.3 Escorxador / 3.4 Inspeccions i denúncies / 3.5 Gestió de personal / 3.6 Juntes i comissions / 3.7 Correspondència.

<i>MUNICIPI</i>	<i>CLAS.*</i>	<i>DATES</i>	<i>VOLUM</i>
BENEFICÈNCIA I ASSISTÈNCIA SOCIAL			
Sants	4.2	1860-68	2 documents
Les Corts	4.1	1857-1868	8 documents
	4.2	1843/1860-1862	14 documents
	4.4	1849-1868	1 expedient, 56 documents
	4.5	1867-1868	2 documents
	4.5	1832-1868	2 expedients
Sarrià	4.5	1832-1868	2 expedients
Sant Gervasi	4.1	1853-1868	3 expedients, 1 caixa
	4.2	1823-1866	1 caixa
	4.4	1823-1866	1 caixa
	4.5	1823-1866	1 caixa
Santa Creu d'Olorda	4.3	1836-1857	1 expedient
Vallvidrera	4.2	1846	1 expedient
	4.3	1860-1861	3 expedients
	4.4	1850-1853	1 expedient
Horta	4.1	1854	1 document
	4.2	1841-1868	1,5 cm. lineals
	4.4	1854-1867	0,5 cm. lineals
	4.5	1853-1868	4 documents
	4.5	1853-1868	4 documents
Sant Martí	4.1	1861-1868	10 expedients
	4.2	1850-1868	13 expedients
	4.3	1866	1 expedient
	4.4	1843-1868	11 expedients
	4.5	1858-1868	1 caixa

* 4.1 Control dels centres assistencials i de beneficència / 4.2 Assistència social i subsidis / 4.3 Gestió de personal / 4.4 Juntes i comissions / 4.5 Correspondència.

<i>MUNICIPI</i>	<i>CLAS.*</i>	<i>DATES</i>	<i>VOLUM</i>
SANITAT			
Sants	5	1851-1868	2 documents
Les Corts	5.1	1867	1 plec, 2 documents
	5.2	1838-1868	46 documents
	5.3	1856-1868	2 plects, 2 documents
	5.5	1846-1870	4 plects, 30 documents
Sarrià	5.1	1842-1868	2 caixes
	5.5	1829-1868	1 caixa, 3 expedients
Sant Gervasi	5.1	1852-1868	3 caixes, 2 expedients
	5.2	1823-1868	5 caixes
	5.4	1853-1868	2 caixes
	5.5	1823-1863	2 caixes
Santa Creu d'Olorda	5.2	1868	1 expedient
	5.4	1857	1 expedient
Vallvidrera	5.2	1860	3 expedients
	5.4	1860-61	1 expedient
Horta	5.1	1854-1867	11 documents
	5.2	1821-1867	0,5 cm. lineals
	5.3	1854-1855	0,5 cm. lineals
	5.4	1823-1861	11 documents
	5.5	1824-1868	8 documents
Sant Martí	5.1	1852-1868	10 expedients
	5.2	1854-1860	9 expedients
	5.4	1839-1868	4 expedients
	5.5	1851-1868	1 caixa

* 5.1 Gestió dels equipaments sanitaris / 5.2 Inspecció i control sanitari / 5.3 Gestió de personal / 5.4 Juntes i comissions / 5.5 Correspondència

<i>MUNICIPI</i>	<i>CLAS.*</i>	<i>DATES</i>	<i>VOLUM</i>	
OBRES I URBANISME				
Sants	6	1854-1861	5 documents	
Les Corts	6.1	1852-1867	1 llibre, 3 plecs, 1 exp. i 37 doc.	
	6.2	1827-1868	2 expedients, 17 plecs, 438 doc.	
	6.3	1868	2 plecs, 9 documents	
	6.4	1846-1866	15 documents	
	6.6	1862	2 documents	
	6.7	1846-1868	4 plecs, 97 documents	
	6.8	1840-1863	1 llibre, 35 documents	
	6.10	1848-1868	9 documents	
Sarrià	6.1	1844-1868	77 expedients	
	6.2	1844-1868	24 expedients	
	6.3	1859	1 expedient	
	6.4	1844-1868	4 expedients	
	6.7	1844-1868	7 caixes	
Sant Gervasi	6.1	1847-1868	19 expedients	
	6.2	1858-1865	4 expedients	
	6.4	1836-1853	2 expedients	
	6.7	1843-1868	788 expedients	
	6.10	1849-1868	3 caixes	
Vallvidrera	6.1	1860-1861	5 expedients	
	6.2	1861	1 expedient	
	6.3	1861	1 expedient	
	6.8	1861	1 expedient	
	6.10	1854-1861	2 expedients	
Horta	6.1	1852-1863	12 documents	
	6.2	1821-1868	10,5 cm. lineals	
	6.3	1864-1867	7 documents	
	6.4	1823-1868	7 documents	
	6.5	1868	4 documents	
	6.7	1828-1868	24 cm. lineals	
	6.9	1860	3 documents	
	6.10	1859-1868	0,5 cm. lineals	
	Sant Martí	6.1	1831-1868	1 volum i 14 expedients
		6.2	1830-1868	7 caixes, 34 expedients
6.3		1851-1862	4 expedients	
6.4		1840-1868	11 expedients	
6.5		1844-1868	3 expedients	
6.7		1844-1868	772 expedients	
6.8		1853-1868	70 expedients	
6.9		1851-1868	1 expedient	
6.10		1849-1868	1 caixa	

* 6.1 Planejament i gestió urbanística / 6.2 Obres d'infraestructura / 6.3 Transports de viatgers / 6.4 Construcció i manteniment d'immobles municipals / 6.5 Brigades municipals: peons de camins / 6.6 Ocupació de la via pública / 6.7 Llicències d'obres particulars / 6.8 Llicències i inspeccions industrials / 6.9 Juntes i Comissions / 6.10 Correspondència.

<i>MUNICIPI</i>	<i>CLAS.*</i>	<i>DATES</i>	<i>VOLUM</i>
SEGURETAT PÚBLICA			
Sants	7.1	1855	1 unitat documental
	7.5	1859-1865	2 unitats documentals
Les Corts	7.1	1836-1868	2 plecs i 259 unitats doc.
	7.2	1837-1894	1 llibre i 35 unitats documentals
	7.3	1824-1868	2 plecs, 457 unitats documentals
	7.5	1839-1868	31 unitats documentals
Sarrià	7.1	1820-1868	1 lligall
	7.2	1855-1868	1 lligall
	7.3	1824-1868	6 caixes, 18 expedients
	7.5	1824-1868	6 caixes
Sant Gervasi	7.1	1823-1868	1 lligall, 12 expedients
	7.2	1835-1868	2 caixes
	7.3	1823-1868	3 caixes, 2 llibres, 3 exps. i 3 lligalls
	7.4	1834-1868	3 caixes
	7.5	1823-1868	2 caixes
Santa Creu d'Olorda	7.1	1850	1 expedient
	7.3	1849	1 expedient
Vallvidrera	7.1	1843-1860	3 dossiers
	7.3	1818-1860	7 dossiers
	7.4	1857	1 dossier
Horta	7.1	1821-1868	14 unitats documentals
	7.2	1826-1868	1,5 cm. lineals
	7.3	1813-1868	63,5 cm. lineals
	7.5	1855-1868	0,5 cm. lineals
Sant Martí	7.1	1845-1868	2 expedients, 2 caixes
	7.2	1849-1868	3 caixes
	7.3	1830-1868	9 expedients, 2 caixes
	7.5	1854-1868	1 caixa

* 7.1 Administració i control dels serveis de seguretat / 7.2 Administració de presons i dipòsit municipal / 7.3 Control de la població / 7.4 Junes i comissions / 7.5 Correspondència.

<i>MUNICIPI</i>	<i>CLAS.*</i>	<i>DATES</i>	<i>VOLUM</i>
SERVEIS MILITARS			
Sants	8	1854-1866	4 unitats documentals
Les Corts	8.1	1837-1879	11 plecs i 495 unitats documentals
	8.2	1852-1868	120 unitats documentals
	8.4	1849-1857	7 unitats documentals
	8.1	1837-1860	18 expedients i 1 lligall
Sarrià	8.2	1834-1868	11 expedients i 2 caixes
	8.4	1827-1868	1 caixa
	8.1	1825-1868	1 caixa
Sant Gervasi	8.2	1845-1868	2 caixes
	8.1	1844-1861	3 dossiers
Vallvidrera	8.2	1845-1868	2 caixes
	8.1	1821-1863	0.5 cm. lineals
Horta	8.2	1821-1868	9 cm. lineals
	8.4	1848-1868	0,5 cm. lineals
	8	1825-1868	13 expedients
POBLACIÓ			
Les Corts	9.1	1846-1862	4 plecs, 126 documents
	9.2	1857-1860	2 expedients
	9.3	1845-1861	2 llibres, 7 documents
	9.4	1855-1870	7 llibres
Sarrià	9.3	1824-1868	20 caixes
	9.6	1825-1868	1 caixa
Santa Creu d'Olorda	9.3	1866	1 caixa
Vallvidrera	9.1	1847-1861	7 expedients
	9.3	1845-1860	3 caixes
	9.4	1851-1863	2 expedients
Horta	9.1	1827-1868	2,5 cm. lineals
	9.2	1857-1868	30 cm. lineals
	9.3	1826-1867	16 cm. lineals
	9.4	1836	1 document
	9.6	1852	6 documents
Sant Martí	9	1845-1868	13 expedients i 6 volums.

* 8.1 Assistència obligatòria / 8.2 Quintes, allistaments, lleves forçoses / 8.5 Juntes i comissions / 8.4 Correspondència / 9.1 Estadístiques generals / 9.2 Censos de població / 9.3 Padrans general d'habitants, d'estrangers i transeünts / 9.4 Registre civil / 9.6 Correspondència.

<i>MUNICIPI</i>	<i>CLAS.*</i>	<i>DATES</i>	<i>VOLUM</i>
ELECCIONS			
Sants	10	1849-1868	5 documents
Les Corts	10.1	1845-1866	1 expedient, 53 documents
	10.2	1849-1868	1 plec, 18 documents
	10.3	1845-1865	36 documents
	10.5	1837-1864	47 documents
Sarrià	10.2	1836-1868	12 expedients
	10.3	1836-1868	10 expedients
	10.4	1860-1868	10 expedients
	10.5	1825-1868	1 caixa
Sant Gervasi de Cassoles	10.1	1847-1868	8 expedients
	10.2	1841-1868	5 expedients
Vallvidrera	10.4	1836-1860	5 expedients
	10.1	1846-1868	1 expedient
	10.2	1857-1860	2 expedients
Horta	10.3	1860-1861	1 expedient
	10.1	1855-1868	1 cm. lineal
	10.2	1855-1868	1,5 cm. lineals
	10.5	1855-1866	6 documents
Sant Martí	10.4	1821-1865	0,5 cm. lineals
	10.5	1864	2 documents
	10	1812-1868	6 expedients

* 10.1 Cens electoral / 10.2 Eleccions municipals / 10.3 Eleccions a diputats provincials / 10.4 Eleccions generals: Corts i Senat / 10.5 Correspondència.

<i>MUNICIPI</i>	<i>CLAS.*</i>	<i>DATES</i>	<i>VOLUM</i>
ENSENYAMENT			
Les Corts	11.1	1859-1860	4 unitats documentals
	11.2	1858-1897	1 plec i 12 unitats documentals
	11.3	1860-1868	150 unitats documentals
	11.4	1859-1868	2 plects i 36 unitats documentals
	11.5	1859-1868	1 plec i 59 unitats documentals
	11.6	1857-1859	2 unitats documentals
Sarrià	11	1848-1868	2 caixes
	11.4	1841-1868	1 caixa
	11.5	1850-1864	4 expedients
	11.6	1841-1867	1 lligall
Sant Gervasi	11.1	1859-1858	3 expedients
	11.4	1858-1868	22 expedients
	11.5	1855-1866	15 expedients
	11.6	1858-1867	15 expedients
Vallvidrera	11.4	1861	1 expedient
Horta	11.2	1828-1855	15 unitats documentals
	11.3	1858.1867	1 cm. lineal
	11.4	1829-1865	11 unitats documentals
	11.5	1829-1868	9 unitats documentals
	11.6	1855-1865	2 cm. lineals
Sant Martí	11	1854-1868	11 expedients, 1 volum
CULTURA			
Sants	12.6	1854	1 unitat documental
Les Corts	12.1	1840-1868	14 unitats documentals
	12.6	1850-1851	2 unitats documentals
Sarrià	12.1	1841-1868	6 expedients
Sant Gervasi	12.1	1844-1868	1 caixa
Vallvidrera	12	1860-1861	2 expedients
	12.1	1860	1 expedient
Horta	12.1	1854-1866	10 unitats documentals
	12.4	1854	1 unitat documental
Sant Martí	12	1857	1 expedient

* 11.1 Estadístiques generals / 11.2 Control pedagògic / 11.3 Gestió econòmica / 11.4 Gestió de personal / 11.5 Juntes i comissions / 11.6 Correspondència / 12.1 Festes / 12.2 Premis / 12.3 Biblioteca municipal / 12.4 Relacions amb les entitats culturals i recreatives / 12.5 Juntes i comissions / 12.6 Correspondència.

Sumari

Introducció

Objectiu del treball	3
Competències i organització dels ajuntaments, 1808-1868	7
El sistema municipal d'arxius i la distribució dels fons documentals	20

La documentació generada per l'Ajuntament de Barcelona

Acció de govern	23
Actes protocol·laris i relacions externes	33
Afers jurídics	34
Recursos humans	36
Finances	38
Patrimoni municipal	49
Educació	50
Cultura	51
Seguretat	53
Transports i circulació	54
Urbanisme i obres	55
Proveïments, comerç i consum	61
Sanitat i salut pública.	67
Serveis i benestar social	69

La documentació generada pels ajuntaments del Pla avui annexionats a Barcelona

1. Administració general	71
2. Finances	74
3. Proveïments	77
4. Beneficència i assistència social	79
5. Sanitat	81
6. Obres i urbanisme	83
7. Seguretat pública	86
8. Serveis militars	87
9. Població	89
10. Eleccions	90
11. Ensenyament	92
12. Cultura	94

Taules de classificació documental

1. La documentació generada per l'Ajuntament de Barcelona	97
2. La documentació generada pels ajuntaments del Pla de Barcelona	101

Títols publicats:

001

Els dirigents patronals i la Setmana Tràgica
Soledad Bengoechea

002

Els districtes de Barcelona de 1984: criteris de formació i avaluació de l'experiència
Joaquim Clusa

003

Composició i percepció dels drets del Consell de Cent barceloní durant el segle XVI
Jaume Dantí i Riu

004

L'organització política del Pla de Barcelona abans de 1854. El règim constitucional
José Sarrión Gualda

005

La teoría del salario obrero y la subestimación del trabajo femenino en Ildelfonso Cerdà
Cristina Borderías, Pilar López Guallar

006

Escoles, ensenyament de lletra i llibre de gramàtica a Barcelona (segles XIV-XV)
Josep Hernando i Delgado

007

L'extensió i la consolidació del fet metropolità
Josep Oliveras i Samitier

008

Antoni de Capmany i la renovació de l'historicisme polític català
Ramon Grau

009

La Nova Planta i l'organització política del Pla de Barcelona
Sebastià Solé i Cot

010

Barcelona i la UGT, un segle d'història (1888-1988)
David Ballester

011

Batlles, regidors i procuradors síndics generals dels pobles del Pla de Barcelona sota la Nova Planta, 1718-1808
Enric Comas i Parer

012

La Corónica Universal del Principado de Cataluña
de Jeroni Pujades a l'Acadèmia de Barcelona (1700-1852)

Eulàlia Miralles i Jori

013

La presidència de l'Ajuntament de Barcelona (1718-1808)

Rafael Cerro Nargáñez i Pere Molas Ribalta

014

Els inicis de les assegurances socials modernes a Catalunya, 1917-1937

Alfred Pérez-Bastardas

015

Repertori de fonts d'arxiu per a l'estudi de la ciutat de Barcelona (1714-1808)

Sebastià Riera i Viader